

Mbok Ndíndí mbɔ enyũ Lúkas ásíní

¹ Eta Tiófilos: Ōríní be beyǎ mámo besin menyin ebhen befakari ndũ nkwo ywese. ² Básin eti menyin ebhen bo abhen bǎghó ne bǎgháti bhese. Batisyé bhó bǎghó nyaka barak ayó te nebhonet, ke bábhak bǔ betok ndu béggháti bho Eyóh Mandem. ³ Eta, mbɔ enyũ membǔn nkwo nnán nkónó menyin ebhen menkem sayri ndũ erori mpok, nkáysi bé eri be nsin ngati wɔ enyin émot émot enyu efakari. ⁴ Nchí sin bekɛ ondiní tetep ane ayiní menyin ebhen bǎgháti wɔ.

Angel Mandem arem be chɔn mámbé Jɔn Njwiti

⁵ Mpók ane Hérɔd achí mfo atú Judéya, nchi-akap Mandem abhak ane áká nnyén bé Sakaría. Aká nyaka betik Mandem ne nkwo bo abhen babhiní be Nkwó Abíja. Nnyén ngɔré ywi nebhak be Elísabet. Yí nkwo afú ndũ nneréket Arɔn, nneréket bachiákap Mandem. ⁶ Sakaría ne ngɔré ywi babhak chak besí Mandem. Bábhɔn kenókó ne Mandem, mámbure nɔkɔ bebhé bhi menkem bekwéné ti. ⁷ Ke bó kebhɔn yé mmó mbonyune Elísabet achí nyaka nkongɔré, ne bó bati apay mánán nyaka bákɔk.

⁸ Ewak émot, nkwo bachiákap ané Sakaría bábhak ndũ betik. Ekɛ Sakaría are kɛ betik mbɔ nchiakap besí Mandem. ⁹ Békóho epin ené bachiákap Mandem, bágɛp nyaka ebháná ndu

beyap mmu ane áròh ndü móket ane achi te amem ekerákap Acha ndu besòh enyih ene échyè erítí * eriep amem ekerákap Mandem. Baguer ebhájá, ékwén amuet Sakaríá. ¹⁰ Mpok ákwáy nàkò, bo bachem nefi ekerákap Mandem. Báre nikmuet ené Sakaríá achi amem ásòh enyih erítí eriep eyò. ¹¹ Angel Mandem abhesi ntá yi, ate ebhe áwònem, ndü nebhuet efeme-akap atú ane básòh enyih erítí eriep eyò. ¹² Mpok Sakaríá ághó yi achayti, becháy békém yi tontó. ¹³ Ke ángel wu arem ntá yi be, “Sakaríá, óké cháý! Mandem aghok nenikímuet ene. Ne chòh ngòré ywe Elísabet ampòkò menie ambé wò mómbakanem, ne òbhòh bédu yi nnyén bé Jón. ¹⁴ Ne chòh ómbóh beyá manák; ne beyá bo mámbòh manák mpok bábhé yi. ¹⁵ Chòh émbak nò mbònyune yi ábhák chòh eremému besí Acha. Báperé bhé yí, chòh Efóhó Bedyere ambak ne yi tontó. Abhíkí bhòh ményú mmém amen ákèmmu, ne yé chí mmem batanbatan. ¹⁶ Chòh anja beyá bo Israel, mámpetnsem ntá Mandem Acha wap. ¹⁷ Chòh Mówu anjambi ke Acha antwó, ne chòh yí ambòh betan ebhen Efóhó mbò ndemekepinti Eláija, bé yi anka bachibhò mánkòh bòbhap, anka bo abhen bátanti ne Mandem mámbòh keboh, mámbak mbò bo abhen bachi chak besí Mandem. Chòh yí anka bo mámbák ndü nté ane bákway besyepiti Acha.”

¹⁸ Ke Sakaríá abhép ángel be, “Chòh ndíhí bé ané ndak achí tetep ná. Me ne ngòré wa sékòk tontó.”

---

* **1:9** Enyih ene básòh enchyè erítí eriep, ne ndü eyòhòndik bábhini yò be, ‘Insens’.

19 Angel akeme Sakaríá be, “Dihí bé me nchí Gábríel. Nchí téé besí Mandem, ne yímbəŋ ke átó me be ngati wə mbok ndíndí ne. 20 Ke əbhíkí noko enyih ene ngati wə, ené ébhóŋó befu tetep mbák mpok akway. Təndu əbhíkí noko, chəŋ ónkwén kebók əkerere kwáy berem kəpí kpáte nywəp enén bariəp amen áfu tetep.”

21 Ndü mpok yə bo abhen báchyè Mandem bakak neŋí ekerákap bare noŋ Sakaríá mámakati nəko enyih ene ekə yi áre tat amem ekerákap. 22 Afú nókó, akere kwáy berem kəpí ne bhə. Are mak ne amó ntá yap. Bághó be aghə kenó amík anti fúú amem ekerákap.

23 Mpok ane Sakaríá ábhak ndü betik áfúéré nókó, agure anywəp.

24 Əbhíkí tat, ngərə ywi Elísabet apəkə menie. Yí kefú neŋí ndü batan átáy andem nəko be, 25 “Néne, Eta Mandem atəŋ me berindu. Aféré ntíánwəp ané məbhəŋ nyaka besí bhə.”

Angel Mandem arem be chəŋ mámbé Yesu

26 Mpok menie Elísabet beghaka batan atandat, Mandem átó ángel Gábríel etək Násáret, atú Gálili.

27 Ató yi ntá ngəsəŋ ane aka nnyén be María. Abhíkí re riŋi nyaka mbakanem. Mmu ane áká nnyén be Joséf ane áfu ndü nneréket Mfə Debhít ati nyaka bebhay María. 28 Angel wu átwó nókó ntá yi arem be, “Mmá, nkáká! Mandem ayet wə tontó!” Acha achí ne wə.

29 María aghoko nəko nə, ntí átáka yi amem, are bhəp mməet eyi bé, “Ntiki enyü bakak ne!”

30 Angel arem be, “María, óké cháy. Mandem

atəŋ wə berĩndu. ³¹ Chəŋ ómpəkə menie, ómbe mómbankanem, ne əbhəŋ bebhĩŋi yí be Yesu.

³² “Chəŋ yi ambak eremému ne chəŋ nnyén eni nembak be Mmə Mandem Acha. Chəŋ Eta Mandem anchye yí enəkó kefə ené Debhít mmu yi achi ebhárémə ywi. ³³ Ne chəŋ ankém bo Israel mbə Mfə mpoknkem. Kefə eki kébhíkí bhəŋ ngwenti!”

³⁴ María abhép ángel wu be, “Chəŋ ané ndak ámbak ná, ené mbíkí riŋi mbakanem?” ³⁵ Ángel akeme yi be, “Chəŋ Efónó Bedyere ántwó ntá ye, ne betəŋ Mandem Acha ménkə ómpəkə menie. Eti yə, mmó ane óbhe, əbhák nyáná ne mámbiŋi yi be, ‘Mmə Mandem.’ ³⁶ Yiŋi Elísabet, mánó ywe ndu nnereket. Yëndu yi are kók ne bábhĩŋi yi bé nkongərə, achí ne menie ndü batəŋ átándát néne, ne chəŋ ambé mómbankanem. ³⁷ Yényin epu cha Mandem.”

³⁸ María arem be, “Menchí chí mübetok Mandem, émfákári ne me mbə enyu órémé.” Ángel arə ye yi arək.

María arək beghə Elísabet

³⁹ Ebhíkí tat, María afa, arək áyák, ndü etək njie emót atú Júda. ⁴⁰ Achwóbhé nókó aré, arək achwe eket Sakarí, akaka Elísabet; ⁴¹ Mpok Elísabet aghoko bakak María, mmó ayon mməet amem menie ebhi ne Efónó Bedyere abhak ne yi tontó. ⁴² Abik ne betəŋ arem ntá María be, “Əchí ane Mandem áyére ndü nkwo baghərə, ne áfók ámbák ne mmə ane óbhe chəŋ! ⁴³ Ndé kə yi be Mandem anchye me ené enyü erem áfók, bé nnə Acha ántwó ntá ya? ⁴⁴ Nəchwe óchwé ókáká me, mmó ane achi me menie ayon mməét ne maŋák. ⁴⁵ Əri echa ntá yé

mbonyune onókó bé chəŋ Mandem anku ntá ye mbo enyu yí árémé.”

Nekwáy enen María akwáy ndu beb̄iti Mandem

⁴⁶ María abho béb̄iti Acha be,
“Nti ena nékwáy ndu békáka Mandem Acha ne manák.

⁴⁷ Efónó eya éŋàk ěti Mandem Mreme wa.

⁴⁸ Atəŋ me beyă ber̄indu yěndu nchí chí mm̄obetok ywi ne mpú yěnyiy!

Nebho néne, chəŋ mkpáká bho enkem mámbiyi me be, ‘Ngwéré ane eyi eri echa!’

⁴⁹ mbonyune Mandem betəŋ menkem, aku beyă menyiyí maknkay ntá ya.

Ne yí achí nyánjá.

⁵⁰ Aghè ntínso ne b̄ə abhen báchyè yi kenókó, ndū mkpáká bho enkem.

⁵¹ Aku betəŋtí menyiyi ne awó ywi, aták bo abhen báyoŋ mm̄ét ne nkaysi ane achi amem batí yap.

⁵² Aféré beremé bafə ndū menókó kefə ebhap, ákosi bo abhen bápú yěnyiy.

⁵³ Achyé berítí menyiyi ntá bo abhen nsay ánù bhə, abók abhen bábhónó, bárək amə amə.

⁵⁴ Mandem akwak bo Israel, b̄ə betok bhi.

Abhíkí ghəkəntik bariəp ami ntá bachĩmbi bhese be chəŋ angə bhə ntínso.

⁵⁵ Abhíkí ghəkəntik beghə Abraham ntínso, ne bebháré b̄əbhi mankem, mpoknkem!”

⁵⁶ María achəkə ne Elísabet ndū batəŋ árát, ke əpetnsem eket eyi.

Nebhě J̄ŋn Njwiti

57 Mpok ane Elísabet ábhónó bébhé ákwáy nǎkǎ, abhé mómbakanem. 58 Bakokosi bhi ne bǒneréket, bághók nókó enyũ berĩnti ebhén Mandem átónó yí, bǎré ñák ne yi. 59 Mmǎ ágháká nókó manywǎp ánen, bo bǎrók bésiép yi. Bǎre yàñ beǒdu yi nnyén be Sakaríá mbǎnyune chi nnyén Etayi. 60 Ke máyi arem be, “Nnyén eni nebhǎñ bebhak chi Jǎn.” 61 Yě nǎ, bǎrém ntá yi be, “Yě mmu apú ndũ nneréket ayweka ane ábhónó nnyén enǎ!” 62 Bábhó ye memak ne amǎ ndu bebher chimǎ nnyén enen yi áyàñ manchye mǎ. 63 Sakaríá amak ne amǎ bé mányché yi enyiñ ené yi ánsiñ aré. Báchye nǎkǎ yi enyiñ asíñ aré be, “Nnyén eni chí Jǎn.” Bǎ mankem babhak maknkay tontó. 64 Témte wu Sakaríá apet abho berem kepi ankaka nǎkǎ Mandem. 65 Bécháy békém bakokosi bhap mankem. Ne mbok menyin ebhǎ ataka ndũ betǎkǎ njié menkem atú Judéya. 66 Yě agha ane ághókó mbok menyin ebhen béfákárí abhæere bhǎ anti, ambebhe nǎkǎ mmæt eyi be, “Ntiki enyũ mmú yi abhak chǎñ?” Ebhak kponoroñ be betañ Mandem Acha béchí ne yi.

Nekwáy Sakaríá

67 Efónó Bedyere abhak ne Sakaríá, chi Jǎn. Abho bérem kepĩnti be,

68 “Bakak ámbák ne Mandem Acha bo Israel, mbǎnyune atwǎ ndu bekwak bǒbhi, ne ndu báfère bhǎ ndũ kesem.

69 Achyé bhese etañtí Mpeme ane áfú ndũ nneréket ané mübetok ywi Mfǎ Debhít.

70 Mandem akæ nyaka baremé kepĩnti bhi abhen bachi nyánjá mandem enyu eyǎ tentep,

71 βε chəŋ ampeme bhese ndu amó bömpap abhese, ne amfere bhese amó bo abhen bapabhe bhese.

72 Arəm nyaka βe chəŋ angó bachĩmbi bhese ntĩnso, ne ántik nku ane yi anyu ne böbhi.

73 Nə chi enyih ene Mandem aghati nyaka Etayese Abraham,
ayiki bé yí ákə yə;

74 nə chi, béfére bhese amó bömpap abhese, ankwak bhese bé séntók nəkə chi yi, kebħəŋ becháy,

75 sémbák nyáná ne chak besí bhi ndü nepém enese nenkem.

ndü manywəp yesé fá amik ankem.

76 Ne wə mówa, chəŋ mámbihĩ wə βe ndemekerpĩnti ane Mandem Acha,
mbənyuné chəŋ ónjambi ke Acha antwə, βe əntonŋi mbi ntá yi,

77 ónkə böbhi mándihĩ βe chəŋ yi amfoŋori bebú bhap, ne ampeme bhə.

78 Mandem ywese ákə nə mbənyune ághə bhese ntĩnso tontó.

Chí ntĩnso ke nékə yi áto chəŋ Mpepe ywesé, yí amfú amfay antwə mbə nyienyíémok bëti.

79 Atwə bechye bediéré ntá bo abhen bachi ndü ejuri

ne ndü becháy newú,

ne ndu beya bhese ndü mbi ane átwə bhese ne kpák.”

80 Mówú agó atan ndü nkəwəmet ne ndü Efóŋó. Bechókó bhi bebhak amem baso, anəŋ nəkə nywəp enén yi átoŋ mməet ntá bo Israel.

2

*Nεbhe Yesu
(Mt 1.12-25)*

¹ Mpok εγὼ Ὁγóstωσ abhak mfᵔ Rom, achye εγὼη bé mánsᵔt mpáy bho mankem abhen bachi ndũ betᵔk ebhen bechi anten yi. ² Nεpáy-bho enᵔ nébhak enén mbi mpok Kwiríníōs achi góbhanᵔ etᵔk Síria. ³ Yěntiki mmu arᵔk eyi etᵔk ndu besij nnyén. ⁴⁻⁵ Joséf nkwᵔ afa Násáret atú Gálili arᵔk Bétlehem, atú Judéya. Bétlehem abhak etᵔk ene babhe Mfᵔ Debhít. Joséf arᵔk aré mbᵔnyune achi nyaka ebháremᵔ Debhít. Arᵔk ne María, ngᵔré ane yi ati bebhay be mánsij manyén. Abhak ne menie. ⁶ Ené bᵔ bachi Bétlehem, mpok nebhe ayi akway. ⁷ Abhé mᵔmbi ywi, abhak mᵔmbakanem. Anép yi ne nden, abhᵔre amem ekwᵔbhé nenyie nnya mbᵔnyune bábhíkí bhᵔη nyaka ebhak bechᵔkᵔ amem ekeré mankwᵔ.

Bᵔangel ne babhabheri bághᵔhᵔmén

⁸ Ndũ betí bhᵔ, nkwᵔ babhabheri bághᵔhᵔmén bábhak nefi ne bághᵔhᵔmén eyap ndũ atú etᵔk wu. ⁹ Angel Mandem abhesi bó besí, bediéré Mandem beghᵔ bhᵔ amᵔet ne becháy bekem bó tontó. ¹⁰ Ke ángel wu arem ntá yap be, “Báké chay, mbᵔnyune ntwᵔ bhe ne Mbok Ndíndí ane áchyè chᵔη bo mankem beyᵔ maᵔák. ¹¹ Bábhe Mpepe yweka echᵔη etᵔk Debhít. Yí ke achi mmu ane Mandem afyé nyaka bariεp be ätᵔ. Yí chi Acha. ¹² Eriᵔh ené étᵔη chᵔη be mmᵔre chi be bághᵔ chᵔη ndũ mánébhé yi ne nden, bábhᵔre amem ekwᵔbhé nenyie nnya.” ¹³ Témté wu, ngémtay

bə́ángel Mandem babhesi bare kway mámbiti nəkə Mandem be

¹⁴ “Κενόκό kémbák ne Mandem amfay;

krák ambak fá amik ne bo abhen berĩndu ebhi bechi ne bhə!”

¹⁵ Bə́angel bārə bhə, bapetnsem amfay. Babhabheri bágghómén babho berem ne bati be, “Séndók ká Bétlehem séngó enyih ene efakari, ené Mandem akə sendih.” ¹⁶ Báfá, bārək ayak bágghə Joséf ne María. Bágghó mmǎré nkwo bhúré amem ekubhé nenyie nnya. ¹⁷ Bágghó nókó nó, barem eti menyih menkem ebhen ángel Mandem aghati bhə eti mówu. ¹⁸ Bə́ mankem abhen baghoko enyih ene bə bareme babhak maknkay. ¹⁹ Ke María abhəre menyih ebhə menkem anti, ankaysi nəkə bhə. ²⁰ Babhabheri bágghómén bápētsem. Bāre kway mámbiti nəkə Mandem mbənyuné menyih menkem ebhen bágghó ne ebhen baghoko, bechi enyumət mbənyu ángel aghati bhə.

Bádu Yesu nnyén

²¹ Egháká nókó manywəp ánen, básyep mó, bádu yi nnyén be, Yesu, nnyén enen ángel areme nyaka be babhəŋ bechye yi te mpok babhiki re pəkó menie ebhi.

Bārək betəŋ Yesu ntá Mandem

²² Mpok ákwáy ane Joséf ne María barəŋ bekə mbənyu ebhé Moses érəm be mánkə ndu bebhak pépép besí Mandem mpok ngərə abhé, bápókə Yesu bārək Yerúsalem ndu betəŋ yi ntá Mandem Acha, ²³ mbənyu básih nyaka ndú Ebhé Mandem be, “Yəntiki mǎmbi ane achi mbakanem, bábhəŋ bechye yi ntá Mandem. ²⁴ Bábhón nkwo bechye

akap ébu wu ane achi ‘Bǒbebhónó bepay, mbák epu nǒ, bebhep bepay, bekoño ebhé Mandem.’ * ”

²⁵ Mpok eyǒ, mmu abhak Yerúsalem ane aka nnyén be Símiǒn. Abhak chak anchye nǒkǒ Mandem kenókó. Anòñ nyaka mpok ane Mandem átwǒ ankwene bati bo Israel. Ne Efónó Bedyere abhak ne yi. ²⁶ Efónó Bedyere anán akǒ nyaka yi arinjǐ bé apú gu keghó Mpe me Mandem afyé nyaka bari ep be áto. ²⁷ Efónó Bedyere akǒ Símiǒn arǒk ndǔ ekerákap Mandem. Nnǒ ne chi Yesu báchwe aré ne yi ndu betǒñ yi ntá Mandem bekoño ebhé Moses. ²⁸ Símiǒn aghǒ nǒkǒ mǒré asǒt yi akém amǒ abiti Mandem bé:

²⁹ “Acha, ǒkǒ bari ep ame afǔ tetep, dǒ yé me, mmǒbetok ywe ndók petii,

³⁰ mbǒnyune nnánj ngǒ ne amík mmu ane ótó be ampeme bhese.

³¹ Mpe me ane ótǒñti be bǒ mankem mángǒ.

³² Achí erǒñǒ betǒñ bo abhen bápú bo Israel mbi berinjǐ wǒ,

ne be kenókó kénwǒ ntá bǒbhe, bo Israel.”

³³ Chi ne nnǒ babhak maknkay beghok menyinjǐ ebhen Símiǒn areme éti Yesu. ³⁴ Símiǒn ayét bhǒ, arem ntá máyi María be,

“Mandem ayap mǒne be ankǒ beyǎ bo Israel mankwen ne be ánjon abhenefu, ne be ámbák erinjǐ ené bo bárèm be bápú yan.

³⁵ “Ne chǒñ ene énkǒ be nkaysi ane achi bo ánti ambo befú kponorǒñ, ne wǒ ómbǒñ beyǎ basémé éti mǒne mbǒ mmu ane eekak éyémé yi anti.”

* **2:24** Lk 2.22-24; Lévitikǒs 12; Nǒmba 18.15-16.

³⁶ Mpok eyo, ngoré ane áká nnyén be Ana abhak Yerúsalem. Abhak ndemekerpinti Mandem. Abhak mmó Fanuel, ebhárémə ane nneréket Asha. Akək nyaka tontó ne anán achi nyaka ekerénebhay ndü mamié tándramət ke nném aywi ägu. ³⁷ Arəp kénkwésé, te mpok ane yi aghaka mamié besa menwi nsem anwi. Yí kerə berəñ ndü ekerákap Mandem ndu bechye yi kenóko, ne are nikmæt ambak nəko ndü netarénsay, beti ne ngósi. ³⁸ Nkúbhé mpok eyo Joséf ne María bárək ne mmó. Aghó nóko möré, achye bakak ntá Mandem andeme nəko beyä menyin ěti mmó, ntá bo abhen mánòñ nyaka be Mandem amfere bö Yerusalem ndü esəñori.

³⁹ Joséf ne María manəñə nəko bekə menyin menkem bekoño ebhé Mandem, bəpetnsem ne mmó etək eyap Násáret atú Gálili. ⁴⁰ Yesu arək ambi bégo ne bébhəñ betəñ. Abhónə beyä nerinĭndak ne áfók Mandem abhak ne yi.

Yesu arəp ansem amem ekerákap Mandem

⁴¹ Yĕntiki mmíé, chi ne nnə Yesu bárəñ nyaka Yerúsalem ndü *Epa Nekiñi. ⁴² Mpok yi aghaka mamié byo ne apay, bárók ndü epá eyo mbə enyu esí. ⁴³ Epa émay nóko, bare petnsem etək eyap ke Yesu arəp Yerúsalem, chi ne nnə kerinji. ⁴⁴ Bákə ndü nywəp nenkem mánkaysi nəko be yi achi ndü nkwó wap. Bághó nóko be apú ne bhə, babho beyəñ yi nenti maməere bhap ne böneréket awap. ⁴⁵ Báyan nóko yi keghə, bəpetnsem Yerúsalem ndu beyəñ yí aré. ⁴⁶ Egháká nəko manywəp arát, bághó yi amem ekerákap Mandem chəkə ne batəñ ebhé, ndu ághòk menyin ebhen bə bárəm, ne ambebhə nəko bó bebhep. ⁴⁷ Bo mankem abhen bághòk menyin

ebhen yi árèm bábhák maknkay ěti menyih ebhen yi arih̄i ne enyũ ene yi ákème bh̄o menyih ebhen bábh̄ep yi. ⁴⁸ Mpok ane chi ne nn̄o bághó yi, ebhak bh̄o chi enyih maknkay. Nn̄o abh̄ep yi be, “Mówa, mb̄u obhiki k̄u etaye ne me enyune!”

⁴⁹ M̄me ne etaye sék̄o, séyàh w̄o ne beyă becháy anti. Yesu akeme bh̄o be, “Báyàh mb̄u me ndaká yí? Bábhíkí rih̄i be mb̄oh̄ bebhak amem eket Etaya?”

⁵⁰ Ke nn̄o ne chi kejwimem ndũ enyih ené yi areme ntá yap.

⁵¹ Ap̄et ye nsem Násáret ne bh̄o, abhak ne bh̄o sayri aketahtí. Máyi abh̄are menyih ebhen menkem anti.

⁵² Ar̄ok ambi bégo ndũ nkw̄om̄æt ne ndũ nerih̄índak. Mandem abh̄oh̄ manák ne yi andok n̄ok̄o chí ambi. Ebhak enyum̄ot ne bo.

3

J̄on Njwiti ar̄em ěti Yesu

(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Jn 1.19-28)

¹⁻² Mpok J̄on mm̄ō Sakaríá achi amem baso, Mandem achye yi menyih ebhen yi ábh̄oh̄ó beghati bh̄o. Mpok Tibériás achi mf̄o ngo ane etok Rom ndũ mamié neku, Póntiás Páilet abhak ḡóbhan̄o atú Judéya, Hér̄od abhak m̄nti atú Gálili, m̄máyi Fílip abhak m̄nti atú Itúria ne Trakonítis, ne Lisánias abhak m̄nti atú Abilene. Káyfas ne Anas babhak b̄obati bachiäkap Mandem. Mandem aghati J̄on mm̄ō Sakaríá enyih mpok yi achi amem baso, ³ J̄on ar̄ok ye ndũ betok menkem ebhen bechi atú Nnyén J̄odan, angati n̄ok̄o bh̄o Eyoh̄ Mandem be bo mántík̄nsem ndũ bebá ebhap mánjwítí bh̄o be

Mandem amfonori bebú ebhap. ⁴ Ebhak mbə enyũ Aisáya ndemekerĩnti Mandem asinjĩ nyaka amem ekátĩ yi be:

“Mmũ achi amem baso ábik ne eyəŋ amfay andeme nəkə be, ‘Tonjĩ ká mbi ane Acha áfuet aré.

Kú ka mbĩ ywi ambak chak.

⁵ Chók ká yěntiki éyémé,

mánkə yěntiki njie ngo ne yěntiki mójjie andəp mmik nebhet.

Nyabhé ká babhi ane achi njótĩ njótĩ, mändansi ané achi gbokotĩ gbókótĩ,

⁶ ne chəŋ bə mankem mángə ndu Mandem ápəme bho.’”

⁷ Jñn arem ntá beyă bo abhen bārəŋ ntá yi bé yi anjwiti bhó be, “Bě befé! Agha áyébhé be batú be mánjan mbi ndu bebue ntemsi Mandem ane átwə?

⁸ Băbhəŋ bekə menyij ebhen bétəŋ be bătiknsem ndũ bebú ebheka tetep. Băké chəkə mändem bé băchĩ bebhárəbhə Abraham. Dijnĩ ká bé Mandem ákwáy besət batay áne ankə yó ámbak bebhárəbhə Abraham. ⁹ Yě chí néne, seti séchĩ bháré, ne bákway bekrət yěntiki enək ene epu nyu berítĩ kerem te ndũ bakan, mánguep angó.”

¹⁰ Bə bhə bāghókó nókó nó bábhep Jñn be, “Yi sébhəŋó ye bekə?” ¹¹ Akeme bhə be, “Mmu ane ábhəŋó nkú epay ányché amət ntá ane abhiki bhəŋ, ne mmu ane ábhəŋó nenyíé ánkóré ne ane abhiki bhəŋ.”

¹² Babhebhé nkabhenti nkwo bārók be yi anjwiti bhə. Băbhəp yi be, “Ntəŋ, yi sébhəŋó bekə?”

¹³ Jñn akeme bə be, “Băké sət nkábhənti éncha ané băbhəŋə besət.” ¹⁴ Mbək batemé nenu nkwo

bábhɛp yi bɛ, “Yí sébhónó békɛ?” Akɛmɛ bhɔ bɛ, “Báké sɔt nkáp ntá mmu nɛ betan, báké bhat mmu ndak amɛt; dǒ ká akap ané báchyè bhe ndǔ betik ebhen bákè ánkway bhe.”

¹⁵ Bo bábhaka nyaka nti ndǔ mɛnyin ebhen Jǒn árèm nɛ ebhen yi ákà. Ekɛ bábhɔ bebɛp mmɛt mbák Jǒn kɛ achi Mɛmɛ Mandɛm afyé nyaka bariɛp bɛ áto. ¹⁶ Jǒn akɛmɛ bhó bɛ, “MǛjwiti bhe nɛ manyiɛp. Kɛ mmu anɛ acha mɛ átwò. Mbíkí kwáy mmu anɛ nchí kanari nkwɔbhénya bekak ebhi. Anánj ántwó, chɔn anjwiti bhe nɛ Efónó Bedyɛɛ nɛ ngó. ¹⁷ Atwò nɛ nchán myákátí awɔ ndu béchák nkway bɛ amfáp ɛnɛ ɛri nɛ bekpáfu. Anánj ánkú nɔ, ansɔt mbwɔt antɛn ndu nkpané, anyɔ mmik, ansɔt bekpáfu amfyɛ amɛm ngó anɛ apu nɛmɛ.”

¹⁸ Jǒn arɛm beyǎ mɛnyin bɛchak ndu bɛfyɛ bhɔ nti ndu ánù bekɛ mánóko Mbok Ndíndí anɛ yi aghati bhɔ. ¹⁹ Jǒn aji Mfɔ Hérɔd bɛ akwɛn ebhé Mandɛm ndu ásórɛ Heródias ngɔré mómáyí ábhay. Aji yí ɛti barak abúabɛ achak ankɛm anɛ yi áká. ²⁰ Nɛ mémáka ndǔ ebhǒ mɛnkɛm, Hérɔd arɛm báfɛ Jǒn amɛm ekérékɛnɔn.

*Jǒn ajwiti Yesu
(Mt 3.13-17; Mk 1.9-11)*

²¹ Bápɛɛ fe Jǒn, anánj ájwiti nyaka bhɔ. Ajwiti Yesu nkɔ. Nɛ mpok Yesu ánikmɛt, nɛbu nɛnɛnɛ. ²² Efónó Mandɛm asɔt mkpá ebhónó asɛp yi amɛt. Eyɔn éfú amfay ɛrɛm bɛ, “Wɔ ɔchí Mówa. Nkɔn wɔ tontó. Ɔchyè mɛ beyǎ manák”

*Bachĩmbi Yesu Kristo
(Mt 1.1-17)*

²³ Mpok Yesu ábhó betik ebhi, achi nyaka mbo mamié esä nsem byó, bo mándem nako be Yesu chí mmö Joséf mmö Héli, ²⁴ Héli mmö Mátat, Mátat mmö Lévi, Lévi mmö Mélki, Mélki mmö Jánai, Jánai mmö Joséf, ²⁵ Joséf mmö Matátias, Matátias mmö Emos, Emos mmö Náhum, Náhum mmö Esli, Esli mmö Nágai, ²⁶ Nágai mmö Máat, Máat mmö Matátias, Matátias mmö Sémen, Sémen mmö Jósek, Jósek mmö Jóda, ²⁷ Jóda mmö Joánan, Joánan mmö Résa, Résa mmö Serúbabel, Serúbabel mmö Síltiel, Síltiel mmö Neri, ²⁸ Neri mmö Mélki, Mélki mmö Adi, Adi mmö Kósam, Kósam mmö Elmádam, Elmádam mmö Er, ²⁹ Er mmö Jóshua, Jóshua mmö Eliésa, Eliésa mmö Jórim, Jórim mmö Mátat, Mátat mmö Lévi, ³⁰ Lévi mmö Símiön, Símiön mmö Júda, Júda mmö Joséf, Joséf mmö Jónam, Jónam mmö Eliákim, ³¹ Eliákim mmö Meléa, Meléa mmö Ména, Ména mmö Matáta, Matáta mmö Nátan, Nátan mmö Debhít, ³² Debhít mmö Jése, Jése mmö Obed, Obed mmö Bóas, Bóas mmö Sálmon, Sálmon mmö Náshon, ³³ Náshon mmö Amínadap, Amínadap mmö Rám, Rám mmö Hérön, Hésrön mmö Péres, Péres mmö Júda, ³⁴ Júda mmö Jekóp, Jekóp mmö Aisek, Aisek mmö Abraham, Abraham mmö Téra, Téra mmö Náho, ³⁵ Náho mmö Sérug, Sérug mmö Réu, Réu mmö Pélek, Pélek mmö Eba, Eba mmö Shéla, ³⁶ Shéla mmö Káinan, Káinan mmö Afásad, Afásad mmö Shém, Shém mmö Nóa, Nóa mmö Lámek, ³⁷ Lámek mmö Metúsela, Metúsela mmö Enok, Enok mmö Járet, Járet mmö Maháláel, Maháláel mmö Kánän, ³⁸ Kánän mmö Enos, Enos mmö Sét, Sét mmö Adam, Adam mmö Mandem.

4

Satan amō Yesu
(Mt 4.1-11; Mk 1.12, 13)

¹ Yesu ápéreé fú ndũ nnyén Jórdan, ajwi ne Efónó Bedyere. Yí akw Yesu arək amem baso, ² abhak aré ndũ manywəp besa bəpay Satan amō nəkō yi. Yí kenyie yěnyin ndũ manywəp eyə ankem. Ndũ ngwenti manywəp eyə nsay akém yi. ³ Satan arək arem ntá yi be, “Mbák ɔhí Mmō Mandem, chyě eyə be ntáy enen nénjibhírí néndəp ekpəkó bred.” ⁴ Yesu akeme yi be, “Echi amem Ekáti Mandem be, ‘Puyě nenyíé nónó ke nékè̄m nepémé mu.’ ”

⁵ Satan asət yi akó ndũ nebhuet ane achi te amfay atəy yí betəkó mmik menkem ne kefə eken kéchí aré ndu mómbiní mpok. ⁶ Arem ye ntá yi be, “Báchyé betəy ne kefə mmik nkem ntá ya, ne nchí kway bechye kə ntá yě agha ane nkónó. Chəy nchyé wə bəbhen menkem ne kefə ekap. ⁷ Mbák óntép mánén amik, ónchye me kenókó, mbə Mandem ywe, chəy menyin ebhen menkem ménndəp ebhe.” ⁸ Yesu akeme bé, “Ekáti Mandem érəm be, ‘Mmu abhəy bechye kenókó chi ntá Mandem Acha, antók chí yí aywintí.’ ”

⁹ Satan asət yi bārók Yerúsalem, bákó ndũ nebhuet ane áchí te amfay ndũ ekerákap Mandem. Aré, arem ntá Yesu be, “Mbák ɔhí Mmō Mandem, dók, ¹⁰ tēndu echi amem Ekáti Mandem be, ‘Chəy Mandem anchye eyəy bəángel bhi mántwó manchye wə nekwa.’ ”

¹¹ Ekáti Mandem épət érəm be, ‘Chəy mánkruep wə ne amō yap, bé óké tem ekak ndũ ntay.’ ”

¹² Yesu akeme yi be, “Ekáti érèm be, ‘Ōké mō Mandem Acha ywe.’” ¹³ Satan ámó nókó Yesu ndū beyä babhi kekém yi, arō kpík yi.

*Yesu abho betik ebhi atú Gálili
(Mt 4.12-17; Mk 1.14, 15)*

¹⁴ Yesu apet ye nsem atú Gálili ndū betanjá Efónó Bedyere. Mbok yi ataka atú Gálili wu ankem. ¹⁵ Are tón bo Eyō Mandem amem bekeré nenikímuet bo Israel, ne bo béré chyē yi kenókó.

*Bábyak Yesu amem etak Násáret
(Mt 13.53-58; Mk 6.1-6)*

¹⁶ Yesu afa, arōk Násáret, etak ene máné yi aré. Mbō enyū epin eyi echí nyaka, arōk amem ekeré nenikímuetí ndū nywōbhé neywēmuet bo Israel. Ebhíkí tat, afate bepay Eyō Mandem. ¹⁷ Báchyé yi ekáti ene ndemekerinti Aisáya. Anene yó, ndū nebhuet ane básinjí bé:

¹⁸ “Efónó Mandem Acha achí ne me mbōnyune, ayap me bé ngátí Mbok Ndíndí ntá bachébhébo. Ato me, be ntwó ngátí bo abhen bachi ndū yéntiki enyū kesem, be chōn mámfere bhō aré.

Ne bé chōn amík anene manémámik,
ne be chōn mánchye ngāngan ntá bo abhen batí bakwānwan mányiere bhō amík.

¹⁹ Ato me bé mbé ntá bho be mpok ane yi átōn bó berindu bhi akway.”

²⁰ Yesu ánáná nókó bépay ekáti yō, akuti yó, akeme ntá mūnti arōk achōkō amík. Bō mankem abhen bachi amem ekeré nenikímuetí bátēp yi amík amuet. ²¹ Abho ye beghati bhō be, “Echōn, enyīn

ene basinjí men árèm éfákári mbə enyü bəghókó.”
 22 Bə abhen bachi aré, bárém berítí menyin̄ ěti yi, ne babhak maknkay ěti berítí kepi ekem káfú yi anyu. Ke bábho bebher be, “Pú mmă Joséf ne?”
 23 Yesu arem ntá yap be, “Chəŋ mǎntem me nekay enen ěti ya be, ‘Ngan, bú mmuet eye. Menyin̄ ebhen seghoko be əkə awu etək Kapěnaum, kə bhó fá amem etək eyenkwə.’”
 24 Yesu arem be, “Nchí ghati bhe be, bápú ka ndemekerpinti amem etək yi. 25 Ke nchí ghati bhe be, mánkwésé bayă nyaka amem etək Israel ndü mpok ndemekerpinti Eláija. Mpok yə manyier kekwen ndü mamié arat ne ebhók, ne eremé nsay ékwén ndü etək Israel enkem. 26 Ke Mandem ábhíkí tó nyaka Eláija ntá yě kénkwésé amət, ebhíkífuet chi ane achi etək Sárefat, atú Sídən, etək bo bachak. 27 Ne ndü mpok ndemekerpinti ane áká nnyén be Eláisha, beyă bə ebhanákwa bachi nyaka amem etək Israel. Ke yě amət Eláisha ábhíkí bu, ebhíkífuet chi mmü etək echak, Náman, mmu Síria.”
 28 Bo mankem abhen bachi amem ekeré nenikímuetí, bəghókó nókó nó, bati ábé bhə amem tontó. 29 Báfáte bákém yi, bafu etək ne yi. Ndü etək yap echi amfäy njie, básót yi barək ndü nkókónjie bé mámpúrí yi ankwen aré. 30 Ke ayibhiri mmuet, anəne, afuet nenti nap arək ebhakayi.

Mmu ane efóhó ebúbə échyè yí esəŋəri
 (Mk 1.21-28)

31 Yesu apet asep arək Kapěnaum, etək egho, atú Gálili. Aré, are tón bo amem ekeré nenikímuetí bo Israel ndü nywəbhé neywəmmuet enap. 32 Bábhák maknkay tontó ěti enyu ene yí átəŋ mbənyune átəŋ

nyaka mbɔ mmũ ane árèm émay. ³³ Mmu amɔt abhak aré ane efónó ebábɛ éśàḡorì. Are bik ne eyɔḡ etanatan andeme nɔkɔ bé, ³⁴ “E! Yesu, Mmu Násáret, òbhɔḡ yí bekɛ ne bhese! Otwo fá beway bhese? Ndíní mmu wɔ óchí. Ōchí Mmu Nyáná ane Mandem átó!” ³⁵ Yesu asáy efónó yɔ be, “Kusí! Fú yi amɛet!” Efónó yɔ éḡɛp mmũ wu amik besí bhap. Ke éfú yi amɛet kekɛ yi yěnyìḡ. ³⁶ Bɔ mankem bábhák maknkay, ne babho bebher bati be, “Eyɔḡ ené mmũ-ne échí né ná e? Asay befónó bebúbɛbɛ ne betan bé mémfu bo amɛét, ne mémfú.” ³⁷ Ne nsoḡo Yesu akɔ ataka atú etɔk wu ankem.

*Yesu abú beyǎ bǔmame
(Mt 8.14-17; Mk 1.29-34)*

³⁸ Yesu afa ekeré nenikímɛetì yɔ, arɔk, ndũ eket Símun. Nnɔ ngɔré Símun abhɔḡ mbúép atanatan. Baghɔk Yesu manik yi mmɛet be ambu yi. ³⁹ Arɔk, ate neku bekɔk ebhen yi achi are bhúré. Achye eyɔḡ be mbúép wu ándó yí. Ámay. Afaté akɛ nenyíé abho mene bhɔ.

⁴⁰ Mpok ane mmok ánèm, bɔ mankem abhen bábhónó bǔmame menyu ne menyu básót bhɔ bárók ntá Yesu. Abho ménýána amɔ amɛet yěntiki mmu wap, kpat abú bhɔ mankem. ⁴¹ Beyǎ bhap babhɔḡ nyaka befónó bebúbɛbɛ. Befónó bebúbɛbɛ bhɔ béfú beyǎ bho amɛet mémbiki nɔkɔ bé, “Wɔ òchí Mmɔ Mandem!” Ke Yesu are sáy bhɔ, keka méndem yěnyìḡ, mbɔnyune bérìḡi nyaka be yi achi Mpepe ane Mandem átó.

*Yesu are tɔḡ bo amem bekeré nenikímɛet bo Israel
(Mk 1.35-39)*

⁴² Náyí nəkə, Yesu afa etək, arək ndü nebhuet ane bo bápú aré. Bō babho beyan yi. Bághó nókó yí, babho menikmuet bé áké rə etək eyap.

⁴³ Ke yi aghati bhó bé, “Mbəŋ bégháti Mbok Ndíndí be Mandem achi Mfə amem betək bechak nkwo, mbənyune Mandem átó me fá amik chi šti yo.”

⁴⁴ Arə ye, are kə andəkə nəkə ndü betək ebhen bechi atú Judéya angati nəkə bho Mbok Ndíndí amem bekeré nenikimuet bo Israel

5

*Yesu abhiŋi bakoŋo bhi abhen mbi batí dnwi
(Mt 4.18-22; Mk 1.16-20)*

¹ Ewak émət, Yesu abhak téé angəkə Entiŋnyen Genésaret. * Bo béré nu bebhak kekwoət ne yi be mangok Eyəŋ Mandem. ² Aghó bachwi apay angəkənyén. Bawənsi abhen bábhónó bachwi yo, báfú amem mánchaka nəkə basi yap. ³ Yesu arək achwe amem áchwí amət. Abhak ane Símun. Aghati yi be ánók áchwí anten anyén mandú. Yesu achəkə ye amem áchwí wu, antəŋ nəkə bo abhen bachi angəkənyén Eyəŋ Mandem. ⁴ Anánjá nókó betəŋ bo arem ntá Símun be, “Tén áchwí ndü eentem mǎnguep basi yeka anyén be mǎnkem nsi.” ⁵ Símun akeme yi be, “Eta, séden mmuet beti menkem ke yənyin sébhíkí kem. Ke ndu bekoŋo eyəŋ eye, chəŋ nguep básí ndü eentem.” ⁶ Yí ne mamuefe bhi bárək baguep beyə nkáp anyén, bákém beyə nsi. Eyá kpát beyə nkáp yap abho berakati. ⁷ Bámák batí bawənsi abhen bachi ndü áchwí achak ne awə be mántwə mánkwak

* **5:1** Entiŋnyen Genésaret: Chi Entiŋnyen Gálili.

bhə. Bárók bachem ne bhə, bafere nsi báfyé amem bachwi apay kpát ábhó bebət. ⁸ Símun ane mpíkírí nnyén eni nēchi be Píta, ághó nókó enyiyí maknkay yə, arək atep mánén besí Yesu, arem be, “Acha, kétwə kekəwət ne me, mbənyune nchí mmü bebá.” ⁹ Arém nə, mbənyune yi ne bati bhi bachi nyaka maknkay tontó beghə beyä nsi ene bakeme. ¹⁰ Jems ne Jón, bati bawáy nsi, bábhák nkwo maknkay. Báchí nyaka bə Sebēdi. Yesu arem ntá Símun be, “Kécháy. Bebho echəy ərəbhe ya chí bo be mantwə ntá ya.” ¹¹ Bə Píta bátémé nókó bachwi yap angəkənyén, báró yəntiki enyiyi bakonjo Yesu.

Yesu abú mmu ebhanákwa

(Mt 8.1-4; Mk 1.40-45)

¹² Mpok Yesu achi etəkófu, mmu ebhanákwa amət arək akwén yí bekek abho menikmuet ntá yi bé, “Acha, mbák əkəy, əkway beku me nta.” ¹³ Yesu anyabhe awó atək yi arem be, “Nkəy beku wə óntán, neme ene némáy.” Témte wu, ebhanákwa yi emay. ¹⁴ Yesu asemte yí be, “Ké ghati yé mmu enyiyi ene éfákárí, ke dók ntá nchiakap Mandem be yi angə be ebhanákwa ye emay. Anán əmbyó wə, óndək, ənchye ye akap ntá Mandem békónjo ebhé Moses. Chəy eyə émbak enyiyi ene étəy bo be ebhanákwa ye emay.” ¹⁵ Ke yé nə, mbok Yesu ataka mbänkem. Ngémtay bo bárók ntá yi ndu beghók Eyəy Mandem ne bé yi ambu mame yap. ¹⁶ Ke aya mmuet arək ndü nebhérefu amem baso anikmuet.

Yesu abú mbénti

(Mt 9.1-8; Mk 2.1-12)

¹⁷ Nywəp nemət, Yesu ətəy nyaka bho Eyəy Mandem, Mandem Acha achye yi betəy, are bú

bõmame. Bõnkwɔ Fárisi ne batɔŋ ebhé Mandem babhak aré. Báfú ndũ bõbetok mankem atú Gálili, ne bachak báfú atú Judéya, ne abhenefu báfú Yerúsalem. ¹⁸ Bõfú bátwó ne mbéntí amot ane bápókó ndũ bekpaka. Báré yan mbi bechwe anywóp be mambare yi besí Yesu. ¹⁹ Ke bó kebhón mbi ane báfuet manchwe amem ěti beyă bó. Bákó amfăy eket, manene mbok aré, basebhe yi bhure ndũ bekpaka bhi, néntí bhó, besí Yesu. ²⁰ Yesu ághó nókó enyũ neka enén bábhónó ne yi, aghati mbéntí wu be, “Nkwáne, mfónórí bebú bhe.” ²¹ Batɔŋ-ebhé Mandem ne bõnkwɔ Fárisi bábho bebhep mmúét be, “Agha né? Enyiŋ ene yi árèm chi nsok ntá Mandem! Mandem aywinti ke ákway befonori bebú mmu!” ²² Yesu arinjí nkaysi yap. Abhép bó be, “Ndaká yí bákàysi menyũ menyin ebhó? ²³ Enyiŋ ene échí wikirik chí ené? Berem be, ‘Mfónórí bebú bhe’, ke chi berem be, ‘Faté kó?’ ²⁴ Ke chɔŋ nkɛ mándinjí be, Me Mmu mfú ntá Mandem mbõŋ betan fá amik befonori bebú bho.” Arəm ntá mbéntí wu be, “Nchí ghati wɔ, faté, pókó bekpaka bhe gure!” ²⁵ Témte wu, afate kperer besí bhap, apókó enyiŋ ene yi ábhàre nyaka aré, abho begure, ambiti nókó Mandem. ²⁶ Beyă becháy bekem bo mankem! Bábhák maknkay, babho bebíti Mandem, mándeme nókó be, “Seghõ baraká maknkay echɔŋ!”

Yesu abhinjé Lévi

(Mt 9.9-13; Mk 2.13-17)

²⁷ Awu áfúéré nókó, Yesu afa nebhuéré wu arók aghó mbebhé nkabhénti ane áká nnyén be Lévi chókó amem ekerébetik yi. Yesu aghati yi be, “Twó,

bhák nkonjo wa.” 28 Lévi afate, arə yěntiki enyij, abho bekonjo Yesu.

29 Ebhíkí tat, Lévi anak erem epa eket yi ntá Yesu. Beyă babhebhé nkábhénti ne bakă bebú bachak nkwə babhak aré ne Yesu. 30 Bōnkwə Fárisi ne batəŋ ebhé Mandem, béré nywinti, ne bábhép bakonjo Yesu be, “Ndaká yí mányie mányu nəkə ne babhebhé nkabhéntí ne bakă bebú bachak?” 31 Yesu akeme bhə be, “Bo abhen bapu me, bápú yaŋ ngaŋ. Bō mame ke báyaŋ ngaŋ. 32 Mbíkí twə bebhiŋi bo abhen bakaysi be bachi chak esí Mandem be mántíknsəm ndū bebú bhap, ntwə bébhíŋi chi bo babúbabá.”

Bábhép Yesu ěti netarénsay ndū menikmæt ntá Mandem

(Mt 9.14-17; Mk 2.18-22)

33 Bo béré m ntá Yesu be, “Bakonjó Jŋn Njwiti bátat nəkə nsay ndu menikmæt. Bakonjó nkwə Fárisi bákə enyumət. Ke abhe mányie, mányu ne bapu tat nsay?” 34 Yesu akeme bhə be, “Bákaysi be mankə abhen bachi ndū epă nebhay bakway bebhak ndū netarénsay? Nsé! Těndu mbäyngərə abhét ne bhə, bápú kway betat nsay. 35 Ke mpok ätwə ane báferə chəŋ mbäyngərə ntá yaŋ. Ne chəŋ mántarə nəkə nsay ndū mpok yə.” 36 Yesu atém bə nekay enén nkwə be, “Yě mmu apú kway bedak ebhókənden ndū nkú ane nkə anchók mbok ndū esí nku. Mbák mmu ánkə nó, ächəŋti nkú nkə, mbənyune ebhókənden ené éfú ndū nkú nkə épú kə ne esí nden. 37 Ne ntá bo abhen báfyə mmém ndū bebhá nkwəbhenya, bápú fyə mmém bakə amem ebhá nkwəbhenya ené esi. Mbák mánkə nə, ebha

έσεν, ενχῶρη, νε mmém andək amík. † ³⁸ Bábhəŋ befyε mmēm bakə chi amem ebhă mmém ενέ εκῶ.
³⁹ Ne bápú nyu esí mmém mánjan amem bakə mbənyune bákaysi be esí mmém arĭ achá amem bakə.”

6

Enyĭŋ ene bábhébhé Yesu ěti nywəbhé neywěmɛet bo Israel
 (Mt 12.1-8; Mk 2.23-28)

¹ Yesu ne baghəkó bhi béré kə mámfɛet nəkə amem nkĭ nchwifú ndŭ nywəbhé neywěmɛet bo Israel. Baghəkó bhi bábho bekɛep enyŭ nchwi yə, mámfikiri mányie nəkə. ² Mbək bənkwo Fárisi bábhep be, “Ndaká yí bākɛ enyĭŋ ene ebhé yeσε épú yan mankɛ ndŭ nywəbhé neywěmɛet?” ³ Ke Yesu akeme bhə be, “Bábhíkí re pay amem Ekáti Mandem enyĭŋ ene Mfə Debhít ákə nyaka ne bə abhen báchí ne yi mpok nsay ákémé bhó? ⁴ Achwe amem eket Mandem, apəkə nenyíé enen báchyé mbə akap ntá Mandem akəre ne bəbhi mányíé. Ebhé érəm be ndiere bachiăkap Mandem ke bákway menyie nenyíé enə.” ⁵ Yesu arem ye ntá yap be, “Me Mmu mfú ntá Mandem kĕ mbónó berem enyŭ mmu ábhónó bekɛ ne ebhé ene éyĭŋí nywəbhé neywěmɛet.”

Yesu abú mmú ane awó ágú yi ndŭ nywəbhé neywěmɛet
 (Mt 12.9-14; Mk 3.1-6)

---

† **5:37** Bo Israel básət nyaka nkwəp ághónəmen mángoko bebha ebhen báfyε mmém are.

6 Ndũ nywɔbhé neywěm̄m̄et néchák, Yesu achwe amem ekeré neníkím̄etí bo Israel antɔŋ nɔkɔ bo Mbok Ndíndí. Mmũ amɔt abhak aré ane awónem aywi ágú. 7 Mbok batɔŋ ebhé Mandem ne bõnkwɔ Fárisi abhen bachi aré, bábháka ntí be chɔŋ mámbɔŋ mbi ndu berem be yi akɔ ebéptí ndak. Bátép ye yi amík am̄m̄et ndu beghɔ mbák chɔŋ Yesu ambú mmũ wu ndũ nywɔbhé neywěm̄m̄et. 8 Yesu arɔŋi nkaysi yap. Arem ntá mmũ wu be, “Faté, twó fá ambi.” Mmũ wu afate arɔk ate aré. 9 Yesu arem ye ntá bõbhɔ be, “Ebhé yesé érem bé sɛnkɔ yi ndũ nywɔbhé neywěm̄m̄et? Chí békɔ beri ke bekɔ bebú? Chí bépém̄e mmu ke chí béchɔŋti nepém̄ ení?” 10 Yesu ayibhiri mm̄ét ayɔŋi bó mankem, arem ntá yi be, “Nyabhé awó ywe.” Akɔ nɔ, awó ywi apɛt atan, ábhák mbɔ enyu esí. 11 Ke bati ábé bõnkwɔ Fárisi ne batɔŋ ebhé tontó. Bábhó besokori enyɔŋ ené bákway bekɔ Yesu.

*Yesu ayap bõnto bati byo ne apay
(Mt 10.1-4; Mk 3.13-19)*

12 Ndũ manywɔbhé yɔ, Yesu akó amfäy njiefú ndu menikm̄m̄et. Anikm̄m̄et ntá Mandem betí menkem. 13 Néyí nókó, abhɔŋi bakonɔ bhi be mántwó ntá yi. Bátwó nókó, ayap bhó bati byo ne apay, áchyé bhó nnyén be bõnto. 14 Manyén yap áchí nyaka be: Símun ane Yesu áchyé nnyén nechak be Píta, ne mǎmáyi Andru, ne Jems ne Jõn, ne Filip ne Batolómio, 15 ne Mátio, ne Tɔmás, ne Jems mm̄ǎ Alfeyɔs, ne Símun mfyě-betan ndũ baraká etɔk, 16 ne Júdas mm̄ǎ Jems, ne Júdas Iskariot ane átí nyaka Yesu.

Yesu átòη ne àbù bho
(Mt 4.23-25)

17 Yesu asep antën njiε ndũ mmík nebhæet ne bhó. Ngémtoy bakoηo bhi bábhák aré ne ngémtoy bo bachak abhen báfú Yerúsalem ne abhen báfú atú Judéya ankem. Bo báfú ndũ betøk bépáy ebhen bechi kekwoτ ne manyu ebhen bábhĩηi be Táya ne Síδon. 18 Bátwó beghók menyĩη ebhen yi átòη ne be yi ámbu bhó. Ne bo abhen befóηó bebúbεbu bésòηori bhó, batan. 19 Bð bhó mankem bare nu betøk Yesu, mbonyune betan béfù nyaka yi amæet mémbu nòkò yě ághá ane átøk yi.

Maηák ne basémé
(Mt 5.1-12)

20 Yesu ayon amík ayĩηi bakoηo bhi arem be,
“Èri εcha ntá yeka bachébhébo;
mbonyune Mandem achi Mfò yweka.
21 Èri εcha ntá yeka bð nsay ánù néne,
mbonyune chòη yi anchye bhe menyĩη ebhen
bábhóηó ekwak bebhòη.
Èri εcha ntá yeka bð bǎdĩ kebho néne,
mbonyune chòη mǎngway ámen!
22 “Èri εcha ntá yeka mpok bo bápàp bhe, ne mánsòkòti nòkò bhe ne mándem bebépti menyĩη
èti yeka, ne mándem nòkò be bǎchĩ bebéptĩ bho
èti ya, Me Mmu mfú ntá Mandem! 23 Bòη
ká maηák yěntiki mpok ane éfákárí nó ne bhe,
mbonyune Mandem abhúré erem ákap ntá yeka
awu amfay. Nchĩ ghati bhe mbonyune enyu eyò
ke bachĩmbi bhap bǎchyè nyaka baremé kepĩnti
Mandem esòηori.

- 24 Κε chəŋ émbep ntá yeka bafōnkáp encha mbənyune,
 mānaŋ bābhəŋ ebheka berítí menyiŋ,
 ne mānyiě nepém, ndak ámay.
- 25 Chəŋ émbep ntá yeka bō mānyiē mānjwi néne,
 mbənyune chəŋ nsay anu bhe!
 Chəŋ émbep ntá yeka bo bāwəy ámén néne,
 mbənyune chəŋ māndəp ndŭ basémé ne nedī
 kebho!
- 26 Chəŋ émbép ntá yeka, be bho bo bārəm erírí ěti
 yeka,
 mbənyune enyu yə kě bachĩmbi bhap bārəm nyaka
 ěti baremé kepinti nsé.”

*Bakoŋo Yesu bābhəŋ bekəŋ bōmpap abhap
 (Mt 5.38-48, 7.12a)*

- 27 Yesu arək ambi betəŋ. Arem be, “Κε nchí ghati bhe bho bāghòk me be, kóŋ ká bo abhen bápábhé bhe, māntəŋ bó beri. 28 Ník nəkə ká mməet be Mandem ankwak bo abhen bārəm ebúbə ěti yeka. 29 Mbák mmu adep wə atá ndŭ ebhe awónem, tŋŋ yi ebhe échák nkwə. Ne mbák mmu ásət ndé ye, dŏ yi ansət yě chí nkú ye nkwə. 30 Mbák mmu aníŋí wə enyiŋ ene óbhóŋó, chyě yi. Ne mbák mmu asət enyiŋ eye, kéghati yi be ákémé yə ntá ye. 31 Ne yěntiki mmu yweka ánkú ye ne batí mbə enyŭ yi ákway beyaŋ be bo mánkə ntá yi.
- 32 “Mbák bākəŋ chi bo abhen bakəŋ be, bakak amen bābhóŋó béchyε bhe ābhák be yi? Yě chí bō bebú bākəŋ bo abhen bakəŋə bhə! 33 Ne mbák bākə beri chi ntá bo abhen bākə bhe beri bakak amen bābhóŋó béchyε bhe ābhák be yi? Yě chí bakə bebú bākə nə! 34 Ne mbák bāpwə menyiŋ chí ntá

bo abhen bǎbhaka nti be bakeme ntá yeka, bakak amen bǎbhónó bechye bhe achi be yi? Yě chí bǒ bebú bápwò nkwo menyin ntá batí bakǎ bebú, ndu bákeme yěntiki enyin ene bápwó ntá yap! ³⁵ Ke bǎbhon bebhak kekúrí! Kəŋ ka bǒmpap abhaka, ne mǎnkə bhə beri. Pwə ka bhó, kebhaka nti be chəŋ mánkeme bhe yěntiki enyin. Mbák bǎkə enyu yə, chəŋ akap ayweká ánja ancha, ne mǎmbak bə Mandem Acha. Atəŋ berinti ntá bǒ bebú abhen bápú kaka yi ne abhen mánjəm menjeme. ³⁶ Ghó ká batí ntínso, nkúbhé mbə enyü Mandem ághə bhe ntínso.”

*Yesu atəŋ bé bo bǎbhíkí bhəŋ betəŋ batí
(Mt 7.1-5)*

³⁷ Yesu yi be, “Bǎké tən batí keka mántən be. Bǎké rem be mánchyé batí ntémsi, ne mbák bápú rem nə, bápú rem be manchye bhe ntémsi. Fonori nókə ka batí ne chəŋ mámfonori nəkə bhe. ³⁸ Chié ntá nti, ne chəŋ Mandem anchye wə nkwo. Yi aperé chye, áyenti sayri, angoko kpát énjwi entakati nəkə amik. Enyü ené óyènti ənchye nti, nkúbhé enyuyə ke báyènti manchye wə.”

³⁹ Yesu atém bə nekay nkwo be, “Nnemámík apu kway beyǎ nti nnémámík mbi. Mbák ándók bekə nə, bó batí apay bápú kwən amem nepi? ⁴⁰ Mmǎkátí apu kway berinjí enyin ancha ntəŋ aywi. Ke mpok ane bátəŋ yi kpát ánaŋa neghók eni, ábhák mbə ntəŋ aywi. ⁴¹ Ndaká yí óyinjí móənyinjí ane achi anyese nti, ené ópú fyə nti ndü nkəkónək ane achi wə anyese? ⁴² Ná óghàti nti be, ‘Manó, dǎ mféré móənyinjí ane achi wə anyésé,’ ené wəmbəŋ ópú

ghó nkòkónòk ane achi amem ene nyésé? Wò mmũ betábhá! Féré kpík nkòkónòk ane achi wòmbòṅ anyese, ke óngò ye mban sayri ndu béfére móěnyíjí ane achi amem nyésé manóywe.”

*Yěntiki enòk ébhəṅ eyi enyũ kepem
(Mt 7.16-20, 12.33-35)*

⁴³ Yesu apet arem be, “Erítí enòk épú nyu bebéptí kepem. Ne ebéptí enòk épú nyu berítí kepem. ⁴⁴ Bárìṅi erítí enòk chí ndũ kepem eki. Bápú rəṅ ndu támfán mánkók nepi. ⁴⁵ Nkúbhé mbò enyũ nkáp ájwi amem mókeré nkáp, nó kě nkaysi ndíndí ájwi anti mmũ ndíndí, ne beri bóbhó ke béfù aré. Ke mbák mmũ abhòṅ ebéptí ntì, barak abúabu ke áfù yì anyu, mbənyune enyìṅ ené éjwí mmu anti, yó ke éfù yì anyu.”

*Menyũ batě beket bati apay
(Mt 7.24-27)*

⁴⁶ Yesu arem be, “Ndaká yì bəbhìṅi me be, ‘Acha, Acha’, ené bápú kə enyìṅ ene měghàti bhe? ⁴⁷ Chəṅ ntəṅ be enyũ mmũ ane átwó ntá ya, aghók enyìṅ ene ndémé, ankə mbò enyũ yì ághókó achi. ⁴⁸ Achí mbò mmũ ane áyambi átémé nebhuéréket kpát néchwé néghaka ndũ setárébhé ke áte eket. Ne mpok nnyén négbókó kpát néghaka ndũ eket, ébhíkí moko énkwen mbənyune até yò sayri. ⁴⁹ Ke mmu ane ághok menyìṅ ebhen mērəm yì ke kə mbò enyũ ndémé, achí mbò mmu ane até eket, yì ke yambi beghoko nebhuéréket sayri. Mpok nnyén negboko néghaka ndũ eket, témté wu, ébáy mməet amik juu, échòṅə enkem!”

7

Yesu abú mm̃betok münti nkwo batemé nenu Rom

(Mt 8.5-13)

¹ Yesu anánjá nókó betɔŋ bo menyɪŋ ebhen menkem, afa apɛtnsem etok Kap̃naum. ² Münti nkwo batemé nenu b̃ Rom amot achi nyaka aré. Mübetok aywi ane yi aré kɔŋ áre me. Arɔp chi kekwoɔt bégu. ³ Münti wu ághókó nókó ndũ bo bárèm ɛti Yesu, ató b̃bati b̃ Israel be mánikm̃et nta yi be ándók ámbú mübetok aywi. ⁴ Bárók ntá Yesu mánikm̃et nta yi ne nesɛptím̃et mándeme nókó be, “Eta, dók kwák münti-ne. Achi mmu ane ákwáy bébhɔŋ nekwa. ⁵ Akɔŋ b̃ bhese ne yimbɔŋ ke áte ekeré nenikím̃etí eyese.” ⁶ Yesu are rɔŋ ne bhɔ. Mpok bághaka kekwoɔt ne eket, münti wu ató mam̃ere bhi bé mángátí Yesu be, “Acha, késɔŋori mm̃et bétwo ndũ eket eya. Mbíkí kway mmu ane ótwó eket eyi. ⁷ Ỹ chi membɔŋ mbíkí kaysi be nkway bétwo ntá ye. Chiɛ chí eyɔŋ, chɔŋ mübetok wa antaŋ. ⁸ Nchí rem nɔ mbɔnyune me nkwo mbɔŋ bo abhen, mbák mángátí me nk̃ enyɪŋ, mbɔŋ beghok bhɔ. Ne mbɔŋ nkwo batemé nenu antene ya abhen mbák ngátí bhɔ enyɪŋ, bábhɔŋ beghok mé. Ỹntiki mmu wap ane ndémé be, ‘Dók’, áɔŋ, ne ỹ agha ane ndémé be, ‘Twó’, átwɔ. Ne mbák ngátí m̃betok awa be, ‘K̃ enyɪŋ ene’, abhɔŋ bek̃ yɔ.” ⁹ Yesu ághókó nókó nɔ, abhak maknkay tontó. Ayibhiri mm̃et arem ntá beyá bo abhen bákɔŋo yi be, “Dɪŋí ká tetep be, mbíkí re ghɔ mmũ Israel amot ane ábhónó neka ne me mbɔ kenk̃-ne.” ¹⁰ Mam̃eré

abhén mǔnti wu átó bápɛtnsem eket eyi, bǎghó be mǔbetok ywi anán atañ.

Yesu akɛ mmǔ kénkwésé apɛtnsem ndũ nepém

¹¹ Ansem mpok, Yesu ne baghókó bhi báfá báre rəŋ etək Naín. Ngémtay bo báre rəŋ ne bhó. ¹² Ndu bǎgháká antítək, bǎghó ndũ bo bápókó ngú báfù etək berəŋ bebhemε. Ngú wu abhak njanamə ntá máyi anε achí nyaka kénkwésé. Tóntó bo etək eyə bǎré koŋo nkókəngu. ¹³ Acha aghó nókó ngərə wu, ntínso nékém yi tontó, arem ntá yi be, “Képerε di.” ¹⁴ Arək, atək nkók ané bápəkə ngú aré. Bo abhen bápókó ngú báte. Yesu aghati ngú wu be, “Esakámu! Nchí ghati wə, faté.” ¹⁵ Témte wu, afaté achəkə chókó, abho berem kɛpi. Yesu asət yi achye ntá máyi. ¹⁶ Becháy békém bo mankem abhen bǎchí aré. Bǎbhó bebiti Mandem mándemé nəkə be, “Etañtí ndemekɛpinti Mandem afú fá ndũ nkwó ywεε! Mandem atwə bépémε böbhi!” ¹⁷ Mbok éti yi akə aghabheri mmik bo Judeya nkem kpát aghaka ndũ betək bechák ebhen bechi kekwt.

Jǔn ató mbək bakoŋo bhi be mámbép Yesu mmũ yi achi

(Mt 11.2-19)

¹⁸ Mpok anε bakoŋó Jǔn Njwiti nkwo bǎghókó menyih ebhen béfákari bǎgháti yi bó menkem. ¹⁹ Abhinj batí apay, átó ntá Acha be mámbép yi be, “Wə kε óchí Mpemε anε Jǔn árémé be átwə, kε chi be sébhəŋ menon mmu achak?” ²⁰ Bárók ntá Yesu bárem be, “Jǔn Njwiti ató bhesé be sémbep wə be, “Wə kε óchí Mpemε anε Jǔn árémé be átwə, kε chi be sébhəŋ menon mmu achak?” ” ²¹ Bátwó ne ntó enə ntá Yesu mpok yi ábù beyǎ bho abhen bǎbhónó

nyaka mame menyu ne menyu. Abòk nyaka nkwo befónó bebúbebe méndò nòkò bho, ankwa nòkò manémámik mángò mbán. ²² Akeme baghokó Jón be, “Pet ka nsem ghati Jón menyin ebhen bǎghó ne ebhen bǎghókó bo bǎrèm: Bǎghók ne bǎghó be manémámik bǎghò mban néne, ne bakem báfáté bákò. Bò ebhanákwa bátán ne babhók bǎghòk mban. Bawú bápètnsem ndũ nepém ne bǎghàti bachébhébhò Mbok Ndíndí. ²³ Ne éri echa ntá mmũ ane ápú kwén ndũ bebú èti menyin ebhen mǎkà.”

²⁴ Bapokó ntó Jón bho bǎpéré nókó nsem, Yesu abho berem ntá beyǎ bo abhen bǎrónó nebhuet ane yi achi èti Jón be, “Mpok bǎròn nyaka awu amem baso, bǎrók beghò ntiki enyũ mmu? Bǎrók beghò mmu ane achi mbò ènsómanyier ene babhúép áfòk énkwen ene ebhe, ámfok enkwen ebhe échák ke? ²⁵ Bǎròn nyaka amem baso beghò yi? Mmu ane afyé berítí nden amuet ke? Bò abhen bǎfyè menyũ nden ebhò bǎchòkò chi amem bekírí-bafò! ²⁶ Ghatí ká me. Bǎròn nyaka amem baso beghò ntiki enyũ mmu? Ndemekerpinti? Echi tetep. Ke diní ká be mmu ane bǎghó achá ndemekerpinti. ²⁷ Jón ke achi müntó ane basin nyaka amem Ekáti Mandem èti yi be,

Mandem arem be, ‘Yinjí, chon ntó mpòkòntó wa wò ambi,

be ángókó mbi ywe ke óntwò.’

²⁸ Nchí ghati bhe be Jón Njwiti achá yèntiki mmu achak ndũ abhen bǎgú ne abhen bachi nepém. Yé nó, yé chí mmu ane apu yènyin ndũ mpáy bho abhen Mandem achi ne bhò mbò Mfò wap, acha yi.” ²⁹ Bo bǎghókó nókó enyu yò, bò mankem ne babhebhé nkábhénti barem ye be, nkaysi Mandem

achi tetep. Barɛm ɛnyu yɔ, mbɔnyunɛ manan baka nyaka nkɔwɔ bɛ Jɔn anjwiti bhɔ. ³⁰ Kɛ bɔnkɔwɔ Fárisi nɛ batɔŋ ebhé Mandɛm bábhíkí ka nyaka bɛ Jɔn anjwiti bhɔ. ɛnyu ɛyɔ, bábyak nkaysi anɛ Mandɛm abhɔŋɔ nɛ bhɔ.

³¹ Yesu arɔk ambi bɛrɛm bɛ, “Chɔŋ njɛnti mkpáká bho abhɛn ɛchɔŋ nɛ yi? Bachi mbɔ yi? ³² Báchí mbɔ bɔ abhɛn báchókó nɛfi ɛsié. Kɛ mbɔk mámbiŋi nɔkɔ abhɛnɛfu bɛ, ‘Sékwáy bakwáy nɛbhay bɛ mámbɛn nɛbhén, kɛ bábhíkí bhɛn.

Sékwáy bakwáy nɛwú, kɛbhɔ bɛ kɛdi!’

³³ Jɔn Njwiti atwɔ nyaka antarɛ nɔkɔ nsay ndu mɛnikmɛt, nɛ mmém yi kɛnyu. Bɛ báre rɛm bɛ, ‘Éfónó ebábɛ ɛchi nɛ yi!’ ³⁴ Mpok Mɛ Mmu mfú ntá Mandɛm ntwɔ, nde nyiɛ, nnyú nɔkɔ. Bɛka báre rɛm bɛ, ‘Ghó ká yi awu, nyiɛ mɛnyinɛnyíɛ nɛ nyɔmɛm. Mamɛrɛ bhi chi babhɛbhé nkábhénti nɛ bakɔ bebú bachak!’ ³⁵ Kɛ diŋí ká bɛ mɛnyinɛ ebhɛn mmu anɛ ákón mbi Mandɛm ákù kɛ bétɔŋ bɛ nɛriŋɛndak ɛnén nɛfú ntá Mandɛm nɛchi tetep.”

Mbok ngɔrɛ bebú nɛ Sɛmun mmũ nkɔwɔ Fárisi

³⁶ Éfákári bɛ mũnkɔwɔ Fárisi amɔt abhíŋí Yesu bɛ ányíɛ nɛnyíɛ ɛket yi. Yesu aka, arɔk, achɔkɔ arɛ nyiɛ nɛnyíɛ nɛ yi. ³⁷ Ngɔrɛ nekɔ amɔt anɛ achi nyaka ɛtɔk ɛyɔ, ághók bɛ Yesu ányíɛ nɛnyíɛ amɛm ɛket ɛné mũnkɔwɔ Fárisi wu. Asɔt ɛkpémé bawɛrɛriɛp arɔk arɛ nɛ yɔ. ³⁸ Ate kékɔwɔt nɛ Yesu andi nɔkɔ kɛbhɔ. Babhɛsɛ mi arɛ chítí bɛkak Yesu. Atɛp ntí amik antɛsɛ nɔkɔ bɛkak Yesu nɛ ɛmɛnɛnti yi, angwati nɔkɔ nɛ bawɛrɛriɛp. ³⁹ Mũnkɔwɔ Fárisi wu aghɔ nókó nó, arɛ kaysi amɛm ntí ɛni bɛ, “Mbɔ mmũ-nɛ

achi ndemekerĩnti Mandem tetep, mbu arĩjĩ enyũ mmu ane ngoré ane átòk yi achi. Chĩ ngoré nekò.”

⁴⁰ Ke Yesu abhĩjĩ mũnkwo Fárisi wu be, “Sĩmun, mbõj ndak béghati wò.” Sĩmun akeme be, “Ntõj, dók ambi.” ⁴¹ Yesu abho yě bétẽm nekay enen be, “Mmũ amõt apwò nyaka nkáp ntá bõ batĩ apay. Amõt akẽm yi bebhã nkáp byo. Anefũ ebhã nkáp émõt. ⁴² Mmũ wu abhẽp nkáp ane bákẽm yi, ke yě mmu wap ke kway bekeme ané yi ákẽm. Afõ kě yi afõjori bhó mankem, aferẽ nti ndũ nkáp wu. Ghati yé me, ndũ bati yap ápay, ntiki mmu ákway bekõj mpwõnkáp wu ancha anefu?” ⁴³ Sĩmun akeme be, nkáysi be, “Chi ane barem ami áyá.” Yesu arem be, “Jrem tetep.” ⁴⁴ Ke Yesu ayibhiri mmuet ayĩjĩ ane ngoré wu, arem ntá Sĩmun be, “Yĩjĩ mõngoré-ne. Te nchwé eket eyẽ, õbhĩkĩ chyẽ me manyier nsó bekek, ke yĩ asó bekek ebha ne babhese mi, atese ne emenenti yi. ⁴⁵ Jbhĩkĩ syepti me ne kenókó mbò enyũ õbhõjõ bekũ, ke yi abhúet menyoti bekek ebha. ⁴⁶ Jbhĩkĩ wati me nti ne bawet ke yĩ áwati me bekek ne bawereriẽp. ⁴⁷ Nchi ghati yé wò bé mõngoré-ne atõj beyã ekõj betõj be Mandem afõjõrí beyã bebú ebhen yi ákũ. Ke mmu ane ákáysi be bebú bhi ebhen Mandem ákway befõjõrí bébhĩkĩ ya, átõj chi mandú ekõj.” ⁴⁸ Yesu arem ye ntá mõngoré wu be, “Mfõjõrí bebú ebhe.” ⁴⁹ Ke bõ abhen mányĩe nenyíe ne Yesu bábho menywinti mándeme nekò be, “Agha né, ane árẽm te be yi áfõjõri bebú?” ⁵⁰ Yesu apet arem ntá mõngoré wu be, “Dók sayri, neka eně ne me nékũ otaj.”

8

*Baghər é abhen bákoŋo Yesu
(Mt 13.1-8; Mk 4.1-9)*

¹ Ebhíkí tat, Yesu are kə amem betək begho ne ndü bəbetək angati nəkə Mbok Ndíndí ɛti enyu ené Mandem ábhak ne bho mbə Mfə wap. Baghəkó bhi bati byo ne apay bábhák ne yi. ² Mpáy baghər é bákə nyaka nkwə ne bhə. Bábhák baghər é abhen Yesu ábú mame yap ne mbək bábhák abhen Yesu ábókó befónó bebúbəbə ebhen bésəŋəri nyaka bhə. Ngər é amət abhak aré ane áká nnyén be María mmə ɛtək Mágdala. Yesu anán abok nyaka befónó bebúbəbə tándrámət ebhen bésəŋəri yí. ³ Anefú abhak Joana, ngər é Kusa, mmü ane achi nkémfə ntá Mfə Hérəd. Anefú abhak Susana. Ne beyá baghər é bachak. Bə básət nyaka nkáp awap mánkwak nəkə be Yesu ne baghəkó bhi mámbón ɛnyɛŋ ebhen bechebhe bhə.

*Yesu atém nekəy ntyəmbwət
(Mt 13.1-9; Mk 4.1-9)*

⁴ Bo barək ambi befú ndü betək ne betək mántwə nəkə ntá Yesu. Ngémtay bho báchémé nebhet amət. Yesu atém bhə nekay enen bé: ⁵ “Ewak émət, nkwananki amət arəŋ nyaka betək enyü nchwifú amem nki ywi. Ené yi átək arəŋ, mbək akwenti ndü mómbi ane áchi amem nki. Bo báyáti. Kenen kétwə kébwópti nchwi yə nkem. ⁶ Achák akwenti ndü mmik setárebhé ne mpok ácháká, anɛnti, awəsi, mbənyune nebhetémik wu apu kem manyiɛp. ⁷ Mbuət anefu akwenti ndü mmik ane tákə nsense ágò aré. Achak are gó, ke tákə nsense ágò áchók yə. ⁸ Ke nchwi ácháká akwenti ndü mmik ndíndí,

agó achyε beyă nchwi. Ayá acha anε bápí ndɔŋ bεsa βεtay.” Ndũ ngwenti, Yesu arem be, “Mmũ anε áyàŋ beghok, ántá batú angok sayri.”

Ntí Yesu árèm kεpí ndũ bakay

(Mt 13.10-17; Mk 4.10-12)

⁹ Baghok Yesu bábhép yi ntí nekay ενεν. ¹⁰ Akεμεε bhó bé “Mandem achyé mbi be mändíní mentyiŋ ebhén bechi bhésé bhésé έti enyũ yi ákém bɔbhi mbɔ Mfɔ wap. Kε mbák chi bo bachak, nchí rεm kεpí nε bhó chi ndũ bakay be yëndu báyiŋi báké ghɔ, nε yëndu bágghòk báké jwimεm.”

Yesu aghati baghókó bhi ntí nekáy ntyěmbwɔt

(Mt 13.18-23; Mk 4.13-20)

¹¹ Yesu arók ambi árém be nekáy ενεν nétɔŋ be, “Mbuɔt chi Eyɔŋ Mandem. ¹² Mbuɔt anε ákwéntí ndũ mómbi chi bo abhen bágghókó Eyɔŋ Mandem. Kε Satan antwó amferε yó ndũ bati yap be báké noko Mandem yi ampεμεε bhɔ. ¹³ Mbuɔt anε ákwéntí ndũ mmik setárébhé até ndũ bo abhen bágghòk Eyɔŋ Mandem, mánoko témté nε beyă manák. Kε bɔ kebhóŋ bakanŋ amik. Mánoko chi ndu mómbiŋi mpok. Nεmɔ netwɔ nɔkɔ, mánkwεn ansem. ¹⁴ Nε mbwɔt anε ákwéntí ndũ mmik tákɔ nsense, até ndũ mmu anε ághòk Eyɔŋ Mandem, kε bakáysí έti mentyiŋ mmik, nε bakáp, nε nepém ményiε, akε bó kesene ndũ Eyɔŋ Mandem. ¹⁵ Mbɔ enyu efakari nε mbwót anε ákwéntí ndũ mmik ndíndí, nɔ kε echi nε bo abhen bágghòk Eyɔŋ Mandem mánkém nε ntí némót mankε nɔkɔ mbɔ enyu éyàŋ, mándak nɔkɔ ámbi bekε enyu eyɔ nε ekébhéntí.”

*Nekáy erónó ené bádúré**(Mk 4.21-25)*

¹⁶ “Yě mmu apú dure erónó ansot enyih ankuti, mbák épú nò ante anten bekòk. Ate yò chí nebhuet ane babhòhò bete yò be mban angóó ntá yěntiki mmu ane achwe anywóp. ¹⁷ Diní ká be, chòh yěntiki enyih ene echi bhésé bhésé, émfú kponoroh, ne ené bábhésé émfú kponoroh. ¹⁸ Sot ka mpok beghok Eyoh Mandem sayri enyu ene bájwimem mbonyune mmũ ane ábhóhó enyih, chòh mámaka yi écháák, ke mmũ ane ábhíki bhòh yěnyih, yě chí mandú ane yi ákáysí bé abhòh, chòh mánsot yò ntá yi.”

*Nnò Yesu ne bõmayi**(Mt 12.46-50; Mk 3.31-35)*

¹⁹ Nnò Yesu ne bõmayi báròk beghò yi. Ke bó ke kwáy beròh kekwoet ne yi mbonyune bo bayä nyaka bacha. ²⁰ Mũfu aghati yi be, “Máye ne bõmaye báchí nēfi téé báyañ beghò wò.” ²¹ Yesu akeme be, “Máya ne bõmaya chi bo abhen bághòk Eyoh Mandem ne mánkà mbò enyu yò érèm.”

*Yesu akà mbúép atañatañ akwen**(Mt 8.23-27; Mk 4.35-41)*

²² Nywòp nemòt Yesu arem ntá baghòkò bhi be, “Sémpé séndók ebhè manyu éne awu.” Báchwe amem áchwí ne yi bábhó menok mandòkò nòkò. ²³ Ndu mánòk báròh, Yesu akwén kenó. Mbúép atañatañ abho menu. Nnyén nébho bedep áchwí, manyiép anchwe nòkò amem. Eròp chi mandú be mámbet anyén. ²⁴ Baghòkò bhi baròk májémé yi barem be, “Eta! Eta! Sétwò gu anyén!” Yesu aņeme asáy mbúép ne mpérényen. Mbúép ágú, ne nnyén nékwén tii. ²⁵ Abhép bhò be, “Neka eneka ne me

néchí fá?” Bécháy bekem bə ne bábhak maknkay, bábhə bebhəp bati be, “Ntiki enyũ mmu ne? Asay yě chi mbúép ne mpérényen, ne yə énkə mbə enyũ yi areme!”

Yesu akə befónó bebúbebə béró mmu ane bə bésəḡori

(Mt 8.28-34; Mk 5.1-20)

²⁶ Yesu ne baghəkó bhi mánók ye, bápe nnyén, báchwóp etək Gerása. Gerása abhak ebhényen ene éyìḡi Gálili. ²⁷ Nefú Yesu áfú amem áchwí, mǔfu afú etək Gerása eyə akwese yi. Befónó bebúbebə bésəḡori nyaka yi. Ndũ erəri mpok, mmũ wu ákó nyaka chi ebhəwə, yi ke chəkó anywóp. Achəkó nyaka ndũ nebhuéré manem. ²⁸ Aghó nókó Yesu, abík, arək akwén yi bekak, arem ne, eyəḡ etaḡataḡ be, “Yesu Mmə Mandem Acha! ǉbhəḡ ntiki ndak ne me? Níkmuet óké chyə me esəḡori!” ²⁹ Arem enyu eyə mbənyune Yesu asay nyaka efónó ebúbə ene ésəḡori yi be éndó yi. Beyǎ mpok, efónó yə éfate nyaka yi amuet, ne yě bákem yi báfyə ngem amə ne bekak, mámbabheri nəkə yi, ákiti ngem eyə, efónó eyə énkə yi ambúé anchwe amem baso. ³⁰ Yesu ásáy nókó efónó ebúbə yə, abhəp mmu wu be, “Nnyén ene be yi?” Akeme be, “Nnyén ena chi ngémtáy”; mbənyune befónó bebúbebə beyǎ nyaka yi amuet tontó. ³¹ Befónó bebúbebə bhə beré ník Yesu mmuet bé áké tó bhə amem nepi enen nebhiiki bhəḡ ngwenti. ³² Ereμέ nkwó bakók ányie nyaka ambi njie ane achi kekəwət. Befónó bhə méníkmuet ntá Yesu bé ándó bó mándók mǎnchwe amuet bakok bhə. Yesu achyə bhə mbi. ³³ Befónó bebúbebə bhə bífú amuet mmu wu berək bechwe amuet

nkwó bakók. Bakók mankem bárókóri básɛp ndũ nkokonjie dúgúdúgúdúgú bágúre anyén.

³⁴ Bo abhen bábhàbheri bakók, bágghó nókó enyìḡ ene efakari, bárək etək egho ne mbanḡ ene echì kekwoṭ ntiét ntiét bággháti bho. ³⁵ Bo bárók ye begho enyìḡ ene efakari. Bággháká nókó ntá Yesu, bágghó mmu ane befónó bebúbebu bífú yi amuet. Abhak sayri ndũ nkaysi yi. Becháy békem bó mankem tontó. ³⁶ Bõ abhen bágghó enyìḡ ené éfákári, béré ghati abhen batwò enyìḡ ene éfákári ke befónó bebúbebu béró mmu ane bò bésòḡori nyaka, yi atanḡ. ³⁷ Becháy békém bõ atú Gerása wu mankem. Bággháti Yesu bé amfu etək eyap ándók. Arək achwe amem áchwí ndu beròḡ. ³⁸ Mmũ ane befónó bebúbebu bífú yi amuet are nik Yesu mmuet be ándó yi ankoḡo yi. Ke ndu Yesu aghati yi ampɛtnsem, arem ntá yi be, ³⁹ “Pɛtnsem anywóp ghati bo enyìḡ maknkay ene Mandem ákú ntá ye.” Arək ye ndũ etək eyò enkem angati nəkò bo enyìḡ ene Yesu akũ ntá yi.

*Yesu akũ mmõ Jáyròs apɛtnsem ndũ nepém
(Mt 9.18-26; Mk 5.21-43)*

⁴⁰ Yesu apɛt nəkò nsem ebhě manyu echak, bõ abhen mánòḡ yi, basyepti yi. ⁴¹ Mũfu ane áká nnyén be Jáyròs arək ntá Yesu. Achí nyaka mũnti ekeré neníkímuetí bo Israel ndũ nebhuet ane yi achí are. Akwén Yesu hekak aníkmuet be Yesu andək eket eyi. ⁴² Móywi aròp nyaka kekwoṭ begu. Ne ndiere mówu ke yi ábhòḡ nyaka. Abhak móngòsòḡ ane achí mamié byo ne apay.

Ndu Yesu áròḡ aré beyă bo bákáp yi bebhe bepáy.
⁴³ Ngòré amòt abhak aré, ane áfere manòḡ ndũ

mamié byo ne apay. Anán achónṭí nyaka nkáp ané yí ábhónḡ ankem ke yě mmu kekway bebu yi. ⁴⁴ Afú Yesu ansem, atṭi amem beyă bhó kpát arək atək nkokon nkú yi. Témṭé wu, manḡn mṵ asiép. ⁴⁵ Yesu abhép be, “Agha átókó mé?” Bḡ mankem batanḡ. Píta arem ye be, “Éṭá, beyă bo bákàp wṵ ne mányiere wṵ!” ⁴⁶ Yě nṵ, Yesu arem be, “Mmu atək me. Ndíní nṵ mbṵnyune ngók ndũ betanḡ béfú me amuet.” ⁴⁷ Móngṛé wu ághó nókó bé Yesu arinḡ enyih ene efakari, arək angwere nṵkṵ gbagbăgbak, ákwén bekak Yesu arem besí bo mankem ntí ane yi átókó Yesu ne enyũ yi átánḡ témṭé. ⁴⁸ Yesu arem ntá yi be, “Mmá, neka ene ne me nékṵ ṵtanḡ. Mandem achi ne wṵ, dók sayri.”

⁴⁹ Ené Yesu ábhuet bérem kepí ne ngṛé wu, mũnto achwṛp ane áfú eket ene Jáyrṵs mũnti arem ntá yí be, “Móywe agu. Ȯképere sṵnṵri Nṭanḡ.” ⁵⁰ Ke Yesu aghoko nṵkṵ nṵ arem ntá Jairṵs be, “Ȯké cháy. Dókó rṵnḡ ambí menóko, chṵnḡ móywe antanḡ.” ⁵¹ Yesu aghaka nṵkṵ eket Jairṵs, yi keka yě mmu áchwṛ anywṛp ne yi, ébhíkí fuet Píta, ne Jṵn, ne Jems ne chimṵ ne máyi. ⁵² Bḡ mankem abhen bachi aré bare di mówu mámbýaka nṵkṵ amṵ anti. Ke Yesu arem be, “Bót ká kebḵṵ. Mṵne abhíkí gú. Abhure chí kenó!” ⁵³ Bṵ mankem béré way Yesu way ndu báríní bé mṵrṵ agũ tetep. ⁵⁴ Ke Yesu arək kékwt ne mówu, akém awṵ ywi, abhinḡ yi be, “Mṵwa, faté.” ⁵⁵ Efónó yi épṛtnsem, afate témṭé. Yesu achye eyṵnḡ be manchye yi nenyié ányie. ⁵⁶ Etayi ne máyi bábhák maknkay tontó. Ke Yesu asemṭi bhṵ be báké ghati yě mmu enyih ene éfákári.

9

Yesu ató bõnto bhi ndü betik
(Mt 10.5-15; Mk 6.7-13)

¹ Nywəp némót, Yesu abhiñi baghókó bhi bati byo ne apay, achye bhə betan ndu bébók menyü befónó bebúbəbə menkem ne ndu bébu mame. ² Kε átó bhə nefi bé mándók mángátí bho enyu Mandem abhak ne bo mbə Mfə wap ne be mámbú bö mame. ³ Apet arem ntá yap be, “Báké pəkó yěnyin ndü nekə enə, yě ntem, yě ebha, yě bret, yě nkáp, ne yě chí nden échák. ⁴ Yěntiki etək ené basyepti bhe aré, bák ká amem eket émət kpáte mándə etək eyə. ⁵ Ne yěntiki ebhak ené bəchuóbhé ke bo ke syepti bhe, dš ká etək eyə ne bəperé fá aré, kwet ka mfok ane áchí be bekak. Chəñ eyə émbak mbə ntísie ndü enyin ené bó báká.” ⁶ Báfá báre kə betək ne betək mángati nəkə bho Mbok Ndíndí ne mámbu nəkə bömame yěntiki ebhak.

Ntí átáka Hérəd amem
(Mt 14.1-12; Mk 6.14-29)

⁷ Hérəd, góbhanə Gálili, aghók yěntiki enyin ene éfakari. Ntí átáka yi amem mbənyune mbək bo bárəm nyaka be, “Yesu chí Jšn Njwiti ke ápérénsem ndü nepém.” ⁸ Báchák be, “Eláija ke ábhésí.” Ne abhénéfú be, “Ndemekepinti amət ane te nyaka ke ápérénsem ndü nepém.” ⁹ Hérəd arem ne mməet yi be, “Nchyé nyaka eyəñ ne bákpót ntí Jšn. Ke mmü ane məghòk ne menyiní maknkay ebhen eti yi chí agha?” Are yán mbi beghə Yesu.

Yesu adík ngemntay bho
(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Jn 6.1-14)

10 Bõnto Yesu bápéré nókó nsem, bággháti Yesu menyih ebhen bó báká. Asot ye bhó ansem, bárók etók ene bábhìni be Betsáida. 11 Yě nò, beyä bo bágghók, bábho bekojo yi. Asot bhó sayri, abho beghati bhó enyu Mandem abhak ne bho mbò Mfò wap ámbu nàkò abhen báyan yi ambu bhó. 12 Mmok ábhó nókó méném, baghòkò bhi bárók ntá yi barem be, “Ghati bõbhen be mándók ndũ betók ebhen bechi fá kekwoṭ ne ndũ bakì mánjáj nenyíé ne bebhak bebhure. Etók épú fá!” 13 Ke Yesu aghati bò be, “Bě babhòṅ, chyě ká bhó nenyíé mányíé.” Bákémé yi be, “Sébhòṅ chi bõbekpòkò bret batay ne nsi epay. Enyih echak epu. Jyán séndók sénku nenyíé ntá ngémtáy bõbhen mankem ke?” 14 Mpáy babhakanem abhen bachi are abhak mbò nká etay. Yesu aghati baghòkò bhi be, “Kú ka bo mánychókò amik ndũ bakwó, yěntiki nkwo ámbòṅ bõbati besa bepay nsem byo.” 15 Baghòkò bhi bákú mbò enyũ yi árémé, bõ mankem báchókò amik. 16 Asot bekpòkò bret bhó bétáy ne nsi epay. Ayon amík mfay. Achye bakak ntá Mandem, abho bébókóti bret wu anchye nàkò ntá baghòkò bhi be mánkóré ne nsi ntá beyä bõbhò. 17 Yěntiki mmu wap anyíé kpát ajwi. Baghòk Yesu mányókóti nenyíé enen neròbhe. Néjwí bekay byo ne bepay.

*Píta arem be Yesu chí Mpeme Mandem átó
(Mt 16.13-19; Mk 8.27-29)*

18 Nywòp nemòṭ, éfákari be Yesu ànikmuet aywinti ne baghòkò bhi babhak kekwoṭ ne yi. Anánjá nókó menikmuet abhép bhó be, “Bo bárèm bé nchí agha?” 19 Bó bákémé yi be, “Mbòk bárèm be òchí Jǎn Njwiti. Bachak be Eláija, ne abhenefu be

ɔchí ndemekerǫ̃nti amɔt ane tǝ nyaka ke ɔpetnsem ndũ nepém.” ²⁰ Arem nta yap be, “Ke bǝ babhɔn bǎrèm be menchí agha?” Símun Píta akeme yi be, “Wɔ ke ɔchí Mpeɛɛ Mandem afyé nyaka bariɛp be ätò.”

Yesu arem be chɔn manchyɛ yi beyǎ esɔɔɔri ne mangwayi

(Mt 16.21; Mk 8.31)

²¹ Yesu asemti bhɔ bé báké ghati yǝ mmu be yi achi Mpeɛɛ. ²² Ne arem be, “Me Mmu mfú ntá Mandem mbɔn beghɔ beyǎ esɔɔɔri. Bǝ-batí etɔk, ne bǝbati bachiákap Mandem, ne batɔn ebhé Mandem bábyak chɔn me ne mángwáy me, ke éghaka nɔkɔ manywɔp arat, mpɛtnsem ndũ nepém.”

Enyɔn ene mmu abhɔnɔ békɛ ke ambak nkoɔo Yesu
(Mt 16.24-28; Mk 8.34-9.1)

²³ Yesu aghati ye bho mankem be, “Mbák mmú äyàn bebhak nkoɔo wa, abhɔn béghókɔntik mmɛet yi, ampɔkɔ ekotákátí yi yǝntiki nywɔp, ankoɔo me, ²⁴ mbɔnyune mmũ ane äyàn bepeɛɛ mmɛet yi áném nepém eni. Ke yǝ agha ane áká menem nepém eni ɛti ya, äbhɔn chɔn nɔ. ²⁵ Ntiki nsáy mmu ábhɔn mbák abhɔn mmik nkem ke aném nepém eni? Yǝnyɔn épú. ²⁶ Mbák mmu abhɔn ntíanwɔp ɛti ya ne ɛti eyɔn eya, chɔn Me Mmu mfú ntá Mandem mbɔn ntíanwɔp bésót yi mbɔ mmũ wa mpok ane mǝtwɔ ne keném eka eken kechi keném Eta ne eken bɔángel abhi. ²⁷ Nchí ghati bhe be, mbɔk bho báchi fá abhen bápú gu kpáte mángɔ ndũ Mandem abhak ne bhɔ mbɔ Mfɔ wap.”

*Besi Yesu béyibhiri
(Mt 17.1-8; Mk 9.2-8)*

²⁸ Yesu ánáná nókó berem menyih ebhen, beron mbə manywəp anen, asət Píta, ne Jōn, ne Jems akó amfāy njie ne bhə ndu menikmæet. ²⁹ Ndu anikmæet, besí bhi bébhó beyibhiri. Nden éyi nkwo éyibhiri énkət nəkə ηwanŵəŵəŵə. ³⁰ Témchok bə bati apay bábhési bare rem kepí ne Yesu. Babhak Moses ne Eláija. ³¹ Báre ghə ne bediéré Mandem ne mándem nəkə kepí ne Yesu éti neron ane yi ábhónó beron Yerúsalem angu are. ³² Píta ne mamæere bhi bati apay bákwen kénó, ke mánémé nókó bágthó bediéré Yesu ne bə bati apay abhen bachi nyaka téé ne yi. ³³ Mpok bó bárə Yesu, Píta arem ntá yi be, “Éta, éri tontó be sechi fá! Də sénté betem berat, Emət ntá ye, echak ntá Moses, ne enéfú ntá Eláija.” Píta kerihí mbəŵə enyih ene yi areme. ³⁴ Ené Píta árəm enyu yə, nebhán nésep nekuti bhə. Becháy békém baghək Yesu bhə ndū nebhán nékùti bhə. ³⁵ Eyon éfú ndū nebhán éndeme nəkə be, “Né chí Mówa ane njábhé. Ghók ká yi!” ³⁶ Eyon eyə éréme nókó enyu yə, baghək Yesu baghə be yi arəp chi aywinti. Báchók manyu ke ghati yě mmu ndū manywəp yə menyihí maknkay ebhen bə baghə.

*Yesu abú mmə ane efónó ebúbə échyé yi ntimen
(Mt 17.14-18; Mk 9.14-27)*

³⁷ Neyí nókó mpok Yesu ne bə Píta básébhé njie, beyá bho bárək batemeri Yesu. ³⁸ Mmū amət ndū nkwo bo bhə abho bebik andeme nəkə be, “Ntəŵ, nnikmæet, bú mówa. Achí mbakanem ne ndiere yí ke mbónó! ³⁹ Efónó ebúbə esəŵəri yi. Ekə áchəkə ambo bebik, éngæep yi amik, énkə yi ande wət éfén

έμφυ νὰκὼ γί anyu. Νε έταη κε ένδὼ yi. Έδέν yi, έμφυε yi μενι amuet. ⁴⁰ Nnikmuet ntá baghəkó bhe bé mámbók yó κε bábhíkí kway beka nɔ.” ⁴¹ Yesu arem be, “Bě mkpáká bho ane abhiki bhəη neka ne me, bě bhó báyìbhiri tetep ndü enyih echak, chəη mpet ntat ne bhe ná? Chəη nképnti ne bhe ngaka fá?” Κε arem ntá chimə be, “Twó ne móywe fá.” ⁴² Mpok mówu árəη ntá Yesu, efónó yə epet égyep yí amik, eka yi are wet. Κε Yesu ásáy efónó ebábu yə, be ένδὸ mówu. Yesu abú yi, akeme ntá etayi. ⁴³ Bo mankem bábhák maknkay beghə betəη Mandem.

*Yesu apet aghati bakoηo bhi bé chəη mángwáy yi
(Mt 17.22, 23; Mk 9.30-32)*

Bo barək ambi bebhak maknkay έti yěntiki enyih ene Yesu áká. Yesu arem ntá baghəkó bhi be, ⁴⁴ “Nené ká batú sayri mángok enyih ene nchí ghati bhe. Chəη mánti Mmu ane áfú ntá Mandem, mámfye yi amə bə mmik.” ⁴⁵ Κε bó keiwimem ndü enyih ene yi árémé. Mandem abhesε ntí beyəη bhə ntá yap be báké riηi ndak ane áchí amem. Νε báre cháη bebhep Yesu mbəη enyih ene yi árémé.

*Nkoηo Yesu ane acha bachak
(Mt 18.1-5; Mk 9.33-37)*

⁴⁶ Baghəkó bhi bábhó bekem epáiti ne bati ndu berih i mmu wap ane áchá bachak. ⁴⁷ Yesu arih i enyih ene bə bakaysi. Έka asət mandú mmó, ate nepakámuet eni. ⁴⁸ Arem ye ntá yap be, “Yě agha ane ásyep ti mandú mmó mbə ane ne maηák ndü nyén ene, ásyep ti mé; ne yě agha ane ásyep ti me ne maηák ásyep ti mmu ane átó me. Diηí ká be mmu yweká ane ásèp ti mmuet ntá abhenefu, κε áchí müngo sayri sayri ntá yeka mankem.”

*Mmu ane áká ne bhe achi ne bhe
(Mk 9.38-41)*

⁴⁹ Jǝn arem ntá Yesu be, “Eta, ségho mmu ane apu ndũ nkwo ywese ndu ábòk befónó bebúbebu ndũ nnyén ena, ségháti yi be, áképere ka nò mbonyune apú ndũ nkwo ywese.” ⁵⁰ Yesu akeme be, “Báké kán mmu mbò awú, mbonyune yéagha ane apú mũmpap yweka achi mmũ yweka.”

Bð Samária kesyepti Yesu

⁵¹ Mpok ágháká nókó kékwót ane Mandem asot Yesu amfay, Yesu aka nti eni beron Yerusalem ne abho beron. ⁵² Ndu áròn, ató bapókó ntó ambi. Bárók bachwe amem mótók amot atú Samária ndu beton̄ti mban̄ ntá yi. ⁵³ Ke bð etók yo ke ka yi anchwe are mbonyune baghò nyaka be yi ati beron̄ chi Yerusalem. * ⁵⁴ Baghók abhi Jems ne Jǝn, bágghó nókó nó, bárem ntá Yesu be, “Acha, ðyàn sémbíní ngó ámfú amfay antwò ansòñ bðbhen-ε?” ⁵⁵ Ke Yesu ayibhiri mmæt aghati bhò be enyñ ene báreme épú chak. ⁵⁶ Yí ne baghókó bhi báfæt bárók ndu mótók achak.

*Enyũ nepém nkonjo Yesu nébhónó bebhak
(Mt 8.19-22)*

⁵⁷ Ndu báròn, mmũfú arem ntá Yesu be, “Chon̄ mbak nkonjo ywe yéntiki ebhak ene ðròn.” ⁵⁸ Yesu akeme yi be, “Besop bebhon̄ babhok, kenen kébhón manyay, ke Me Mmu mfú ntá Mandem mbíkí bhon̄ ebhak beson̄ ntí.” ⁵⁹ Arem ntá mmu achak be, “Kon̄jó mé.” Ke mmu wu arem be, “Acha, dð kpík

* **9:53** Bð Samária bápú eyon̄ émot ne bo Judéya. Yerusalem achi atú Judéya. Eti yo ke bo etók Samária babhiki ka be Yesu amfæt etók eyap ke andók Yerusalem.

ndók mbémé Etaya.” ⁶⁰ Yesu aghati yi be, “Dǒ bawú mámbémé ngú wap. Ke wǒ, dók ghati bo Mbok Ndíndí ěti enyu Mandem abhak ne bho mbǒ Mfǒ wap.” ⁶¹ Mmũ achak arem be, “Acha, chǒn nkoŋo wǒ, ke dǒ kpík ndók anywóp ndyép bǒbha.” ⁶² Yesu arem ntá yi be, “Yě agha ane ákémé enǒ ákwàŋ mban ne anjĩŋi nǎkǒ nsem, abhíkí kway bebhak mübetok ane Mandem achi Mfǒ ywi.”

10

Yesu ató bakoŋo bhi besa bérát nsem byo ne apay

¹ Awu áfúéré nókó, Acha ayap bakoŋo bhi bachak besa berat nsem byo ne apay ató ambi bati apay apay be mándók ndũ yěntiki etok ne nebhet ane yí mbǒŋ áyàn nyaka berǒŋ. * ² Apéere to bhǒ, aghati bhǒ be, “Mbuot bэфéere ebhi aya, ke bakũ betik bábhíkí ya. Ník yeka mmuet ntá Mandem mmu achi mbǒŋónki be ántó bakũ betik, mámféré mbwot ebhi. ³ Dók ka! Nchí to be ntá bǒ mmik mbǒ bághónómén nenti nkwo. ⁴ Bǎké pǎkó yě móbha nkáp, yě ebhǎ nekǒ, ne yě nkwo bhánya echak. Ne bǎké kaka yě mmu ambi. ⁵ Yěntiki eket ene bǎchwé aré, mǎnjámbi mándem be, ‘Kpák ane Mandem áchye ámbák fá amem eket ene.’ ⁶ Mbák mmu achi amem eket eyǒ ane ákónó kpák, chǒŋ Mandem ankũ kpák ambak ne yí. Ke mbák yě mmu apú, áfók wu ápetnsem ntá yeka. ⁷ Chwé ká mámbak chí are. Bǎké kǒ beket ne beket. Nyíé ká, mǎnyú yěntiki enyĩŋ ene bachye bhe. Echi chak be nkubetik ambǒŋ akap ndũ betik ebhi. ⁸ Yěntiki etok ene

* **10:1** Mbak besí bekáti be; besa berat nsem byo.

báchwe aré ne básiépti be ne maṅák, nyié ká yěntiki nenyíé enen bachyé bhe. ⁹ Bú ká bómame abhen etók eyo, mángati bo abhen bachi are be, ‘Mpok ane Mandem abhak ne bho mbò Mfò wap arəp chi kekwoť.’ ¹⁰ Ke yěntiki mpok ane bächwe etók ke bo abhen bachi are kesyep̄ti bhe ne maṅák, fú ka dək ndü nkəṅə-mbi ene etók yo, mándem be, ¹¹ ‘Yě chí mfok etók eyeka ane ábátí ndü bekak ebhese sékwèt séfère mbò ntísie ndü enyiȳ ene bāká. Ke diṅí ka be, mpok ane Mandem abhak ne bo mbò Mfò wap arəp chi kekwoť.’ ” ¹² Yesu arək ambi arem be, “Nchí ghati bhe be, ewak ene Mandem átəṅ bō mmik, chəṅ angó ntínso ne bō etók Sódóm encha bō etók eyo.”

Chəṅ émbép nta bō abhen babhíkí tik nsem ndü bebu
(Mt 11.20-24)

¹³ “Bě bo Korasín, chəṅ émbép ntá yeka encha! Bě bo Betsáida, chəṅ émbép ntá yeka nkwo encha! Mbò chi amem betók Táya ne Sídən kě nkú menyijí maknkay ebhen-ne nkə ntá yeka, mbú báfyé nden pyo, mánto batwóp anti tesáy, betəṅ be bátiknsem ndü bebu bhap! ¹⁴ Ke ewak ene Mandem átəṅ bō mmik, chəṅ angó ntínso ne bō-Taya ne Sídən encha bhe. ¹⁵ Ne bě bho Kapěnaum, bākaysi be bākway beyoṅ mmuet, mánkó kpát mántək nebu? Nsé! Chəṅ Mandem amese bhe amem etókó bawú!”

¹⁶ Yesu apet arem ntá bakoṅo bhi bhə abhen yi ato be, “Yě agha ane ághók bé ághók chi me. Ané ábyak be ábyak chi me. Mmu ne ábyak me, ábyak chi mmu ane átó me.”

Enyiȳ ené échyè bakoṅo Yesu maṅák

17 Abhen bati besa berat nsem byo ne apay bápɛtnsem ne manák, béré ghati Yesu be, “Acha, ndü nnyén ena, ye chi befónó bebábɛbɛ bésèpti mmɛt ntá yese.” 18 Yesu akeme bhɔ be, “Ngɔ ndu Satan áfú amfay akwene amik mbɔ miámian. 19 Ghó ka! Nchyé bhe betan be bákway beyat nnyó ne ngá-neghay amik. Nchyé be betan amfay betan Satan, mümpap, ne yényin epu chye be esɔnɔri. 20 Yě nɔ báké nák chi be, befónó bebábɛbɛ bésèpti mmɛt ntá yeka. Nák ka chi be Mandem asin manyén yeka amem ekáti ene amfay.”

*Enyin ene échyé Yesu manák
(Mt 11.25-27, 13.16, 17)*

21 Mpok yɔ, Yesu anikmmɛt be, “Eta, wɔ mmu óbhónó mfay ne mmik! Nchí chye wɔ bakak ndü óró menyin ebhen mémbák bhésé bhésé ntá bariníndak ne ntá bo abhen bánínǐ beyá menyin. Onéné bhɔ ɔtɔn kponɔɔn ntá bo abhen bábhíkí rinǐ yényin mbɔ mǎmbɔ. Eta, enyu yɔ ké wɔmbɔn óyánǎ be embak.” 22 Yesu apɛt arem be, “Etaya achyé me menyin menkem. Yě mmu abhíkí rinǐ mmu ane Mmɔ áchí ébhíkí fɛt chí Etayi. Ne yě mmu abhiki rinǐ mmu Eta áchí ébhíkí fɛt chí Móywi ne bɔ abhen yi áyábhé ndu beka bɔ mándínǐ Etayi.”

23 Ayibhiri ye mmɛt arem ntá baghókó bhi ansem ansem be, “Eri ntá yeka echa bé bǎghò menyin ebhen ne bǎghò! 24 Nchí ghati bhe be, beyá baremé kepinti ne bafɔ babhɔn nyaka ekwak beghɔ menyin ebhen bǎghò, ke bɔ keghɔ bhɔ. Bábhɔn ekwak beghok menyin ebhen bǎghòk, ke bábhiki ghok bhɔ.”

Nekāy ndũndu mmũ Samária

²⁵ Ἐφάκρι βε ntəŋ ebhé Moses arək memə Yesu. Abhép yi βε, “Ntəŋ, chəŋ nkə yi ke mbəŋ nepém enen nébhíkí bhəŋ ngwenti?” ²⁶ Yesu arem ntá yi βε, “Ἐκάτι Mandem érəm βε yi? Ὃpay aré βε yi?” ²⁷ Akeme βε, érəm βε, “Κῶη Mandem Acha ywe ne nti ene nenkem, ne efónó ye enkem, ne betəŋ ebhe menkem, ne nkaysi ye nkem, ne kónη nkokosi ye mbə enyu ókónó mmuet eye.” ²⁸ Yesu arem ntá yi βε, “Chi enyu yə. Kə nó, ne chəŋ ómbónη nepém.”

²⁹ Kə ndũ yi áyàŋ betəŋa mmuet, arem βε, “Kə mbəŋ nkokosi wa chi agha?” ³⁰ Yesu akeme yi ne nekay enen βε, “Mmũfu afũ nyaka etək Yerúsalem əsəp Jeríko. Ndu árəŋ, akwén amə baghép batəŋatəŋ. Báfére yəntiki enyiŋ yí amuet, bádén yí, bárók, barə yi mpok árəbhe kekwtə βegu. ³¹ Ἐφάκρι βε nchiakap Mandem amət əsəp ndũ nkúbhé mbi wu. Agháká nókó are, aghó yi, apé ebhəmbi, arək ebhak eyi. ³² Ἐφάκρι enyumət ne nkú betik amem ekerákap Mandem amət ane nneréket *Lévi. Mpok yi aghaka are, aghó yi, ke afuét nkwtə chi ebhe echak, arək. ³³ Kə mmu Samária fú əsəp nyaka nkwtə ndũ mbi wu. Agháká nókó nebhuet ane mmu wu achi, aghó yi, ne abhónη ntínso ne yí. ³⁴ Arək ntá yi, achiti babhe ndũ befuet bhi, agwót. Apəkə ye yi anyəŋa amfäy mpəŋə batu yi, arək ne yí ndũ eket ené mankwə bachye nkáp ke mabure aré. Akwak yí. † ³⁵ Neyí nókó aferε nkáp achye ntá mmu ane ayiŋi eket eyə arem βε ‘Yiŋi mé yi. Nnánη mpətnsem chəŋ nkeme yəntiki enyiŋ echak ene óchəŋti yi amuet.’ ” ³⁶ Yesu arem nəkə nó,

† **10:34** Nə chi: achiti mmém ne bawet.

abhép ntəŋ ebhé Mandem be, “Ŋkáysí be ndü nkwo wu bati arat, agha átónó bé achi nkokosi ntá ane akwene amó bágghép?” ³⁷ Akeme be, “Chí ane ághó yi ntínso.” Yesu aghati ye yi be, “Dók yé kú mbó yí.”

Yesu arək begho María ne Matá

³⁸ Ené Yesu ne baghəkó bhi bákò bárəŋ báchwóp ndu mótkófú. Ngərə amot ane áká nnyén be Matá abhak are. Asyepti Yesu amó ápay amem eket eyi. ³⁹ Abhón manə ane áká nnyén be María. María arək asibhiri ndü beka Acha angoko nəkə Eyəŋ Mandem ene yi átəŋ; ⁴⁰ Matá ankə nəkə chi betik ebhen nywəp ndu mene Yesu. Aghó nókó bé betik beyä ntá yi aywintí, arək ntá Yesu arem be, “Acha, əbhíkí ghə ndü mómaya áró betik menkem me awó? Ghatí yi antwə ankwak me!” ⁴¹ Ke Acha akeme yi chi be, “Matá, Matá! Ŋfyé ntí ne ədèn mmuet éti beyä menyiŋ. ⁴² Dɪŋí bé enyiŋ émot ke eri echa. Yó kě María áyábhé, ne yě mmu apú kway besot yə ntá yi.”

11

Bo bárém be betan Yesu béfú chi ntá Belsebul (Mt 6.9-13, 7.7-11)

¹ Ewak émot, Yesu are níkmuet nebhuéréfu. Anánjá nókó, nkoŋo ywi amot arem ntá yi be, “Acha, tón bhese enyu mánikmuet mbó enyü Jón átón nyaka baghək abhi.” ² Yesu aghati baghəkó bhi be, “Yəntiki mpok ane mánikmuet, dem ka bé: ‘Eta, kú bo mányché nnyén ene kenókó. Kú bo mándó wə əmbak Mfə wap. ³ Chíé bhese yəntiki nywəp, ení nenyíé. ⁴ Fonorí bebá bhesé,

mbə enyu séfòhori yěntiki mmu ane ákú bhese bebú. Ne kéka sénchwe ndũ nemə enen nékə sénkwén ndũ bebú.’”

⁵ Yesu arem ye ntá yap be, “Sénsót be mmu yweka amət arəh ntá mməere ywi mpok nywəp négháká néntíbhəti, adəp nekək arem be, ‘Nkwāne, nnikməet pwo me bekpəkók bret bérát. ⁶ Mməere wa amət ane achi ambi ndũ nekə atwə me anywəp néne, ne mbíkí bhəh nenyíe bechye yí anyie!’ ⁷ Mməere ywe wu ankeme be, ‘Képerere səhəri me. Nnán mfe mbinywəp ne nnán mbere ne bəbha. Mprú kway befate be nchyé wə yěnyih.’ ⁸ Dini ká be, yě ndũ yi ápú kway befate be anchye yi nenyíe, ətí yi achi mməere ywi, abhəh bəfáte anchye yi yěntiki enyih ené yi áyan mbənyune atónórí bédəp nekək kebəhəh ntíánwəp. ⁹ Nchí ghati ye bhe bé: Nik ka mməet ətí enyih ene óyan, chəh Mandəm anchye wə. Yán, chəh əngə. Dəp nekək, chəh mánene ntá ye. ¹⁰ Kə nə, mbənyune yěntiki mmu ane ánikməet ətí enyih ene yi áyan, Mandəm áchye yə ntá yi. Yěntiki mmu ane áyan enyih, ághə yə. Yěntiki mmu ane ádébhé nekək, mánene ntá yi. ¹¹ Bə bachihə, mmũ yweka ane mbák móywi abhəp yi tansi, ansət chi nnyó anchye yi, chi agha? ¹² Yě chí nechí-nkək kě mmó abhəp wə, ətchye yi ngá-nəghay? ¹³ Mbák be bə bebú, bəbhəh ntí bechye berítí menyih ntá bəbhekə, bákáysi be ətə mmu achi amfay, ənək bechye Efónó Bedyere ntá bo abhən mánikməet be yi anchye bhə Efónó Bedyere kə?”

*Yesu atan achá Satan
(Mt 12.22-30; Mk 3.20-27)*

14 Mpokófu, Yesu ábók efónó ebúbu ene ékú mmu akwene kebhook. Efú nókó mbók wu abho berem keri. Bo abhen bachi are babhak maknkay. 15 Ke mbók yap bára rem chi be, “Belsebul mfo befónó bebúbebu ke áchyé yi betan bebok befónó bebúbebu.” 16 Bo bára yan mbi memo yi. Bábhép yi anku enyini maknkay ene ébhak mbo erin ene étan be betan ebhi befú chi ntá Mandem. 17 Ke ndu Yesu arini nkaysi yap, aghati bhó be, “Yéntiki etok ene akore achi are bo manú nako ne bati, ébhon chi meneme. Ne nneréket ané akóre áchi are ne bo manú nako ne bati, ákwéné kwen. 18 Ne mbák Satan anku befónó bebúbebu bhi menu ne bati, ná yi akway bebhak enyü mfo ane yi achi ndü erori mpok? Nchi bhep be mbonyune bārem be ndü betan Satan kë mēbòk befónó bebúbebu. 19 Ne mbák ndü betan Satan kë mēbòk befónó bebúbebu, bakoŋo bheka bábok bho ndü betan agha? Chon bakoŋo bheka mántan be! 20 Ke mbák, sayri sayri mēbòk befónó bebúbebu chi ndü betan Mandem, nō chi Mandem anán achi nenti eneka mbo Mfo. 21 Mpok mmü ntantan ábhabheri eket eyi ne menyini nenu bhi, yē mmu apu kway beghep menyin ebhi. 22 Ke mbák mmu ane átán acha yi atwō ānu ne yí, andén yi, ansot menyini nenu ebhi ebhen yi asiki nti are, ampokō menyin ebhi andok ankore ne bo bachak. 23 Mmu ane apu ne me, achi chi mümpap wa. Ne mmu ane ápú kwak me ndu mēnyókóti bho, átákatak.”

*Efónó ebúbu ékway bepetnsem ntá mmu
(Mt 12.43-45)*

24 Βέρση ambi Yesu arem be, “Mbák mámbók efónó ebúbu éndó mmu, érap chí bóηβοηβόη amem baso, énjan nəkó ebhak ene ya échwe. Mbák ébhíkí ghó ebhak bechəkó, 25 érəm be, ‘Chəη mpεtnsem ebhak ene mfú.’ Ne énáη émpétnsem, engə be mányə esi eket eyi, bágħókó sayri, 26 efónó ebúbu eyə érəη ye, énsət befónó bebúbebu béchák tándramət ebhen bébébhé becha ya. Bó menkem mendək menchwe mmu wu aməet mémbak ne yi, nté yi ambep ancha ane mbi.”

Manák amen tetep

27 Yesu árémé nókó nə, ngərə amət amem ngémtáy bo abhen bachi are arem ntá Yesu ne eyəη amfay be, “Éri echa ntá ngərə ane ábhé wə, achye wə ami!” 28 Yesu akeme be, “Bo abhen eyap eri echa chí abhen bágħòk Eyəη Mandem ne mánkə nəkó mbə enyū éyàη!”

*Bárém be Yesu ántəη erihí maknkay
(Mt 12.38-42)*

29 Ené bo báchák báchəm aré mándək nəkó chí ambi, Yesu abho berem ntá yap be, “Mkpáká bho ane echəη áberp acha! Bábhèp be mántəη bhó erihí maknkay. Ke yě emót mpu təη bhə, ébhíkí fuet ene Jóna. 30 Nkúbhé mbə enyū Jóna achi nyaka erihí ntá bo Ninive, enyu ya ké Me Mmu mfú ntá Mandem nchí bhak chəη erihí ntá mkpáká bho abhen echəη. 31 Éwak Mandem átəη bə mmik, mfə ngərə ane áchí nyaka etək Shéba áfate andem be be bo mkpáká mmik ane echəη báká bebú mbənyune yi afu nyaka nekə nesie arək beghok menyih ebhen Mfə Sólomon átəη bho ne beyá nerihíndak. Ne nchí ghati bhe

be mmu achi fá néntí eneka ane acha Sólomon, Yě nó, bǎpú ka beghok yi. * ³² Ndũ nywǎbhé manyé, chǎŋ bǝ Ninivε mángati be bho mkpáká mmik ane εchǎŋ bé bekwéné bechi ne bhe mbǎnyune mpok bǎ bǎghókó enyih ene Jóna aghati bhǎ, bátíknsεm ndũ bebú bhap. Nchí ghati bhe be mmu achi fá néne ane áchá Jóna, yě nǎ, bǎpú ghok yi!

Yesu atǎŋ be amík áchi mbǎ erǎŋǎ ene ékǎ mmu ángǎ mban

(Mt 5.15; 6.22, 23)

³³ “Yě mmu apú dure erǎŋǎ ansǎt enyih ankuti. Bádure erǎŋǎ, mánte chi ebhak ene babhǎŋǎ bete yǎ be mban ángǎ ntá yěntiki mmu ane achwe anywǎp. ³⁴ Amík ayeka achi berǎŋǎ ebhen békǎ mángǎ mban. Mpok amík ayeka achi aríarí, mmǎεt eyeka enkεm éjwi ne bediéré. Ke mbák amík ayeka ápú aríarí, mmǎεt eyeka enkεm éjwi ne ejuri. ³⁵ Sǎt ye ka mpok be bediéré ebhen bǎkaysi be bechi be anti béké bhak ejuri. ³⁶ Mbák ye bati ye ka ankεm ajwi ne bediéré, ne yě mandú ejuri apu are, chǎŋ nepém eneka nenkem nembak pépép, mbǎ mmu ane ábhǎŋǎ erǎŋǎ ne éghǎ, εntǎŋ nǎkǎ yi mbi.”

Yesu aji bǝnkwǎ Fárisi ne batǎŋ ebhé Mandεm

(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40)

³⁷ Yesu ánánǎ nókó berεm kεpi ekεn, mǎnkwǎ Fárisi amǎt abhinhí yi ndũ nenyíé eket eyi. Yesu arǎk achwe anywǎp, achǎkǎ amík menyíε nenyíé. ³⁸ Mǎnkwǎ Fárisi wu abhak maknkay béghǎ be Yesu abhiki so amǎ mbǎ enyũ epih eyap étǎŋ ke

* **11:31** Nǎ chi: εtǎk ene εchi ebhe Saut.

anyie nenyié. † 39 Acha aghati mŭnkwə Fárisi wu be, “Bě bŏnkwə Fárisi, bäsət mpok bétyét nsemé nchán ke menémé ne bebá bejwi be anti. 40 Bě bechiŋtí bho! Mandem ane aghókó enyih, pú yi ke aghoko mmem ne nsem eyi nkwo? 41 Ke enyih ene bǎbhəŋə bekə chi besət menyih ebhen bechi amem bekrwə ebheka mánychye ntá bachébhébhə ne chəŋ bepih ebheka menkem mémbak nkwo pépép.

42 “Bě bŏnkwə Fárisi, chəŋ embep ntá yeka encha, mbənyune bapú kə enyih ene echi chak ntá bho ne bǎbhiki kəŋ Mandem. Bäsət ndu beri amət ndü baru byo mánychye ntá Mandem, mǎnkə enyumət ne mbwət achak. Bǎbhəŋ bekəŋ Mandem ne mǎmbak sayri ne bho ke bǎbhiki bhəŋ beghəkəntik bebhé béchák. 43 Bě bŏnkwə Fárisi, chəŋ embep ntá yeka encha! Bǎkəŋ bechəkə ndü menək kenókó amem bekeré nenikímæet bo Israel, ne bǎkəŋ be bo mankaka nəkə bhe ne kenókó nefisie. 44 Chəŋ émbép ntá yeka encha! Bǎchí mbə manem ane mmu ákə amfay kerih be chi manem.”

45 Ntəŋ ebhé Mandem amət arem ntá Yesu be, “Ntəŋ, mpok órəm menyih ebhen, óchye bhese nkwo ntíanwóp!” 46 Yesu akeme be, “Bě batəŋ ebhé Mandem, chəŋ embep ntá yeka nkwo encha! Nti achi be mǎnyière bo mámpókó menwóptí batu ané be bəbhəŋ bǎpú kwak bo mámbaré bebhé bhə yě mandú. 47 Chəŋ émbép ntá yeka encha! Bəchĩmbi bhəka bǎwəy nyaka baremé kepĩnti. Bǎtə manem ayap néne, mǎngwati mbi aré bekə yə ándí amik. 48 Bekə enyu eyə, étəŋ be bǎchi

† 11:38 Bo Israel bəbhəŋ nyaka enyu ené básə amə ke mányie nenyié. Bákaysi nyaka be epih eyə ékə bó mámbák chak besí Mandem.

enyumət mbə bachĩmbi bhəka abhen báwáy nyaka baremé kepĩnti Mandem ndũ bătè beríti manem ntá yap. ⁴⁹ Etiyə, ke Mandem, ndũ nerĩnjĩndak eni, árémé be ‘Chəŋ ntó baremé kepĩnti ne bõnto bha ntá bo Israel; ne chəŋ mǎngwáy mbək eyap, ne mánchye abhénéfú beyǎ esəŋəri.’ ⁵⁰ Chəŋ Mandem antemsi ye mkpáká bho abhen echəŋ ěti manəŋ baremé kepĩnti mankem abhen bə báwáy te nebħǒmik, ⁵¹ bebho ne Abel kpát beghaka amuət Sakaría mu báwáy nenti éfémé akap ne ekerákap Mandem. Nchi ghati bhe be chəŋ Mandem antemsi mkpáká bho abhen echəŋ ěti bawú yə ankem! ⁵² Bě batəŋ ebhé Mandem, chəŋ émbep ntá yeka encha! Bǎbhese efĩjĩ ene mánène mbĩnywəp ane mmu áfuèt aré ke ambəŋ nejwĩmem ndũ barak Mandem. Bǎbhiki chwe are, ne bǎchyet mbi ntá abhen báyaŋ nyaka bechwe are!”

⁵³ Nerə ane Yesu árə nebħuət wu, batəŋ ebhé Mandem ne bõnkwə Fárisi babho bechiti yi ne bebhép, mánwəŋti nəkə yi bekə yi ankwen anyu. ⁵⁴ Ne mánəbheri nəkə yí ndu bekə yi ákwén ndũ eyəŋónyu.

12

*Yesu ayep bǎbhi batú be báké bhak bǒ betábhá
(Mt 10.26, 27)*

¹ Ene Yesu árém nə, bo báre twə, kpát báyá bǎchá, mánjati nəkə bati. Yesu ayambi arem ntá baghəkó bhi be, “Sət ka mpok ne yís bõnkwə Fárisi. Bǎchi chi bǒ betábhá. ² Yěntiki enyĩŋ ene bakuti, chəŋ mánene. Ne ené echi bhésé bhésé chəŋ mánkə bo mandĩŋi yə. ³ Ndu echi nə, yěntiki enyĩŋ ene bǎrémé

ansem ansem, chəŋ bo mangok yə kponɔroŋ. Ne menyih ebhen bāghati bārŭ bho ansem ansem chəŋ bo mánte amfay beket mámbik be bo mángók.

Mmu abhəŋ bécháy chi Mandem
(Mt 10.28-31, 12.32, 10.19-20)

⁴ “Maməre bha, nchí ghati bhe be, bǎké cháy bǒ mmik. Bǎkway beway chi mməet nkwa ke bápu kway beku enyih echak ene ebebhə echa eyə. ⁵ Ghók ká mmu ane bǎbhónó béchay. Cháy ka mmu ane ákway beway mməet yeka, ne ankwáy memese be amem nepingo! ⁶ Pú mmu akway beku bǎkenen batay ne nkáp ane apu yěnyih? Yě nɔ, Mandem apú ghəkəntik yě amət. ⁷ Ke ná ne be? Mandem aríní yě chí mpáy bekaká emene ebhen béchí yěntiki mmu yweka anti. Bǎké chay ye yěnyih ené bo bakway beka bhe. Besí Mandem, yěntiki mmu yweka abhəŋ menwəp tontó achá ngémtáy kenen.

Bo abhen bachi bǒ-Yesu
(Mt 10.32, 33; 12.32; 10.19, 20)

⁸ “Nchí ghati ye be be, yěntiki mmu ane árəm kponɔroŋ besí bǒ mmik be yi achi mmu wa, chəŋ Me Mmu mfú ntá Mandem ndem besí bǒángel Mandem ndŭ nywəp manyé be mmu wu achi awa. ⁹ Ke mmu ane ataja kponɔroŋ besí bho be apu mmu wa, chəŋ menkwə ntaja besí bǒángel Mandem be yi apu mmu wa. ¹⁰ Ne chəŋ Mandem amfonori yěntiki mmu ane árəm ebúbə ěti Mmu ane áfú ntá Mandem, ke apú fonori mmu ane árəm ebúbə ěti Efónó Bedyere. ¹¹ Mpok básóré bhe ambi ndu betaj be amem bekeré nenikíməet ebhap ne besí bǒbati etək ne bǒgóbhanə, bǎké seme enyŭ bǎkwáy betaja

mmuet ne žti enyij berem. ¹² Mpok eyo chəŋ Efónó Bedyere ántón be enyij ene bábhónó berem.”

Nekáy echin̄ti mfə nkáp

¹³ Ené Yesu áchyè baghókó bhi manie enyu eyo, mmu amət amem ngémtáy bho arem ntá Yesu be, “Ntəŋ, ghatí mómaya ánkóré newú etayese ánchyé ebha menyij!” ¹⁴ Yesu akeme yi be, “Nkwáne, agha ábhúré mé ntaŋá manyé ne nkóre menyijí newú ntá yeka?” ¹⁵ Ke arək ambi arem ntá bo mankem be, “Sət ka mpok! Kém ká mmuet be báké fye ngonjo ndu bebəŋ beyă menyij. Puyě chi beyă menyij ke békəm nepém nkwă.” ¹⁶ Yesu átém bó nekay be, “Nki mŋnkáp amət áchyè nyaka yi beyă mbwət. ¹⁷ Ekə abho békáysi andeme nəkə be, ‘Chəŋ nkə yi? Mbíkí pere bhəŋ nebhuet bébhure mbwət?’ ¹⁸ Ke árem ne mmuet yi be, ‘Chəŋ mmokoti bětak ebha, ngoko ebhen béchíkítí, mfyé mbwət aya ne menyij ebha are.’ ¹⁹ Ndem ye ne mméēt eya be, ‘Ōnán əbhəŋ beyă menyij ebhen besət beyă mamié. Képerere səŋəri mmuet. Nyié, nyú, ónkə maŋák.’ ²⁰ Ke Mandem aghati yi be, ‘Wə echin̄tímu! Nkúbhé beti ebhen, nepém ene némay. Ke menyij ebhén óbhúré bérəp chəŋ chi ebhen bo bachak!’ ²¹ Nó ke éfakari ne mmu ane ábhúré menyij ntá yimbəŋ, ke yi kekə menyij ebhen bébhónó menwəp besí Mandem.”

*Nkonjo Yesu abhəŋ besiki nti ne Mandem
(Mt 6.25-34)*

²² Yesu aghati ye baghókó bhi be, “Nó kě nchí ghati bhe be, mmu áké bhəŋ basémé žti nepém eni be chəŋ nyié yi, chəŋ mfyé yi? ²³ Nepém nkwă nébhíkí cha nenyié? Nepém nkwă nébhíkí cha

ndené? ²⁴ Yijí ká kenen. Képu kwan nenyíé ne képu fere mbwot ebhi. Kébhíki bhon beket ne yě chí běták ebhen bébhùre nenyíé aré. Mandem ke áchyè kò nenyíé, ne besí Mandem, bãcha kenentontó! ²⁵ Ne ntiki mmu yweka basémé ákway beku nepém eni nénsap, ye chí mandú niñiniñi nénchá enyu nebhòò bebhak? ²⁶ Mbák ye bapú kway beku mandú enyij mbò eyò, ndaká yi bãbhon basémé ãti menyij bechak? ²⁷ Yijí ká bãchuchu abhen bágò. Bápú kã betik, ne bapu ghoko nden. Ke nchí ghati bhe be, yě chí Mfò Sólomon mmu ábhónó nyaka beyã keném, abhíki bhon nyaka nden ene eri mbò yě chuchu amot. ²⁸ Mandem kě ághókó tákò ne beri ebhi, tákò ane ákway bebhak echon, mbúré angwòsi, mámfyé ango. Bákáysí bé be kě Mandem apu kwáy békwák mãmbón nden béfyé amuet ke? Neka eneká ne Mandem négápsi ncha! ²⁹ Báké sòñori ye batí yeka bebhèp ãti enyij ményie ne ãti enyij menyu. ³⁰ Bò mmik bákòño menyij ebhen ke ãijí ka be Etayeka arijí be bãbhon bebhon bó. ³¹ Fíé ká ntí chí be Mandem ámbák Mfò yweka, ne chon yí anchye be menyij ebhen menkem nkwo.

*Enyij Yesu átónó ãti kefò mmik
(Mt 6.19-21)*

³² “Bõbha, bãké chay, yëndu bãchi nkwo bágónómén ane abhiki ya. Mandem abhon manák bechye be akòre ndù kefò eki. ³³ Tí ká menyij ebhen bãbhónó mãnchye nkáp ntá bachébhébhò. Bón ká bõbebhã-nkap abhen bápú chon be nkáp anem. Buré ká kefò menyij ekeka amfay. Aré, kó kébhak mpoknkem. Yě ngép apu kway beghèp enyij are,

ne kengək apú chwe ánychənti yěnyiy. ³⁴ Ebhak ené nkáp ywe áchí, aré kě nti ene nkwə nébhak.

Bák ká pě mpoknkem

³⁵ “Tonťi ká mmæet mändure berónó bhəka. ³⁶ Bák ká mbə bǝ-betok abhen mánòŋ be chi-betik awap amfu ndü epǎ nəbhay ene yi áronó are ampətnsem be mánéné mbinywəp ntá yi témté, mpok yi átwə ádébhé nekək. ³⁷ Chəŋ endi encha ntá bo abhen bábhak pě mpok etayap átwó! Tetep nchí ghati bhe be mpok yi atwə, ághati bhə manchəkə amik, anchónŋ nden eyi, ansət nenyié anchye bhə manyié. ³⁸ Yě antwə chí ne néntí bhiti, yě chí mpok nkək ékək, ke antemeri bhə pě, éri encha ntá bǝ betok bhə! ³⁹ Diŋí ká be mbə mbəŋókət áriŋi neŋəkó nywəp enen ngép átwə, mbə apú rə mándak eket eyi. ⁴⁰ Bě nkwə bǝbhəŋ betonťi mmæet Mmu ane áfú ntá Mandem átwə chəŋ chi ndü mpok ane bábhíkí kaysi be yi átwə.”

Mmǝ betok ane achi tetep

(Mt 24.45-51)

⁴¹ Píta abhép Yesu be, “Acha, otəm nekay enen chí ntá yeɛe ke chi ntá bo mankem?” ⁴² Acha akeme yi be, “Mmü betok ane achi tetep ne ndiŋindak chí ane? Chí ane chi-betik ywi áchyé yi betan be anjŋi nəkə batí bakǎ betik abhen bachi amem efo yi, anchye nəkə bhə awap ákəre nenyié ndü mpok. ⁴³ Chəŋ endi encha ntá mübetok wu ane chi-betik ywi átwə antemeri yi ndu ákə enyiy ene baghati yi ankə! ⁴⁴ Nchí ghati bhe be, mbák nkəbetik wu ákə nə chi-betik ywi áchyé yi betan amfäy menyiy ebhí menkem. ⁴⁵ Ke mbák mübetok arem

bε, chi-betik awa átat bétwə, ambo beden bō-betok bachak, abhen baghərə ne abhen babhakanem, ne ambo ményie, anyu nəkə, kpát mmem ánkem yi, ⁴⁶ chi-betik ywi átwə ndü nywəp enen mübetok abhiki kaysi bε yí átwə ne ndü neḡəkó nywəp enen mübetok wu abhiki riḡi. Antemsi yi, amfyε yi nebhuet ane bo abhen bábhíki noko Mandem bachi. ⁴⁷ Ne mübetok ane áríḡi enyih ene chi-betik áyàḡ yi ankə, ke yi ke tonḡi mmuet ankə mbə enyu éyaḡ, bátemsi chəḡ yi sayri. ⁴⁸ Ke ane ábhíki riḡi enyih ene chi-betik áyàḡ yi ankə, mbák akə enyih ene éyàḡ mantemsi yi, báchyε yi chi mandú ntemsi. Bábhεp tontó ntá mmu ane báchyé yi tontó. Ne báfyε amík tontó ntá mmu ane báfyé beyă menyih amó yi.”

*Yesu arem bε yi atwə ne ákóré
(Mt 10.34-36)*

⁴⁹ Yesu apεt arem bε, “Ntwə beḡuεp chi ngó fá amik. Mbə ánaḡ akem, mbə nkəḡ tontó! ⁵⁰ Chəḡ mámfyé me ndü esəḡəri mbə mmü ane báfyé yi anyén ndü mpok ane bájwíti yi. Nti népú pəp me amem te esəḡəri ene éntwə emfuet! ⁵¹ Bákáysi bé ntwə fá amik chi bekə bo mámbák ndu kpák ne bati ke? Ae, ntwə chí ne akərə. ⁵² Bébhó néne, yéntiki eket ené bo bachi are bati atay, chəḡ ákóré ámbak nenti nap. Bati arat keka abhen bati apay. Bati apay keka abhen bati arat. ⁵³ Akóré ábhak chəḡ enyuné chi ápap móywi ane mbakanem, mmō ane mbakanem ampap etayi, nnə ampap móywi ane ngərə, móywi ane ngərə ampap nnə. Nnəném ampap ngərə móywi, ngərə ampap nnəném éywi.”

*Mmu abhōŋ berīŋi mpok
(Mt 16.2, 3)*

⁵⁴ Yesu arem ye ntá ngémtay bho abhen bachi are be, “Mánánj mǎngó nebu ndũ négírí ndũ ebhě nebu ene mmok ánem are, bǎrem be ‘Manyierp átwa kwen’; ne émbak enyu yó. ⁵⁵ Ne mánánj mǎngó nebhánj ndu nebho bekwen, bǎrem be, ‘Enem étwò’; ne émbak enyu yó. ⁵⁶ Bě bõ betabha! Bǎrīŋi béyīŋi nebu mǎndem mbák manyierp ákwen chōŋ, ne mbák apu kwen. Ndaká yí bǎbhíkí rīŋi menyīŋ ebhen Mandem ákà ndũ mpokó-ne?

*Petnsem ndũ ekōŋ ne mũmpap ywe
(Mt 5.25, 26)*

⁵⁷ “Ndak yí bě babhōŋ bapú kway berīŋi enyīŋ ene echí chak be mmu ankũ? ⁵⁸ Mbák òbhōŋ ndak ne mmu ne yi ákũ manyé ne wó, òkũ yi? Òbhōŋ béghó be ndaka wu ámay ansem ene bǎbhíkí rōŋ ndu acha manyé. Mbák ónká yi ansot wó ambi ndũ manyé, ntaŋá manyé áchyè wó ntá bo mbīŋ nkú ne bó mǎmfe wó. ⁵⁹ Nchí ghati wó be, òpú fu wawak kpáte ònchye ákwó ywe ankem, yēnyīŋ kerōp.”

13

Tík ká nsem ndũ bebú

¹ Nkúbhé mpok yó, mbók bho abhen bachi aré, bátéme Yesu éti bo Galili abhen Páilet akũ baway mpok báchyè akap ntá Mandem. ² Yesu akeme bhó be, “Bǎkáy sí be bo Galili bhó bákú nyaka bebú bacha bõ etak Gálili bachak ke? ³ Nó bhó! Dõ ngati be be, mbák bǎbhíkí tíknsem ndũ bebú ebheka, chōŋ be mankem mǎngu mbó bhó. ⁴ Ná ne bõ

batí neku-ne-arat abhen ekerémfáy ene echi nepak éntínyen Sílom ékwéné éwáy? Bákáysi bé efákári nyaka ne bhə enyu yə chí ndu bákú bebú bacha bo bachak abhen bachi etək Yerúsalem yə ke? ⁵ Nó bhə! Nchí ghati be be, mbák bābhíkí tíknsəm ndū bebú ebheka, chəη bē mankem māngu mbə bhə.”

Yesu atém nekāy enək ene epu nyu kepem

⁶ Yesu atém ye bhə nekay enen be, “Mmu amət apí nyaka enək ene babhíηi bé *fig amem nki ywi. Égháká nókó ményu kepem, are kə ambyo nəkə mbák ényu kepem, ke ake ghó yěnyíη. ⁷ Aghati mmu ane ákù betik amem nki wu be ‘Yíηí, ndū mamié arát nchí twə beyaη kepem ndū enək ene, ke mpu ghə yěnyíη. Kpót yó gúép amík! Ekà kpík yi fá téé, échet nəkə mmik ndéndem?’ ⁸ Nkə betik wu akeme yi be, ‘Eta, dđ émpét embak ndū mmíé enen nkwo. Chəη ntém nnet ywi ngabheri, mfyé ntəbhé-píə. ⁹ Ne mbák ényu kepem mmíé mbúré éndi, ke mbák ébhíkí nyu kepem, ókwáy beghati me mkpət yə ngəep amík.’ ”

Yesu abú ngərə ane ábhéntí ndū nywəbhé neywěmuet

¹⁰ Ewak neywěmuet bo Israel, Yesu áre təη bo amem ekeré nenikímuetí eyap. ¹¹ Ngərə amət abhak aré ane efónó ebəbə ékú yi ápéné ndū mamié neku-ne-arat, yí kepepe kway bekə chak. ¹² Yesu ághó nókó yi, abhíηi yí arem be, “Mmá, neme ene némay.” ¹³ Atək yi ne amə. Témte wu, anyabhe mmuet téé, abho bebíti Mandem.

¹⁴ Mūnti ekeré nenikímuetí ághó nókó bé Yesu akə móngərə wu ataη ndū nywəbhé neywěmuet

εναρ, abé nti, abho berem ne eyōη εταηατηη ntá bo abhen bachi are be, “Sébhōη manywōp átándat ndũ békũ betik. Mmu ámbóη neme, ántwō chí amem manywōp ayō be mámbú yi. Eképepe bhak chi ndũ nywōbhé neywēm̄̄et.” ¹⁵ Yesu Acha akeme ye yi be, “Bě bō betabha! Ntiki mmũ yweka ápú kañari ye chí mpōη yi, yě chí mpōηō batu yi ándók anchye yó manyiēp ndũ nywōbhé neywēm̄̄et? ¹⁶ Ná ne ngoré ne, mmó Abraham * ane Satan ágwóré ndũ mamié neku ne arat. Echí ebéptí enyih beferē yi ndũ esōηōri ndũ nywōbhé neywēm̄̄et ke?” ¹⁷ Nerem Yesu árémé nō, ntíanwōp akem bōmpap abhi mankem. Ke beyā bo bábhōη mañák be yi ākũ menyinhí maknkay bhō menkem.

Yesu atém nekāy sepep mónok ane bábhinhí be móstat

(Mt 13.31; Mk 4.30-32)

¹⁸ Ebhíki tat, Yesu arem ye be, “Kefō Mandem kéchí mbō yi? Chōη njenti kō ne yí? ¹⁹ Kefō Mandem fá amik kéchi mbō mósepep ane énok ené bábhinhí be móstat, ane bápí amem nki, séchák, ségó, séróp enok ene kenēn kétwò kēnte manyay ndũ batáp ayi.”

Yesu atém nekāy yís

(Mt 13.33)

²⁰ Yesu apēt arem be, “Chōη mpēt njenti Kefō Mandem ne yi? ²¹ Kechi mbō yís ane ngoré ásóré achem ne nchán fláwa érát. Mandu yís wu akũ fláwa nkem amwōt, kpát ajwi amem enyih ené yi achi aré.”

---

* **13:16** Ndu nkaysi bo Israel, mbák mmu áchi ebhárémō Abraham, nó achi mmu ane Mandem ápème.

Mbi mábhéri ke achi mbi nepém

(Mt 7.13, 14, 21-23)

²² Ené Yesu áròh Yerúsalem, are te ndü betök begho ne bǒbetök antòh nàkò bho Eyòh Mandem. ²³ Mmũ amòt abhep yi be, “Acha, chòh Mandem ampeme chi bàru bho?” Yesu arem ntá yap be, ²⁴ “Nu ka béfuet ndü nyũbhá ane áchí mábhéri. Nchí ghati bhe be beyä bho báyan chòh befuet manchwe ke bápú bhòh mbi. ²⁵ Mbòhòket ánan chòh amfate antièp mbínywòp, bãte nefi mändèp nàkò nekòk ne mánik nàkò mmuet be, ‘Acha, nené bhese mbínywòp.’ Ke mbòhòket ankeme chí be, ‘Mbíkí rìhì bhe ne yě chí ebhak ene báfú.’ ²⁶ Mámbo ye berem be, ‘Pú séchòkò nyaka nebhet amòt sényíé, ne senyu ne wò? Ne otòh Eyòh Mandem amem betök ebhese?’ ²⁷ Ke ákeme bhe chi be, ‘Mbíkí rìhì bhe ne yě chí ebhak ene báfú. Fä ká me besí, bë bakü bebú mankem!’ ²⁸ Aré, chòh mändi kebho ne mambak ndü nenyie ámén mpok bāghò Abraham ne Aisek ne Jekóp ne baremé kepinti mankem chòkò ndü nebhetéré kefò Mandem, ené batiébhé be nefi. ²⁹ Chòh bo mámfu mbi ne nsem, ebhè awónem ne awóghò, mánchòkò mányie epä ndü nebhetéré kefò Mandem. ³⁰ Diñí ká be, chòh mbòk bho abhen báchí ansem néne mändòp bõmbi, ne abhen báchí bõmbi mandòp ansem.”

Yesu adi kebho eti bo Yerúsalem

(Mt 23.37-39)

³¹ Ndü nkúbhé mpok eyò, mbòk bõnkwo Fárisi báròk bāgháti Yesu be, “Fä fá døk ebhak écháak. Mfò Héròd äyané béway wò!” ³² Yesu akeme bhò be, “Dók ká ghatí Héròd esòp eyò be, ‘Chòh ndòk ambi bébok

befónó bebábeba ne mbú bho echon ne mbúré, ne égháká nókó manywop arat, nnaŋa betik ebha. ³³ Yëndu échí nó, mbon beron Yerúsalem. Nchí kó echon ne mbúré ne éghaka nókó ndũ nywop enen nejwi arat rígaka aré. Amem Yerúsalem ke báway nókó baremé kepinti Mandem.’ ³⁴ Yesu akók arem be, Eé Yerúsalem, bõ Yerusalem! Bè bo baway baremé kepinti Mandem, mantemti nókó ne batay ndu béwáy bo Mandem átó be mángátí bhe Eyon eyi. Ndũ beyã mpok, nján besot be mfyé amuet bé mambak ne me mbõ bõnkok abhen nno nkok ákúti nebhuet amot ne bebhap ebhi, ke bápú ka be nkã nõ! ³⁵ Ne néne, chon Mandem amfere ntí ndũ eket eyeka, endop enyu eyõ. Nchí ghati bhe be, bápú pere ghó chon mé, kpáte mpok ane bårèm chon be ‘Sémbíti mmu ane átwò ndũ nnyén Mandem Acha.’ ”

14

Yesu abú mmu ndũ nywabhé neywemuet bo Israel

¹ Ndũ nywabhé neywemuet bo Israel nemot, Yesu arak ményié nenyíe amem eket ene mũnti amot ane achi mũnkwo Fárisi. Bo Fárisi bho báter yi amík amuet beghõ ndũ yi ákù. ² Mũfú abhak besí Yesu ane ábhónó nemě afemntay. ³ Yesu abhép baton ebhé Mandem ne bõnkwo Fárisi abhen bachi are be, “Ebhé eyese éká be mámbú mmu ndũ nywabhé neywemuet ke?” ⁴ Ke báke rem yényiŋ. Yesu asot mmu wu abú yí. Arõ ye yí arak. ⁵ Abhép yé bho be, “Ntiki mmũ yweka ane móywi ne yé mpon yi ákwen amem mbokó manyiep ndũ nywabhé neywemuet ke yi keya yé yi, yé yõ témté ámféré?” ⁶ Bó kekway békeme Yesu yényiŋ.

Mandem ábhəŋ manák ne mmu ane ásəpti mmuet amik

⁷ Ené Yesu áyŋŋi, aghó ndü bð abhen mánáká ndü epa báre yap bebhaká kenókó. Achye bhə manie be, ⁸ “Mpok mánáká wə ndü epǎ nebhay, óké tŋŋi yap enókó kenókó ónchəkə aré mbənyune ékwáy befakari be mának mmü ane acha wə. ⁹ Ne mmu ane ánáká bhe antwó andem be, ‘Faté chye epok ene ntá mmü-ne.’ Mbák émfákári enyu yə, šfaté ne beyǎ ntíánwəp bérəŋ bechəkə ndü nebhuet ane ábhíkí bhəŋ yě mandú kenókó. ¹⁰ Mpok mánáká wə ndü epa, yap chi enək ene ébhíkí bhəŋ yě kenókó, be mmu ane ánáká epa ántwó, ankwáy berem ntá ye be, ‘Nkwǎne, twó chəkə ndü enókó kenókó.’ Bð epa bachak mángə be mmu ane ánáká epa áchye wə kenókó. ¹¹ Yě agha ane áyòŋ mmuet, Mandem ásəpti yi amik. Ne mmu ane ásəpti mmuet amik, Mandem ákòsi yi amfay.”

¹² Yesu arem ye ntá mmu ane ábhŋŋí yí ndü epa nk wə be, “Mpok óbhŋŋí bho ndü nenyíé, óké bhŋŋi chi mamere be, ne bðneréket ywe, ne bð nkáp abhen bachi kek wət ne wə. Mbák ómbŋŋí chi menyü bo bhə, bó nk wó bákway bebŋŋi wə bé ónyíé nenyíé ne bhə ne eyə émbak akap ane óbhəŋ. ¹³ Mbák ónák epa, bhŋŋí bachébhé bho, ne babák, ne bakem, ne manemamík. ¹⁴ Ne eyə éndi encha mbənyune menyü böbhə bápú kway bekeme enyŋŋ ene ókú ntá yap. Ke Mandem ákap wə mpok yi ákə bo abhen bachi chak besí bhi mámpetnsem ndü nepém.”

*Yesu atém nekǎy epǎ egho
(Mt 22.1-10)*

15 Yesu ánánjá nókó bérémmenyiñ ebhen, mmu amot ane áchí ndũ nenyíé ne yi, arem ntá yi be, “Chonj éndi ntá yě agha ane ányíe epã ene ébhak ndũ nebhuet Kefo Mandem awu amfay!” 16 Ne Yesu aghati yi be, “Mmũfu anak nyaka erem epa, abhiñi beyã bho. 17 Mpok ane epa ébhónj bebho ákwáy nókó, ató mǎbetok ywi be andak angati bo abhen yi anaka be, ‘Twó ká, mánan batonñti yěntiki enyiñ.’ 18 Arak aghati bhó, ke yěntiki mmu wap arabhē ghati yi chí be ndak akem yi. Ane mbi arem be ‘Nku nki ne mbonj bérønj beyiñi wu. Níkmuet, ghati etaye be áké benti.’ 19 Achák arem be, ‘Nku mponj byó ene ékwāñ baki. Nchí yan ndók ngó betik ebhen yo ékwáy bekũ. Níkmuet. Ghati etaye bé áké benti.’ 20 Anefú arem be, ‘Néne ke mbáy ngoré. Mpú kwáy ye bétwó.’ 21 Mmǎ betok wu arak aghati etayi menyin ebhen bōbhō bāremē. Mbōñjōket abénti. Aghati mǎbetok yi wu be, ‘Fú, dók áyák ndũ yěntiki mbay ane áchí etok ne yěntiki nebhuet ane bo báchí are sot bachébhēbho twó ndũ epa ne bhō. Twó ne babák ne bakem ne manémámik.’ 22 Mmǎ betok arak atwó, arem ntá yi be, ‘Eta, nkũ enyiñ ené órémé ke eket ébhíki re jwi.’ 23 Etayi arem be, néne ‘Fú, dók, etok ndũ babhí agho ne ndũ babhí bebhi. Fíé betan bé bo mántwó bé eket epa éñjwi. 24 Diñj ká be, yě mmu amot ndũ bo abhen njambi ke bó ketwó, apú kwáy béghókóti enyiñ ndũ epa eya-ne.’ ”

*Menyiñ ebhen nkonjo Yesu ábhónj ménem
(Mt 10.37, 38)*

25 Ngémtay bho bāré kō ne Yesu. Ayibhiri mmuet arem ntá yap be, 26 “Mbák mmu áyāñ bébhak ne me apú kwáy bebhák nkonjo wa mbák abhíki kōñ

με ánychá εταyi νε máyi, νε ngwré ywi, νε bǒbhi, νε, bǒmayi abhen babhakanem νε abhen baghwóré νε ankwη με ancha ye chí mmwéré yi. ²⁷ Yě agha ane ábhíkí ka bewókó eyi eko ankowη με apú kway bebhak nkwη wa.

²⁸ “Mbák mmu yweka áyàn bete eket egbo, pú áyambi anchókó amik ankay, angw mbák nkáp ane yi ábhónó akway ane yi áte eket ananη? ²⁹ Mbák abhíkí kw nǒ, ákwáy bewhoko nebhwééréket ke yí kete eket ánánjá, νε bo abhen bágwó yǒ mámmo béwáy yi be, ³⁰ ‘Ane abho bete eket ke echa yi menanη.’

³¹ “Ne sénsǒt be mfǒ amǒt abhǒw batemé nenu nka byo (10, 000). Aperé rǒw menu νε mfǒ ane ábhónó batemé nenu nka esa, (20, 000) ákw yi? Pú áyambi anchókó, ankaysi sayri, mbák ákway menu νε mfǒ wu? ³² Ne mbák ángó bé betan ebhi bébhíkí kway, áto bo ntá mfǒ wu mpok batemé nenu bhi babhwet nekó nesie be mánsókórí enyu ené bápú nu νε bati.” ³³ Yesu arem ye be, “Échí enyumǒt νε be mankem. Mbák mmu abhíkí bhwη nti bewǒ yěntiki enyiw ηνε yi ábhónó, apú kway bebhak nkwη wa.”

*Ngán ane ábhíkí bhwη manyiwti
(Mt 5.13; Mk 9.50)*

³⁴ Yesu arem be, “Ngán áchí erítí enyiw. Ke mbák ngán ábhíkí pere bhwη manyiwti mi, ná bákway bewkw wu ampǒt ambak erítí ngán? ³⁵ Enyǔ ngán wu apú pere rí ndǔ yěnyiw. Apú ri amik νε apu ri yě ndu bewye ndu ntó-takó ane báyan ámpǒs ánychye ntǒbhé-píw. Báto wu to. Mmǔ ane áyàn bewhok ántá batu angok sayri.”

15

Aghónómén ane aneme (Mt 18.12-14)

¹ Mpokófu, babhebhé nkábhénti ne bakü bebú bachak báré kap Yesu ndu beghok menyin ebhen yí átòn. ² Bönkwò Fárisi ne batòn ebhé Mandem bábho ménywínti be, “Mónkwáne äsyepi bô bebú, ne änyie te nenyíe ne bhò.”

³ Ekü Yesu atém bó nekay enen be: ⁴ “Sénsót be mmü yweka amot abhòn bágghónómén besa betay. Mbák amot anem ebhi, äkù yi? Pú ärdò ané besa menwi nsem nekü ne anwi, andok beyan awu ámot kpát ambòn wu? ⁵ Ne mbák aghò wu, äpòkò anyanja manki ne manák, ⁶ ne mpok ane yi ágháká anywóp, äbhini mamæere bhi ne bakokosi bhi, angati bhò be, ‘Nák ká ne me mbonyuné, mbòn ághónómén wa ane ánémé nyaka.’” ⁷ Yesu arem ye be, “Nchí ghati bhe be nkúbhé enyu yò kě manák äbhák amfay ntá Mandem ne bángel éti mmü bebú amot ane átíkinsem ndü bebú bhi encha bo besa menwi nsem neku ne anwi abhen bákáysi be bachi chak besí Mandem ne ntí apú ane bó bátik nsem ndü bebú bhap.”

Ebhókó nkáp ene énéme

⁸ Yesu apet arem be, “Sénsót be ngoré amot abhòn bebhókó nkáp byó. Mbák ebhok émot énem, äkü yi? Pú ädure erónó, ansot ketini anyò eket enkem, ambyo sayri mbánkem kpaté angó yó? ⁹ Ne mpok ághó yò äbhini mamæere ne bakokosi bhi, angati bhò be ‘Nák ká ne me mbonyune ngö ebhókó nkáp ene eneme.’” ¹⁰ Yesu arem ye be nchí ghati bhe

be boángel Mandem bábhəŋ maŋák ɛti mmũ bebú amot ane átíkínsem ndũ bebú ebhi.”

Nekăy chi ne bǎbhi bati apay

¹¹ Ndu berəŋ ambi Yesu arem be, “Mmũfú abhǎŋ nyaka bǎ babhakanem bati apay. ¹² Ɛwak émót, ane mónkwen arem ntá etayi be, ‘Ɛta, chye awa ákóré menyih bé.’ Ɛtayap akərə menyih ebhi ntá yap bati apay. ¹³ Ansem mpăy manywəp, ane mónkwen anyokoti menyih ebhi apəkə arək etək échák nekə nesie. Aré achəŋti menyih ebhi menkem ndu ményie epǎ nepem. ¹⁴ Achǎŋti nókó yěntiki enyih, eremé nsay ékwén etək eyə enkem, arəp amə apay. ¹⁵ Ɛkə arək, abhat mməet ne mmũ etək eyə amot. Ató yi be ándók, áne nókó bakók bhi amem nki ywi. ¹⁶ Are yán menyie nenyié bakók, ke yě mmu kachye yi enyih menyie. ¹⁷ Ke ásóré nókó nkaysi ne mməet yi arem be, ‘Ghó ká me-á, bakǎ betik etaya báchí awu mányié nenyié mməet ngəkngək, mándə nəkə mbək, nsay átwə way me fá! ¹⁸ Chəŋ mfá mpətnsem ntá Ɛtaya ngati yi be, “Ɛta, nkə Mandem bebú, ne nkə wə bebú. ¹⁹ Mbíkí pəre kway mmu ane bábhiŋi be móywe. Sət me chí mbə nkəbetik ywě amot.” ’ ²⁰ Afate abho bepətnsem ntá etayi. Ke ené yi abhəet nekə nesie, chi aghó yi ndu átwə. Ntínso nékém yi, afate, ajet arək akém yi abhenə. ²¹ Mmə arem ntá yi be, ‘Ɛta, nkə Mandem bebú, ne nkə wə bebú, ne mbíkí pəre kwáy mmu ane bábhiŋi be móywe.’ ²² Ke chi aghati bǎ-betok bhi be, ‘Twó ká ayak ne éwet ene erí échá mǎnsəbheri yi ne yə, mǎmfyé yi senəŋ ndũ senəŋáwə, ne nkəwəbhánya bekak. ²³ Dók ye ká mǎnkem mósené mpəŋ mǎngwáy mǎnkə nenyié

βε σένυιέ senk_u maŋák, ²⁴ mb_onyune mówa-ne agü nyaka, ke něne ap_et achi nepém. Anem nyaka ke mp_et ngo yí.’ Afö kě epa ébhó.

²⁵ “Mpö_k y_o, móywi ane nsénsi abhak ebhi. Agháká nókó kek_wót ne eket ndü yi afu ebhi ápetnsem anywóp, aghók ndü nkenkwet ne nebhén néchí anywóp. ²⁶ Abhiñi mmöbetok amot abhép yí be ‘Ntiki ndak áchí fá ech_o?’ ²⁷ Mmö betok wu aghati yí be ‘Mómáye ap_etnsem, ke etaye áway mósené mp_oñ mb_onyuné ap_etnsem dok.’ ²⁸ Möm_bi wu abénti, anisi bechwe anywóp. Chi afú arak are anik yí mm_uet be anchwe anywóp. ²⁹ Ke akeme etayi chi be, ‘Yiñi, beyä mamié ane ankem, nchí fá ne w_o, nk_u noko betik ntá ye mb_o nsem. Yě orem be yi, nk_u k_u, nke tan ntí. Yě n_o, obhíkí re chye me yě chi mómen bé nk_u māñák ne mam_uere bha. ³⁰ Ke mpok móywe-ne mmu áróñó ányíe menyin ebhe ne bagh_or_e-nek_o ápéréns_em, oway yi eseném_poñ!’ ³¹ Chi abhiñi ye yí arem be, ‘Mówa, ochí fá ne me mpö_k nkem, ne yěntiki eny_iñ eya, chí eye. ³² Echí mb_u eríti eny_iñ be senkem epa éne, sénká maŋák, mb_onyune mómáye ne agü nyaka ke něne achi nepém. Anem nyaka ke sépet segh_o yi.’ ”

16

Yesu atém nekay bet_oñ enyü mmu akwáy bék_u ne nkáp

¹ Yesu ap_et arem ntá bakoño bhi be, “Münkáp amot achi nyaka. Abhón mübetik ane ákem menyin ebhi menkem. Bo bág_háti yi be, mmä betik ywí wu äch_oñti nkáp ywi. ² Abhiñi mübetik wu arem be ‘Ntiki ndak né ngoko eti ye? Dók twó mé ne bekáti

ebhen ósíní yěntíkí enyíñ eya aré. Òbhíkí pere kwáy békem menyíñ ebha.’

³ “Mmũ betik wu arem ne mmæet yi be, ‘Chəñ nkə yi? Mmæet ápú mé békə betik betan betan, ne ntí ánwòp me meníñi meníñi. ⁴ Ebhíkí tat, arem be, néne ndíní enyíñ ene nchí kə bé bo mánsíéptí me amem beket ebhap mpok báferε me ndũ betik.’

⁵ Abhíñi bõ barem abhen chi-betik ywi amət amət. Abhép ane mbi be, ‘Yi ókəm chi-betik wa?’ ⁶ Akeme yi be ‘Babhaná bawet besa betay.’ Mmũ betik wu aghati yi be, ‘Ghó ekati barem eyε, sət, wupsi, síñ babhan besa bepay nsem byo ndũ ené ekə ne.’

⁷ Abhép ye anefú be, ‘Òkém ná?’ Akeme be, ‘Bebhá nchwí besa betay.’ Mmũ betik wu achye yí ekati barem arem be, ‘Sət, wupsi síñ bebhá nchwí besa menwi ndũ ene ekə.’ ⁸ Chi-betik ywi ághó nókó bé arwə yi enyuyə, akaka yí bé yi abhəñ kəñwán békáysi ndak. Echi tetep be bõ mmíkí ne bákə menyíñ ebhap ne kəñwan bácha enyũ bo Mandem bákə ebhap.”

⁹ Yesu arem be, “Kefõ bakáp ne menyíñí mmík kékway bétwə ne bebépti menyíñ ke nchí ghati bhe be, mánsót kə mánkə bo mámbák mamæere bheka bé mpok kémáy, Mandem ánsət bhe ndũ bechókó bhi ebhen bébhíkí bhəñ ngwenti. ¹⁰ Mmũ ane ábhùre bariεp ndũ báru menyíñ, ábhùre bariεp mi ndũ beyá menyíñ. Ne mmu ane ápú bhæere bariεp ndũ báru menyíñ, apú bhæere bariεp ndũ beyá menyíñ nkwa. ¹¹ Mbák bābhíkí təñ be bābhùre bariεp ndũ baraká nkáp ne menyíñí mmík, agha ákway besíkí ntí ne be amfyε kefõ bakáp eken kebhíkí bhəñ ngwenti amə yeka? ¹² Mbák bápú

bhæere bariεp ndũ menyiyη ebhen báfyé amɔ yεka, yě mmu apú kway bechye bhe menyiyη ebhen bechi amfay? ¹³ Yě mɔbetok apu kwáy betok bachi batí apay ndɔη amɔt. Mbák ámbónη bachi bapay, ákɔη amɔt ancha anefú, mbák épú nó, áchye kenókó ntá amɔt, ambyak anefu. Mmu apu kwáy betok Mandem antok nɔkɔ menyiyη mmik.”

Mbɔk menyiyη ebhen Yesu árémé

¹⁴ Yesu árém nókó menyiyη ebhen, nkwo Fárisi bo bákónó nkáp tontó báre way yi. ¹⁵ Yesu aghati bɔ be, “Bě bächí bo abhen bátɔη mmæet be bächí chak besí bho. Ke Mandem arinji bati yεka. Enyiyη ené bo báyiηi bé ebhɔη menwɔp chí enyiyη ene Mandem ápàp.”

¹⁶ Yesu apet arem be, “Jón Njwiti ápére twɔ, bo bátɔη nyaka chí menyiyη ebhen bechi amem basiyη Moses ne amen baremé kepinti. Basiyí mɔ ké bo bákòηo nyaka. Jón átwó nókó, bábho beghati bho Mbok Ndíndí éti Kefɔ Mandem, ne yěntiki mmu are nu bechwe aré ne betan. ¹⁷ Ke echi wikirik be mfay ámfáét, mmik amfæet, εcha be mandú enyiyη ndũ basiyη amen Moses ne amen baremé kepinti áném. ¹⁸ Echi ye be, yěntiki mmu ane áró ngɔré ywi ndũ nebhay, akwɛn berwɔp. Ne mmũ ane ábháy ngɔré ane nném áró ndũ nebhay, akwɛn nkwo berwɔp.”

Nekáy mũnkáp ne Lásárɔs

¹⁹ Yesu atém nekay enén be, “Mũnkáp amɔt achi nyaka ane afyé nden beyă nkáp, anyie nɔkɔ εpa yěntiki nywɔp. ²⁰ Nchébhému amɔt achí nyaka. Aka nyén be Lásárɔs. Báre bhæere yi ndũ nyúbha mũnkáp wu mpoknkem. Mmæet yi ajwi ne befæet.

21 Abhón ekwak menyie yě chi bechokoti ebhen békwènti amik mpok mǔnkáp anyie nenyie. Enyih echak abhak be mmú mǔnkáp éré rōh éniñi noko befuēt ebhi. 22 Ansem mpok, nchébhémú wu agú, bōángel Mandem basot yi barok amfay, bákɛ yi achokó kekwoť ne Abraham. Mǔnkáp agú nkwo, bábhéme yi. 23 Arok etokó bawú, abhak ndũ beyá esōhōri aré. Ayón nókó amík amfay, aghó Abraham nekó nesie ne Lásárōs abhak yí nepaká mmuet. 24 Mǔnkáp wu akók ye arem be, ‘Eta, Abraham, ghō me ntínso. Tó Lásárōs ántáp senōh awō ndũ manyiep antwō ankwene me ntí mandú. Nchí ndũ beyá esōhōri amem ngó-ne.’ 25 Ke Abraham akeme yi chi be, ‘Mówa, ké ghokantik be mpok ochí awu amík, obhōh nyaka berítí menyih ené Lásárōs ábhōhó chí bebéptí menyih. Ke néne yí achí sayri fá ené wō ochí ndũ nenyíé ámén. 26 Diñí nkwo be, eremé nepi nékōre bhese enyuné, yě mmu apu kway befu fá ampe antwō ntá yeka; ne yě mmu apú kway berō ebhē yeká, ampé ántwó fá ntá yese.’ 27 Mǔnkáp wu arem be, ‘Eta Abraham, nikmuet tó ye Lásárōs ndũ nneréket etaya. 28 Mbōh bōmaya batí atay. Ghatí yi ándók ánsemti bhō be báké twō nkwo ndũ nebhuet nenyíé ámén ane.’ 29 Ke Abraham akeme yi chí be ‘Bōmaye babhōh basih Moses ne amen baremé kepinti. Mángók menyih ebhen basihí mō ághāti bhō.’ 30 Arem ntá Abraham be, ‘Ae Eta Abraham, eyō ébhíkí kway. Mbák mmu amot ane ánáná agú ámpétnsem angati bhō, chōh mántiknsem ndũ bebú bhap.’ 31 Abraham aghati ye yi be, ‘Mbák bōmaye babhiki ka beghok menyih ebhen bechi amem basih Moses ne amen baremé

κεῖντι, νῶ βάπυ kway beghok ye chi mmu ane
 ἀνάγá áγú κε ἀπετνεμ ντά yap.’ ”

17

Sot ka mpok be mmu áké k₄ ntí ankwen ndü bebú
 (Mt 18.6, 7, 21, 22; Mk 9.42)

¹ Yesu abho bégháti bakoᵅo bhi be, “Mamᵅo
 ane átèn bo ndü bebú ápy nók bétwᵅ. Ke chᵅᵅ
 émbep éntcha ntá mmú ane ákᵅ mamᵅó ántwᵅ ntá
 bho! ² Echí sáyri ntá mmu wu be mánsot ntay
 negho mánsot emi eyi, mámeᵅe yí amem manyu
 echa yi bebhak nepém ank₄ mmü amot ane ánókó
 Mandem ankwen ndü bebú. ³ Sot ka mpok! Mbák
 mómaye ánk₄ wᵅ bebú, ghati yi bé ándó epᵅᵅ eyᵅ.
 Mbák atiknsem ndü bebú bhi, foᵅorí yi. ⁴ Ne mbák
 ak₄ wᵅ bebú ndᵅᵅ tándrámot ndü ewak ne yéntiki
 ndᵅᵅ antwᵅ, anik wᵅ mmᵅet be, ‘Éta foᵅorí mé,
 ᵅbhᵅᵅ béfᵅᵅorí yi.’ ”

Neka nébhᵅᵅ betan

⁵ Bönto Yesu barem ntá yi be, “Acha, kwak bé
 neka eneᵅe néntán nendᵅk ambi.” ⁶ Acha akeme bhᵅ
 be, “Mbᵅ bábhᵅᵅ neka ne Mandem enén néchí yᵅ
 chi níᵅníᵅᵅí mbᵅ móᵅepem ane enᵅk éne bábhᵅᵅᵅᵅ be
 *mᵅstat, mb₄ bákway béghati enᵅk ene be, ‘Fá fá ne
 bakanᵅ dᵅk té awu amem manyu’, ne yᵅ éngok be.”

Betik ebhen mübetok Yesu

⁷ Yesu arᵅk ambi betᵅᵅ. Arem be, “Sénsót be mmü
 yweka amot abhᵅᵅ mübetik ane áchí ebhi ákᵅ betik,
 yᵅ chí ndu bebhábheri bághᵅᵅᵅmén, yᵅ chí ndu
 békwánᵅ mbanᵅ. Mbák afü ebhi apetnsem anywᵅᵅ,
 wᵅ chí-betik ywi ᵅghati yi be, ‘Twᵅ chᵅkᵅ amik nyie
 nenyié?’ ⁸ Pú ᵅghati yi chí be, ‘Dᵅk wupsí nden,

k_u nenyíé tw_o ne n_o. Nnán_h nnyíé nnán_á, óns_ot ene onyie’? ⁹ Mbák ak_u mb_o enyu óghátí yi o_pú kwáy bekaka yi be, ‘Ok_u a’ mb_onyune ak_u chí betik ebhen yi ábh_ońó bék_u. ¹⁰ Embák ye enyum_ot ne bhe. Mánán_h mánk_u betik menkem ebhen báchyé bhe, báb_ho_h berem chi be, ‘Sé_h chí b_o betok, yě ndak áchá_k apú. Séká chí eny_h ene sébh_ońó bék_u.’ ”

Yesu abú b_o ebhanákwa bati byo

¹¹ Ndu Yesu ák_o ber_oh Yerúsalem, are f_uét nd_u ndyer_eb_hi Samária ne Gálili. ¹² N_echwe áchw_e amem mót_ok am_ot, b_o ebhanákwa bati byo bág_hó yi ndu átw_o, báte, ker_oń kék_wót ne yí. ¹³ Báb_ho bebik mándeme n_ok_o bé, “Yesu, Eta, gh_o bhese ntínso.” ¹⁴ Yesu ágh_o nók_o bh_o, aghati bh_o be, “Dók ká ntá bachiákap Mandem be mánchák bhe.” Ené b_ár_oń, ebhanákwa yap émay. ¹⁵ Mmu wap am_ot ágh_o nók_o bé atan, abho beretnsem ntá Yesu ambiti n_ok_o Mandem ne ey_oń amfay. ¹⁶ Agháká nók_o besí Yesu, akwén yi bekak ankaka n_ok_o yi. E_fák_árí be mm_u wu achí chi mmu Samária. ¹⁷ Yesu arem ye be, “Pú b_o bati byo ke mbúú? Abhénéfú bati nénénam_ot b_áchí fá? ¹⁸ Ndiere kenk_o ne ayw_hntí ke ápérénsem beb_hiti Mandem-é?” ¹⁹ Yesu aghati ye mmu wu be, “Faté, dók ebhak eye. Neka enén obh_oń_o ne me nék_u o_htan.”

Netwó Kef_o Mandem

(Mt 24.23-28, 37-41)

²⁰ Nyw_op ném_ot, mb_ok b_ońkw_o Fárisi báb_hep Yesu be, “Ntíkí mpok Mandem ábhák ne bo fá amik mb_o Mf_o wap?” Akeme bh_o be, “Yě er_hń épú ene ét_oń be Mandem abho békem bo mb_o Mf_o wap. ²¹ Ne yě

mmú apú kwáy berem yě be, ‘Ghó ká Mandem fa ne bho mbò Mfò wap!’ Diji ká be Mandem anánj achi Mfò ndü nkwo ywεka.” *

²² Yesu arem ye ntá bakonjo bhi be, “Mpok átwò ane bãbhòj chòj ekwak bebhak ne Me Mmu mfú ntá Mandem yě chi ndü nywòp nemot ke be kebhoj mbi. ²³ Mpok yo, chòj bo mámbak abhen bághàti bhe be, ‘Ghó ká yi awu!’ Bácháak mandem be, ‘Ghó ká yi fá!’ Mbák mǎngók nò, bǎké ròj, bǎké bho békonjo bhò. ²⁴ Mbò enyü miámianj ákòt angòò, befu ebhókò nebu émot beghaka écháak, nó kě ébhòjò bebhak mpok Me Mmu mfú ntá Mandem nchí twò. ²⁵ Ke yí abhòj beyambi angó beyǎ esòjòri ne mkpáká bho abhen echòj mámbyak yí, ke antwó. ²⁶ Mbò enyu éfákárí nyaka mpok Nóa, nó kě éfákari chòj ke Mmu ane áfú ntá Mandem ambesi. ²⁷ Bo mányìè nyaka mányü nòkò, abhen bábhàj baghòré mámbay nòkò, ne abhén bátòk bhò mántoko nòkò kpatε nywòp enen Nóa áchwé amem áchwí, ne manyiεp átwó akuti mmik awáy bð mankem. ²⁸ Chòj émbak nkwo mbò enyü echi nyaka mpok Lòt. Bo mányìè nyaka ne mányu nòkò. Bákù nyaka menyij ne abhen bėti mánti nòkò menyij ebhap. Mbòk bákwanj nyaka nenyíé, abhénéfú mánte nòkò beket. ²⁹ Ke ndü nkúbhé nywòp enén Lòt afa etòk Sòdom, Mandem akε ngó áfú amfay ne ekem mbò batay ane ádù, anye mbò manyiεp, ásòj bò mankem. ³⁰ Nó ke ébhàk chòj ne bo mpok Mmu ane áfú ntá Mandem ábhèsi.

³¹ “Ewak eyò, ébhák enyumot ne mmu ane achi

* **17:21** Ekway bebhak nkwo be: Kεfo Mandem kénánj kéchi amem batí ayεka.

amfäy εκετ. Aké rónη krík anywóp be ampókò menyih ke ambue. Enyumot ne mmu ane achi ebhi. Aké rem bé äpetnsem anywóp ansot yënyih. ³² Bäcké ghakóntik enyih ene éfákári nyaka ne ngoré Lot. ³³ Mmü ane áyàn bepepe mmuet, chon aném nepém eni. Ke yë agha ane áká ménem nepém eni éti ya, chon ambónη nó. ³⁴ Nchí ghati bhe be, ndü mpok yó ane mëpetnsem, bö bati apay bákway bebhuere ndü bekók mémot, mánsot amot mandok ne yí, mándó anefu. ³⁵ Baghoré bati ápay bákway bebhak ndü ntay nemot mánkok nokó nchwi, mánsot amot mándok ne yi, mándó anefú.” ³⁶ [Bö bati apay bákway bebhak ebhi, mánsot amot, mándó anefú.] ³⁷ Bakonjo Yesu bábhép yi be, “Acha, menyih ebhén béfákari chon fá?” Yesu arem be, “Nebhuet ane egú-nnya echi, aré ké kenen eken kényiè begú nnya kéchemé.”

18

Nekây kénkwésé ne ntajá manyé

¹ Yesu atém nekay enénéfú ntá bakonjo bhi ndu beton bhó be, bábhon menikmuet ntá Mandem mpoknkem, keferé ntí are. ² Arem be, “Ntajá-manyé amot achi nyaka etakofú, Mandem yi ke chye kenókó, nti nkwa yi kebhon mpok ne yi. ³ Kénkwésé amot abhak nkwó etak eyó. Are rónη ntá ntajá manyé wu anik nokó yí mmuet be, ‘Éta, tán manyé ya sayri fere me amó múmpap awa.’ ⁴ Ndü nebhōnet, ntajá manyé wu kefyé ntí. Ke ansem mpok, achokó dií arem ne mmuet yi be, ‘Yëndu mpú chye Mandem kenókó, ne mbíki bhon mpok ne nti nkwa, ⁵ ke ndu móngoré-ne árōn chi ambi

bεchye me esōnōri, chōn ntān manyé yi sayri nchyé yi. Mbák épú nó, apú sebhe me ante amik.’ ”

⁶ Yesu Acha arem ye be, “Bāghok nō enyīn ene ntañá manyé ane ápú chak árémé? ⁷ Mbák mmu mbō yi ākwáy nyaka békwak mōngōré wu, Mandem ke apu kway bekwak bo abhen yi áyábhé mbák bádi kebho ntá yi bēti ne ngósí? Akway béchōnti mpok ke ankwak bhō? ⁸ Nchí ghati bhe be, chōn Mandem amkpót manyé áyák anchye bōbhi. Ke mpok Mmu ane áfú ntá Mandem ápérénsēm, chōn angó bo abhen bábhōnó neka ne Mandem fá amikí?”

Yesu atém nekāy mūnkwō Fárisi ne mbebhé nkabhénti

⁹ Yesu atém nekay enénéfú ntá bo abhen bakaysi nyaka be bachi chak besí Mandem, mámbiyaka nōkō bo bachak. ¹⁰ Yi be, “Bo bati apay bárōn nyaka menikmæet amem ekerákap Mandem. Amōt abhak mūnkwō Fárisi, anefú abhak mbebhé nkabhénti. ¹¹ Mūnkwō Fárisi ate eyī ebhak anik mmæet be, ‘Mandem, nkáká wó be mpú mbō bo báchák abhen bachi baghép, bakū bebú, ne bakwené berwōp. Nkáká wō be mpú mbō yě chí mbebhé nkabhénti ane áté nó awu. ¹² Nchí bhak ndū netarénsay ndōn épáy ndu sōnde amōt. Ne ndū menyīn ebha menkem nchí chye ndu amōt amfay baru byo mbō akap ntá ye.’ ¹³ Ke mbebhé nkabhénti ate nekō nesíe. Ntí, yi ke yon amfay, ne adēp awó anti arem be, ‘Eta Mandem, nchí mmū bebú. Ghó me ntínsol!’ ¹⁴ Nchí ghati bhe be Mandem ásót nyaka be mbebhé nkabhénti wu achí chak besí bhi. Ekabhák nō ne mūnkwō Fárisi mbōnyuné Mandem āsèpti yēntíkí

mmu ane áyòη mm̄εετ, κε ákòsi yě agha ane ásèpti mm̄εετ amik.”

Yesu ayét mǎmbə

(Mt 19.13-15; Mk 10.13-16)

¹⁵ Bofú básót bǒbhap bǎrók ntá Yesu ne bhə be yi anyanə bə amə anti anjet bhə. Baghəkó bhi bǎghó nókó nə, bábho besáyti bhə be báké kə nə. ¹⁶ Ke Yesu abhijə bǒbhə ne bǒbhap. Ne ntá baghəkó bhi arem be, “Dó ká mǎmbə mántwə ntá ya, báké chyεt bə mbi mbənyune bǒ abhen bachi mbə bhó kě Mandem abhak Mfə wap.” ¹⁷ Dijní ká be, mbák mmu abhíkí rə Mandem ankem yi mbə mónkwen apú kway bebhak ndü mpǎy bo abhen Mandem achi Mfə wap wáwák.

Mǔnkáp

(Mt 19.16-30; Mk 10.17-31)

¹⁸ Ewak émət, münti bo Israel abhép Yesu be, “Ntəη, wə mmü ndíndí, chəη nkə yi ke mbǒη nepém enén nebhiki bhəη ngwenti?” ¹⁹ Yesu akeme yí be, “Ndaká yí óbhíjé me be mmü ndíndí? Mmü ndíndí apú. Mandem aywínti ke achi Mmü ndíndí. ²⁰ Úrínjé bebhé Mandem. Bérəm be, ‘Úké kwen berwəp. Úké wáy mmu. Úké ghεp. Úké te ntísie ákwáré. Chiš máye ne etaye kenókó.’” ²¹ Mmü wu árem bé “Nnáj nchí bhεεε bebhé ebhen menkem.” ²² Yesu ághókó nókó nó, arem ntá yi be, “Érəp enyijə émət ené óbhíkí re kə. Dók tí menyijə ebhe menkem, chyě nkáp ntá bachébhébhə. Mbák ónkú nə, chəη ómbónη kefš menyijə amfay. Úntwó ye onkoηə me. Ne chəη ómbónη kefš menyijə awü amfay.” ²³ Aghókó nókó nó, apəp, arəbhe rónérónη mbənyune abhəη

nyaka beyä menyin. ²⁴ Yesu ayiní yí, arem be, “Ébèmet tontó be mǔnkáp anka Mandem ambak Mfə ywi. ²⁵ Échí wikirik be mpəŋə baso ámfuét ndü mbok mbíábhān écha mǔnkáp béka Mandem ambak Mfə ywi.” ²⁶ Bo abhen baghoko beyəŋ ebhə bábhép Yesu be, “Agha ákwày ye bebhəŋ nepém enen nébhíkí bhəŋ ngwenti?” ²⁷ Yesu akeme bhə be, “Enyin ené écha nkwaŋwan, épú cha Mandem.”

²⁸ Píta asá eyəŋ arem be, “Yiní, séró menyin menkem sékəŋə wə.” ²⁹ Yesu aghati bhə be, nchí ghati bhe be, “Mmǔ ane áró yé eket, yé ngərə, yé bəmayi, yé etayi ne máyi, ne yé bəbhi éti Kefə Mandem, ³⁰ Mandem áchye chəŋ yi menyin ebhen beyä becha ebhen yi aneme fá amik. Ne chəŋ ambəŋ nepém enen nébhíkí bhəŋ ngwenti ndü mmik nkə.”

Yesu arem ndəŋ ené éjwí érát bé chəŋ mángwáy yi (Mt 20.17-19; Mk 10.32-34)

³¹ État nókó, Yesu asət baghəkó bhi bati byo ne apay nepak. Abho bégháti bhə be, “Ghók ká! Sérəŋ nə chí Yérúsalem, ne aré, chəŋ yəntiki enyin ene baremé kepinti Mandem básiní éti Mmu ane áfú ntá Mandem émfakari. ³² Chəŋ mánkém yi mámfye amó bəbati abhen bápú bo Israel, mánjókó yi, ne mánsəkəti yí, ne mámpati yi batié amet. ³³ Chəŋ mándén yi ne ekpa, ne mángwáy yi. Ke égháká nókó manywəp arət, ampətnsem ndü nepém.” ³⁴ Ke baghək Yesu kejwimem yé chi ndü enyin émət ndü ebhen yi árémé. Bébhak bhésé bhésé ntá yap ne bó kekém enyin ene yi areme.

Yesu abú nnémámík etək Jeriko (Mt 20.29-34; Mk 10.46-52)

35 Mpok Yesu aghaka kekwoṭ ne Jeríko, nnémámík amot abhak nepak mbi chókó, aninjì nòkò meníní. 36 Aghókó nókó ndũ beyä bó báfuèt, abhép enyinjì ene éfàkari. 37 Bágháti yi be, “Yesu ane Násáret ke áfuèt.” 38 Abho ye bébík be, “Yesu! Mmõ Mfõ Debhít! Ghó mé ntínso!” 39 Bo abhen báròn ambì béré sayti yi be ánychókó kpák; ke akpík are bik ne eyon etanetan be, “Mmõ Mfõ Debhít! Ghó mé ntínso!” 40 Yesu áte, achye eyon be mántwó ne yi. Bátwó nókó kékwoṭ ne yi, Yesu abhép yi be, 41 “Jyán mēnká wò yi?” Akeme Yesu be, “Acha, nchí yan mpet ngo mban.” 42 Yesu arem ye ntá yi be, “Ghó mban. Neka enén obhonò ne me néku otan.” 43 Témte wu, abho begho mban! Ne abho bekonò Yesu, ambiti nòkò Mandem. Bo mankem bághó nókó nò, babho bebìti nkwo Mandem.

19

Yesu ne Sakio

1 Yesu achwe etok Jeríko are kò befuèt. 2 Mmu amot abhak aré ane aka nnyén be Sakio. Abhak münti babhebhé nkábhénti. Abhón beyä nkáp. 3 Aríní nókó bé Yesu áfuèt, abho beyan mbi be ángó enyũ mmu Yesu achi, ke èti kembinjì eki ne beyä bo, yi kekway begho yi. 4 Ajet aròk ambì, akó amfay enòk ene bábhinjì be Síkámo ndũ mbi ane Yesu ákò are ndu áyan begho yi. 5 Yesu ágháká nókó are, ayon amík amfay aghati Sakio be, “Sakio, sep twó áyák. Mbòn bébhak eket eye echon.” 6 Sakio asep amík áyák, anak Yesu eket yi ne beyä manák. 7 Bo bághó nókó ndũ Yesu áròn ndũ eket Sakio, béré nywinti mándeme nòkò be, “Yesu áròn bebhák kenkò

amem eket nkɛ bebú.” ⁸ Ené Yesu ne Sakio báchí anywóp, Sakio afate arem ntá Yesu be, “Acha, ghók, chɔn nkóre menyin ebha ndũ baru apay, nchyé ndu amot ntá bachébhé bho. Ne mbák nsot enyini mmu ndũ mangwɔ, chɔn nkeme yɔ ndɔn enwi.” ⁹ Yesu arem ntá yi be, “Echɔn, Mandem apémé wɔ ne efo eye enkem mbonyune wɔ nkwɔ ochí ebhárémɔ Abraham ane Mandem ábhɔn bépéme. ¹⁰ Ne Me Mmu mfú ntá Mandem ntwɔ béyán ne bépéme chi bo abhen manémé ebhi.”

Yesu atém nekáy mmu ane arɔ bakǎ betik abhi ne nkáp

(Mt 25.14-30)

¹¹ Ené bo bágħòk menyin ebhen Yesu árèm, arɔk ambi betem nekay nechak. Ntí abhak be, anán agháká nyaka kekɔt ne Yerúsalem, ne bo bákàysi nyaka be Kefɔ Mandem kétwò fá amik mandú mpok. ¹² Yesu aghati ye bhɔ be, “Nném mmu amot aró nyaka etɔk yi arɔk etɔk échák nekɔ nesie bé mánkú yí mfɔ ntá bɔbhi ke ampɛtnsem. ¹³ Apéere rɔn, abhinji bakǎ betik abhi bati byo. Achye yéntiki mmu wap ebhá nkáp, arem be ‘Kɔ nókó ká esie ne nkáp wu kpátě mpok nɛpɛrénsem ená.’ ¹⁴ Arɔ ye are rɔn. Ke bɔ etɔk yi bápap nyaka yi. Bátó ye bo be mándók mángátí mfɔ ngo be ‘Acha, sébhíki yan mmũ-ne ambák mfɔ ywese.’ ¹⁵ Yě nɔ, nɛrɔn yi arɔnɔ bákú yí mfɔ. Apéré nókó nsem etɔk yi, abhinji bɔ betik abhen yi achye nyaka nkáp be mántwó yi angɔ nsay ane bábħónó. ¹⁶ Ane mbi arɔk aghatí yí be, ‘Acha, mbɔn nsáy ebhá nkáp byo amfay ebha émɔt ene óchyé me.’ ¹⁷ Mfɔ wu arem ntá yi be, ‘Oku sayri, ochí erítí nkɛbetik! Těndu ótónó ndũ mandú

enyiη be ḏbhàre bariεp, mǎchyè wə betanη bekem betək byo.’¹⁸ Ane ájwí bati apay atwó arem be, ‘Acha, mbǒη nsay bebħă nkáp betay amfay εbha émət ene óchyé me.’¹⁹ Mfə arem ntá nkubetik wu be, ‘Mǎchyè wə betanη békém betək begho betay.’²⁰ Nku betik achák atwə arem be, ‘Acha, ghó ebħă nkáp eyε. Nnεp nyaka wu ndũ ebhókónden mβεε. Mbíkí ku enyiη ne wu.’²¹ Mbǒη nyaka bechăy mbənyune ṓchí mmu mbeápak. Enyiη épú eyε, ḏsəresət. Ne ḡghəm enyiη ene ḡbhíkí pi.’²² Mfə wu aghati yi be ‘Wə nkubetik mbúmbu, eyəḡnyu ye éway wə! Ḑrīñí bé nchí mmu mbeápak. Ḑrīñi bé nchí sət ene épú eya, ne nchí ghεm ene mbíkí pi, pú nó?’²³ Ke ndak yi ḡbhíkí fyé nkáp awa amεm ekerénkap? Mbə ṓku nə, mbú ndu ntwó né, mbíkí sət wú ne nsáy?’²⁴ Aghátí ye bo abhen báchí are téé be, ‘Sət ka ebħă nkáp eyí yə mǎnchye ntá mmu ane ábhónó bebha byo.’²⁵ Bárém ntá yi be, ‘Acha, pú yi abhəη bebħă byo?’²⁶ Mfə wu akεme be, ‘Nchí ghati bhe be, mmu ane ábhónó, báchye yi échák. Ke ane ábhíkí bhəη, básət ntá yi yé chí mandú ane yi ábhónó.’²⁷ Ne mbák chí bǒmpap abha bhεn, abhen bábhíkí yan nyaka be mbák mfə wap, twó ká ne bhə fá, mǎngwáy bhó besí bha.’ ”

Yesu achwe Yerúsalem mbə mmu ane anu ansət awónεm

(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Yesu átém nókó bhó nekay enεn, arək ambi békə berəη Yerúsalem, yi abhak ambi, bo abhen báchí ne yi mankoηo nəkə ansem.²⁹ Agháká nókó kékwót bǒbetək Betfáγε ne Bétani, ndũ Njīe Menək *Olif,

ató baghókó bhi bati apay ambi. ³⁰ Aghati bhó be, “Dók ká ndũ mótók ane achi afó ambi. Nechwe ane báchwe are chòj mǎngò mó mpòjò batu sesét, ane yě mmu abhiki re kò ne yó. Kanarí ká twó me ne yó. ³¹ Mbák mmú ámbép be ntí ane bǎkàñari yó, ghati ka yí be, ‘Acha ke áyàñ yó.’”

³² Bó abhen yi átó, bárók, bǎghó yěntiki enyinj mbó enyũ yi aghati bhó. ³³ Ené bǎkàñari mómmpòjò batu wu, bó abhen babhòjò yó, bǎbhép bhó be, “Ndaká yí bǎkàñari mómmpòjò batu wu?” ³⁴ Bákéme be, “Acha áyàñ yó.” ³⁵ Bárók ye ne yó ntá Yesu. Básót nden ené mfǎymæet eyap basòbheri mómmpòjò batu wu, bǎkwák yi achókò amfay. ³⁶ Ne ndũ yi ákò áròj, bo bǎré sòt ndené mfǎymæet eyap mángay nókò ambi be mómmpòjò batu wu ankò amfay.

³⁷ Agháká nókó kékwoót ne nebhwæt ane mbi árò Njie Menók Olif ásèp Yerúsalem, ngémtáy bakòjò bhi bǎbhó menják, mámbiti nókò Mandem ne eyòj amfay èti menyinjí maknkay menkem ebhen bó bǎghó. ³⁸ Mándeme nókò be, “Mandem ánjét mmu ane átwò ndũ nnyén Acha! Mandem Mfay ke áchyè kpák. Sénchíe yí kenókó!” ³⁹ Mbók bǎnkwo Fárisi abhen bǎchí ndũ ngémtáy bo bhó, bǎrém ntá Yesu be, “Ntòj, sáy bakòjò bhe mánychókò kpák.” ⁴⁰ Yesu akeme bhó be, “Nchí ghati bhe be yě mbú mánychókò chí kpák, batay ábik ambiti Mandem.”

Yesu adi èti Yerúsalem

⁴¹ Yesu ágháká kékwoót ne Yerúsalem, aghó etók, adi kebho ndũ ntínso nékem yi ne Yerúsalem, ⁴² andeme nókò be, “Mbó be bǎríní yě chí echòj, menyinj ebhen békù bo mámbòjò kpák, mbú éri-e! Ke néne, bechi bhese bhese nta yeka ne bǎpú ghó bhó.

43 Mpok átwò ane bömpap abhëka bátwò mánpap be, mántep nkók ankap etók yeka, mánchet bhe bebhë ménkem. 44 Ne mánchwe mánaŋa bhe ne böbhëka mankem, mámokoti etók enkem enyuné yë ntay népú röp amfäy nti. Chøn émfakari nò, mbønyuné bãbyak Mandem mpok yi átwò bépéme bhe.”

*Yesu achwe ekerákap Mandem abók bakösië
(Mt 21.12-17; Mk 11.15-19; Jn 2.13-22)*

45 Yesu arók achwe amem ekerákap Mandem abho bebok bö abhen bákò esié amem, 46 ambe nòkò ne bhò be, “Ékàti Mandem érèm bé Mandem arem be, ‘Éket eya ébhøn bebhak chi ekeré nenikímuet’, ke bãyíbhírí yó éröp chi eket ené baghép bábhëse are!”

47 Yesu are rón yë antøn nòkò bo amem ekerákap Mandem, yëntiki nywöp. Böbati bachiákap Mandem, ne batøn ebhé Moses, ne böbati etók bachak báre yán mbi beway yi. 48 Ke bó kebhón mbi mbønyuné bo mankem bábhøn nyaka ekwak béghok menyìn ménkem ebhen Yesu árèm.

20

*Bábhép Yesu ebhak ene betan ebhi béfú
(Mt 21.23-27; Mk 11.27-33)*

1 Éwak émöt, ené Yesu átøn bo amem ekerákap Mandem angati nòkò bhò Mbok Ndíndí, böbati bachiákap Mandem ne batøn ebhé Mandem ne böbati etók bárók ntá yi, 2 barem be, “Ghatí bhëse, ntiki betan óbhónó beka menyìn ebhen né ókù? Agha áchyé wò betan ebhò?” 3 Yesu akeme bhò be, “Mè nkwo mbøn enyìn bebhep be. Ghatí ká me. 4 Betan ebhen Jøn ábhónó nyaka ndu bejwiti bho, béfú chi

ntá Mandem ke ntá nkwǎ?” ⁵ Báre kem epúítí ne bati be, “Chəŋ séndem be yi? Mbák séndem be betan ebhen Jǝn bífú nyaka ntá Mandem, ǎbhép bhese be, ‘Ke ndaká yi bǎbhíkí noko eyəŋ eyi?’ ⁶ Ne mbák séndem be, ‘Béfű nyaka ntá nkwǎ’, bǝ mankem bǎtemti bhese ne batay mangway, mbənyune bó mankem mánóko sayri be Jǝn achi nyaka ndemekerǐnti Mandem.” ⁷ Eká bakeme Yesu be, “Sébhíkí riŋi.” ⁸ Ne Yesu aghati bhə be, “Menkwó mpú ghati ye be mmu ane áchyé mé betan bekə menyiŋ ebhen né mǎkà.”

*Yesu atém nekǎy bakǎ betik ne mbəŋónki
(Mt 21.33-46; Mk 12.1-12)*

⁹ Yesu abho ye bétəm bə nekay nechak be, “Mműfú achi nyaka. Ati nki api menək vain are. Afyé bo are, be mánkə betik mankəre nsáy ne yi. Arə ye arək nekə enen yi átət, etək echak. ¹⁰ Mpok bekək kepem énak ákwáy nókó, mbəŋónki ató bakǎ betik abhi bachak be mándók mánsót aywi ákóré mbwət. Ke bǝ betik bhə kechye. Bákém yi baden, bábók, apetnsem amó amə. ¹¹ Mbəŋónki ató mübetok achak. Bákém awu nkwo bádén, báchyé yi ntiánwóp, bábók apetnsem amó apay. ¹² Ató mməbetok ane ajwi bati arət. Bádén, báfyé befuət amuət, bábók, afú arək. ¹³ Ekə mbəŋónki wu arem ne mmuét eyi be, ‘Chəŋ nkə ná? Chəŋ ntó mbəŋ mmənti wa. Yé yí, bǎbhəŋ béchye yi kenókó.’ ¹⁴ Ke bakǎ betik bǎghó nókó yi, bǎbhó berem ne bati be, ‘Yiŋí mbəŋ móywi né, ne yí kǎ ábhóŋó ményié newú etayi. Twó ká senkem yi séngwáy bé etayi ánánŋ ángú, menyiŋ ebhi méndəp chi ebhese.’ ¹⁵ Móywi wu áchwé nókó amem nki,

bákém yi baya báfú amem nki ne yi, barək baway.” Yesu átém nókó nekay enen, abhép bó be, “Bǎkaysi be chəŋ mbəŋónki wu ankɛ yi ntá böbhə? ¹⁶ Chəŋ antwó angway bhə, anchye nki wu ntá bo bachak.” Bǎghókó nókó nə, babho berem be, “Mandem ake ka!” ¹⁷ Yesu ayiŋi bhə dŋi, abhep be, “Nti basiŋi amen achi be yi? Basiŋi amen árəm be:

‘Nkúbhé ntay enen batəkət báguébhé bé nébhíki ri, nó ke néróbhé ntay enen nékémé eket nchá batay ácháak ankem.’

¹⁸ Yěntiki mmu ane akwene ndü ntay enen, ásipti ndü mbiŋ, ne mmu ane ntay enen nékwéné yi aməet, néchəkoti yi.”

Babhép Yesu ɛti nkábhénti ndu báyaŋ yi ánkwén anyu

(Mt 22.15-22; Mk 12.13-17)

¹⁹ Yesu atem nəkə nekay enen, batəŋ ebhé Mandem ne böbati bachiǎkap Mandem báriŋi be atem nekay enə chi ɛti yap. Báre yaŋ bekem yi, ke báchəy bo abhen báchi are. ²⁰ Bárók ye ambi beyaŋ mbi bekem yi. Bátó baghokotŋi kepi ntá yi be mánkət ngepti be bachi bö tetep. Ke bárəŋ nyaka chi be mámbébhé nókó yi menyin kpát ankwén anyu, ankwén ndü ntá yap be mansət yi manto ntá Góbbhanə Rom mmü betəŋ menkem bechi yi amə. ²¹ Baghokotŋi kepi bhə bárovəŋ nókó ntá Yesu, babhep yi be, “Ntəŋ, sériŋi bé menyin ebhen órəm ne ótəŋ bechi chak. Sériŋi bé opú yiŋi mmu ndü besí óncháy yi, ke ótəŋ tetep ɛti menyin ebhen Mandem áyaŋ bo mánkɛ. ²² Ghatí bhese, ebhé yese eka be sénchié nkábhénti ntá Mfə Rom ke ébhíki ka?” ²³ Yesu arinŋi bapu map, arem ntá yap be, ²⁴ “Təŋ ká me ebhókó

nkap.” Bátɔŋ nókó yi abhép bhɔ be, “Ntí ághá né aré? Ne nnyén chí enen ághá?” Bákéme yi be, “Chí ntí Sísa, Mfɔ Rom. Ne nnyén, chí eni.” ²⁵ Yesu arem be, “Chíé yé ka nta Mfɔ Rom yěntíkí enyíŋ ene echí eyi, mǎnchye ntá Mandem yěntíkí enyíŋ ene echí ene Mandem.” ²⁶ Bághókó nókó enyíŋ ene Yesu areme, bápóp! Bó kebħɔŋ yěnyíŋ ndũ enyíŋ ene yi árémé, ene ékɛ yi ankwen anyu be bɔ mánkém yi besí bho. Bárɔp kpákpákpak.

Enyíŋ bábhébhé Yesu ɛti neperénssem ndũ nepém (Mt 22.23-33; Mk 12.18-27)

²⁷ Mbɔk bɔnkwo Sádusi bárók ntá Yesu babħep yi ɛti neperénssem ndũ nepém. Bɔnkwo Sádusi bábhíkí noko nyaka be bawú bápèt chɔŋ nsem ndũ nepém. Babħep yi be, ²⁸ “Ntɔŋ, Moses asíŋ ndũ ebhé eyese be, mbák mmu ángú ándó ngɔré ke bó kebħɔŋ yé mmó, mómayi abħɔŋ besɔt ngɔré wu bé ámbé bɔ ne yi ndũ nnyén manɔ ane ágú. ²⁹ Bɔ chí amɔt bati tándrámɔt báchí nyaka. Ane mbi abháy ngɔré, agú kebħɔŋ yé mmó. ³⁰ Ane ákòŋo asɔt kénkwésé wu ndũ nebħay agú kebħɔŋ mmó. ³¹ Ane ájwí bati arat nkwo asɔt yí ke agú kebħɔŋ mmó ne yi. ɛfákári enyumɔt ne bɔ mankem bati tándrámɔt. ³² Ndũ ngwenti, ngɔré wu nkwo agú. ³³ Ndu echí nɔ, mpok Mandem ákɛ bawú mámpétnsem ndũ nepém, ngɔré wu ábhák ane agha? Ndu bó mankem, bati tándrámɔt, yěntíkí mmu wap abħay nyaka yi.”

³⁴ Yesu akeme bhɔ be, “Fá amík, bagħɔré ne babħakanem bábháy bati, ³⁵ ke bo abħen chɔŋ bápétnsem ndũ nepém, mǎnchwe ndũ mmík nkɔ, bápú pere bháy nebħay ³⁶ mbɔnyune bápú pere

kway be gu. Bábhak mbə bə́ángel Mandem, bábhak bə́ Mandem abhen yi akə bápɛtnsem ndũ nepém. ³⁷ Yě chí Moses atəŋ nyaka kponɔroŋ ndũ mbok enək ené ngó ádu are be bawú bápɛt chəŋ nsem ndũ nepém. Ndũ basɪŋí mi ěti mbok eyə, Moses ábhɪŋi Mandem mmu achi Acha be, ‘Mandem Abraham, Mandem Aisek, Mandem Jekóp!’ ³⁸ Eyə ětəŋ be Mandem achí Mandem bo abhen bachi nepém. Apú Mandem bawú. Ntá Mandem, bə́bhə mankem bachi nepém.”

³⁹ Mbək batəŋ ebhé Mandem báká ne yi, barem be, “Ntəŋ, ɔrem sayri!” ⁴⁰ Yě mmu keperɛ mə bə́bhɛp yi yěnyɪŋ.

*Mpeme Mandem afyé nyaka bariɛp bé áto
(Mt 22.41-46; Mk 12.35-37a)*

⁴¹ Yesu abhép bo abhen bághòk yi be, “Ná bákway berem be Mpeme Mandem afyé nyaka bariɛp be áto achi ebháremə Mfə Debhít? ⁴² Mbəŋ Debhít asɪŋ amem Ekáti Bakway be: ‘Mandem Acha arem nyaka ntá Acha wa be, chəkə fá ebhé awónem eya ndũ enəkə-kenókó, ⁴³ kpatɛ nkə bə́mpap abhe mándəp mbə enək ene chəŋ ónyàŋa bekek are.’

⁴⁴ Debhít ábhɪŋi nyaka Mpeme ɛɛ be Acha. Ná Achá áyibhiri ambak ebháremə ywi?”

*Yesu aghati bakoŋo bhi be mánsət mpok ne batəŋ ebhé
(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40)*

⁴⁵ Besí bo mankem abhen bághòk yěntiki enyɪŋ, Yesu arem ntá baghəkó bhi be, ⁴⁶ “Sət ka mpok ne batəŋ ebhé Mandem. Bákəŋ beghap mánkó mansɛp ne bəwubhe wubhé nden amɛt nefisie

be bo mánkáká nókó bhò ne kenóko. Bákɔŋ nkwó béchəkó ndũ bebhaká kenóko amem bekeré nenikímæet ne ndũ bepa. ⁴⁷ Ne mányìè menyin mánkwésé ndũ mangwò, mánkɔ nəkó beróri nenikímæet besí bhó mbò be bachi berití bho. Chɔŋ ntémsí yap anjá ancha.”

21

Akap ane kénkwésé ngɔré
(Mk 12.41-44)

¹ Ené Yesu achi amem ekerákap Mandem, ayinì aghó ndũ bö bakáp báfyè akap amem ekuhbé nkáp. ² Aghó nkwo kénkwésé amot ane eyi épú ndu afyé bǒbebhókó nkap bapay. ³ Yesu arem be, “Nchí ghati bhe be, akap kénkwésé-ne ácha ane yéntiki mmu. ⁴ Ndũ beyǎ bakap kě yéntiki mmu wap áféré mandú achye mbò akap, ke nchébhé ngɔré ne, achyé yéntiki enyin ene yi ábhónó.”

Yesu arem bé chɔŋ mánychɔŋti ekerákap
(Mt 24.1-2; Mk 13.1-2)

⁵ Mbək baghókó bhi béré rem èti berǎ ekerákap Mandem, mánkak nəkó berití batay ané básóré báté yó ne èti menyin ebhen bo báchyé be mánsóbhérí eket ére. Ke Yesu arem ntá yap be, ⁶ “Menyin ebhen bǎghò ne menkem, mpok átwò ane eket ene érɔŋ amik enkem yényin kerɔp téé.”

Chɔŋ mánychye bakonɔ Yesu beyǎ esɔŋori
(Mt 24.3-14; Mk 13.3-13)

⁷ Bábhép yi be, “Ntɔŋ, ntiki mpok chɔŋ menyin ebhen béfakari, ne ntiki erin ébhónó beku bo mandinì be mpok ane ótwò arɔp kékwót?” ⁸ Yesu akeme bhó be, “Sɔt ka mpok be báké rwò bhe

mǎnjibhírí bati yeka. Beyǎ bo bátwò chòŋ mánsot nnyén ena mánten ambi, yěntiki mmu wap andem nòkò be, ‘Mε ke nchi Mpeμε ane Mandem afyé nyaka bariεp be átó!’ Ne be, ‘Mpok akway ane Mandem ápèμε mmik!’ Mbák mǎngók nó bǎké koŋo bhó. ⁹ Ne mpok bǎghókó nsóŋó-nenu ne ebyok, bǎké chay. Menyũ menyĩŋ ebhò bebhòŋ befakari, ke eyò épú tɔŋ be ngwenti mmik arɔp kekwoɔt.”

¹⁰ Yesu aròk ambi bérem be, “Chòŋ betòk ménu ne betòk béchák, bafɔ̃ etòk mánu ne batĩ bafɔ̃ etòk. ¹¹ Chòŋ betan̄tí nenyikisí mmik ne nsay ne beghorĩ mame mémbak mbǎŋ ne mban̄. Ne chòŋ menyĩŋ ebhen méntwò ne beyǎ becháy, ne berĩŋí maknkay mémfu amfǎy. ¹² Ke menyĩŋ ebhen menkem béperé fákári, chòŋ mánkem be, mánchye esòŋori, mánsot be mandòk amem bekeré nenikímæet ebhap mántan̄ be arε, mamfyé bhe amem bekerékenòŋ. Ne chòŋ mámfye be amó bafɔ̃ ne bɔgóbhanò be mántán̄ be ɛti ya. ¹³ Chòŋ eyò énchye bhe mbi beghati bò Mbok Ndíndí ɛti ya. ¹⁴ Ke yeka batĩ yeka be bǎpú seme ɛti enyĩŋ ene bǎbhòŋò berem ndu betan̄a mmæet, ¹⁵ mbònyune chòŋ membòŋ nchyé bhe enyĩŋ ene bǎbhóŋó berem, nchyé nerĩŋíndak be mǎnchók manyũ bõmpap abheka. ¹⁶ Chòŋ yě chí bachi ne manò bheka, ne bõmayeka, ne bõ nneréket, ne mamæere bheka mámfye be amó bõmpap abheka. Ne chòŋ mǎngwáy mbòk yeka. ¹⁷ Chòŋ bo mankem mámpap be ɛti bǎchí bakoŋo bha. ¹⁸ Chòŋ menyĩŋ ebhen ménkway befakari ne bhe ke yě ekǎk emenénti mmu yweka epu nem. ¹⁹ Mbák mǎnté kákátí, chòŋ mǎmpeme mmæet

εγρεκα.

*Yesu arɛm bɛ Yerúsalem abhɔŋ bekwen
(Mt 24.15-22; Mk 13.14-20)*

²⁰ “Mpok băghó bakwó batemé nenu ndu bákábhé Yerúsalem, diŋí yé ka bɛ mpok bɛchɔŋti Yerúsalem akway. ²¹ Mpok yɔ, bɔ abhen bachi atú Judéya mámbúé, mámbésé amfay njiɛ. Abhen báchi amɛm ɛtɔk Yerúsalem mámbúé mándók. Nɛ abhen bachi nɛfi báké chwe ɛtɔk, ²² mbɔnyune manywɔp ayɔ chi anɛ ntɛmsi, békɛ bɛ, mɛnyin mɛnkɛm ɛbhɛn bɛchi amɛm ɛkátɪ Mandɛm mémfú tɛtɛp. ²³ Nɛ chɔŋ émbép ɛncha ntá baghɔré nɛ mɛniɛ nɛ abhen báchí nɛ bɔ amɔ mpok ayɔ! Chɔŋ bɛyǎ bɛsɔŋɔri méntwɔ fá amik nɛ Mandɛm ankɛ bɔ Yerúsalem mángɔ bebɛnti bhi. ²⁴ Chɔŋ mángwáy bɛyǎ bhap nɛ bɔakpɛrenja, nɛ mánkɛmti bachak mbɔ basémé nɛnú ndũ betɔk nɛ betɔk. Chɔŋ bo abhen bábhíkí riŋi Mandɛm mánjati Yerúsalem kpatɛ mpok ayap amfɛɛt.

*Mɛnyin ɛbhɛn bɛbhɔŋɔ bɛfakari kɛ Yesu antwɔ
(Mt 24.29-31; Mk 13.24-27)*

²⁵ “Mpok yɔ, chɔŋ bɛriŋí maknkay mémbak amfay ndũ mmok, nɛ ndũ ntaŋ nɛ ndũ mambe. Nɛ fá amik, chɔŋ betɔk mémbón basémé nɛ bɛcháy ɛti bɛrɛmti ɛbhén bɛfú ndũ mpérényɛn ɛnɛ bɔmanyu. ²⁶ Chɔŋ bo mámbɔŋ bɛcháy kpátɛ mbɔk mámfe ndu bárinɪ bebéptí mɛnyin ɛbhɛn bɛbhó bɛfakari fá amik. Chɔŋ betan mfáy mɛnyikisi. ²⁷ Nɛ chɔŋ Mmũ anɛ áfú ntá Mandɛm ambesi, ande twó amɛm nɛbhán, nɛ bɛyǎ betan nɛ kɛnókó. ²⁸ Mpok mɛnyin ɛbhɛn bɛbhó bɛfakari, tɛ ká sɛné nɛ nkaysi bɛ

mpok ane Mandem áferε bhe ndü esəŋori arəp chi kékwət.”

*Nekáy enəkə Fig nétəŋ bhεε
(Mt 24.32-35; Mk 13.28-31)*

²⁹ Yesu atém bə nekay enén be, “Yiní ká enək *fig ne menək béchák. ³⁰ Nétém ane bó bébho bétém betó, bəriní be eso érəp chi kékwót. ³¹ Echí enyumót ne netwó wa, Me Mmu mfú ntá Mandem. Mánan mǎngə ndü menyin ebhén-ne ngátí bhe béfakari, diní ká be mpok ane Kefə Mandem kétwə arəp kékwət. ³² Nchí ghati bhe tetep be menyin ebhen menkem bébhəŋ befakari, ke mkpáká bho abhen echəŋ amfuet. ³³ Chəŋ mfay amfuet, mmik amfuet, ke eyəŋ eya épú fuet wáwák.

Bák ká pə mpoknkem

³⁴ “Sət ka mpok bé báké fyε ntí ndü ményie nenyíé tontó, báké fyε ntí ndu mmém ne báké bhəŋ basémé žti menyin ebhen nepémé mmik enen. Menyin ebhen békway beka be nywəbhé netwó ena némbák témchok ntá yeka ndü bəbhíkí tonŋi mmuet, ne némbayti bhe mbə ntá. ³⁵ Chəŋ menyin ebhen béfakari ndü nywəp enə ménjiní yəntiki mmu fá amik. ³⁶ Bák ye ka pə mpoknkem, mánik nəkə mmuet be mǎmbəŋ betəŋ bébue menyin ebhen bebəŋə befakari, mǎnte besí Mmu ane áfú ntá Mandem.”

³⁷ Yəntiki nywəp Yesu are təŋ bo amem ekerákap Mandem. Eghaka nəkə bəku, ankó andək ambure amfay njie menək Olif. ³⁸ Ne néyí nókó, bo mámpu mandək ntá yi amem ekerákap Mandem ndu beghok menyin ebhen yi átəŋ.

22

*Bõbati etək báté eyu be mángwáy Yesu
(Mt 26.1-5; Mk 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-54)*

¹ Mpok ane bo Israel mányìè epǎ Brèt ane kebhoŋ yís arəp kekwoṭ. Bábhini epǎ yə be, *Nekini. ² Bõ bati bachiäkap Mandem ne batəŋ ebhé Mandem béré yaŋ mbi beway Yesu bhésé bhésé mbənyune bächəy nyaka enyiŋ ene bo bakway bekə.

*Júdas aka beti Yesu
(Mt 26.14-16; Mk 14.10-11)*

³ Satan akó anti Júdas ane mpikíri nnyén eni nechi be Iskariot. Júdas achi nyaka mmu amot ndü nkwo baghək Yesu bati byo ne apay. ⁴ Arək anyié beti ne bõbati bachiäkap Mandem ne bõbati batemé nenu abhen bábhəbħeri ekerákap Mandem, enyu yi ákway beti Yesu ntá yap. ⁵ Bábhəŋ maŋák tontó, ne báká bechye yi nkáp. ⁶ Júdas aka ne bhó. Abho beyaŋ mbi ndu bétí Yesu ntá yap ndü mpok ane ngémtay bho bapu ghə.

*Yesu aghati baghəkó bhi be mántəŋti nenyié Epǎ
Nekini
(Mt 26.17-25; Mk 14.12-21; Jn 13.21-30)*

⁷ Nywəp Brèt ane ábhíkí bhəŋ yís nékwáy. Ndu nywəp enə ké báwáy nyaka mónkwəmén ane Epǎ Nekini, ⁸ Yesu ató ye Píta ne Jón ne eyəŋ be, “Dók ká toŋtí mənyiŋ bé sényié Epǎ Nekini.” ⁹ Bábhəp yi be, “Ųyaŋ séntəŋtí yó fá?” ¹⁰ Yesu akeme bhə be, “Yini ká, nechwe ane bächwé etək, chəŋ mángó mmu ane ápókó ejə manyiep. Koŋó ká yi kpáte eket ené yi áchwe, ¹¹ mángati mbəŋóket be, ‘Ntəŋ áto bhese be sémbəp wə be, mókeré mankə ane mbəŋó mənynie

Ἐπᾶ Νεκίηι νε baghək abha achí fá? ¹² Chəη antəη be móket ane achi amfay ne achik ane bəbhəηə bəsəbhəri. Tontí ká yəntiki enyih aré.” ¹³ Bárók, baghə yəntiki enyih mbə enyū yi aghati bhə. Bátəηti Ἐπᾶ Νεκίηι aré.

*Yesu anyié nenyié ngwenti eni ne baghəkó bhi
(Mt 26.26-30; Mk 14.22-26; 1 Kər 11.23-25)*

¹⁴ Mpok ákwáy nókó, Yesu achəkə ndu éfémé nenyie ne bənto. ¹⁵ Aghati bhə be, “Nnəη njəη menyie Ἐπᾶ Νεκίηι ενé ne bhe tontó ke nchwe ndū esəηəri. ¹⁶ Nchí ghati bhe be, mpú pεε nyié chəη Ἐπᾶ Νεκίηι kpáte mpok Mandem ákə bo mándih; ntí epᾶ ene, nó chi mpok yi ábhák Mfə bə mankem.” ¹⁷ Yesu asət ye nkóp ne mmém amem. Achye nókó bakak ntá Mandem, achye ntá bənto andeme nəkə be, “Sət ka nyú, ntí anyū anchye ntí. ¹⁸ Nchí ghati bhe be, bəbhə echəη, mpú pεε nyú mmémən kpáte mpok ane Mandem abhak Mfə bo mankem.” ¹⁹ Asət ye ekpəkó bred. Achye bakak ntá Mandem. Are bəkəti anchye nəkə ntá baghəkó bhi, andem nəkə be, “Bret-ne até ndū mməet eya ane nchí chye mbə akap əti yeka. Mändəp, mänkə nəkə enyune ndu bétik me.” ²⁰ Mánəηá nókó ményie nenyié, asət nkóp ne mmém amem, achye bakak ntá Mandem nkúbhé mbə enyū yí áká ne nenyié. Arem be, “Né chí Nku Nkə ane Mandem ányú ne bə mmik əti newú ena ndu betəη be chəη ankə *Nku Nkə ane yi ányú ne bo ante. ²¹ Ke mmu ane átí me achí fá chəkə ənyie nenyié ne me. ²² Nchí rem nə mbənyune chəη Me Mmu mfú ntá Mandem ngu mbə enyū yi árémé. Ke chəη émbép encha ntá mmu wu nə átí me ntá bəmpap abha!” ²³ Bənto bəbhə bebhep batí be,

“Ntiki mmũ ywεεε ákway bekε anε enyũ ndak ntá yi e?”

Yesu apεt atón bakoño bhi neεeptĩmuet

²⁴ Baghókó Yesu babho bekem epúítí ne bati ndu bérinĩ mmu wap anε áchá abhεnefu. ²⁵ Yesu arem ntá yap be, “Bafó abhen betókó mmik babhōñ betañ amfay bōbhap ne yěntiki mmu anε ábhónó betañ amfay bho, áyàn mámbinĩ yi be, ‘Nkwaka-bho.’” ²⁶ Ke éké bhák nō ne bhe. Mũngo ywεka abhōñ bebhak mbō mónkwen ndũ nkwo ywεka, mũnti ambak mbō mübetok. ²⁷ Agha áchá nti? Mmũ anε báfueèt yi nenyíé ke anε áfueèt nenyíé? Pú anε áchókó mámfueèt yi nenyíé? Ke nchí ne bhe mbō mübetok.

²⁸ “Bě ké bāté ne me ndũ besōñori bha menkem. ²⁹ Ne nkúbhé mbō enyu Etaya áchyé me betañ menyie kefó, enyu yó ké nchí kε chōñ be be nkwo manyíé kefó. ³⁰ Chōñ mǎnyie ne mǎnyú ne me nebhueèt amot ndũ epǎ kefó eya, ne mǎnchókó nkwo ndũ menókó kefó ndu bekem maneréket Israel byo ne apay.”

*Yesu arem be chōñ Pita andem be abhíkí rinĩ yi
(Mt 26.31-35; Mk 14.27-30; Jn 13.36-38)*

³¹ Etaré nókó, Yesu arem ntá Pita be, “Símun, Símun, ghók! Báchyé Satan betañ bé ámó bhe, amfap abhén bárí ne abhen babebhe mbō mmũ ányíkisi kasará ndu besot anε yi ághañ gari. ³² Ke nnikmuet eti ye bé óké rō bébhōñ neka ne me. Ne ónánj ómpétnsem ntá ya, óké rō befyε bōmaye nti.” ³³ Pita akeme yi be, “Acha, yě báfye wō chi ekerékenōñ, ye báyay wō wáy, mēgú chi ne wō.”

34 Yesu aghati yí be, “Píta, diñi bé nkək aperé kók beñi ebhen, chəñ óndem ndəñ éráτ be əbhíkí riñi me.”

Enyū bakoŋo Yesu bábhəñó bétəŋti batĩ-yap

35 Yesu abhép baghəkó bhi be, “Mpok ntó bhe pósá ti, ebha ti, nkwəbhánya bekak ti, bächep nyaka yěnyiy ke?” Bákéme yi be, “Wáwák.”

36 Aghati ye bhə be, “Ke néne, mmū ane ábhəñó nkáp ankem wu aməet. Mmū ane ábhəñó ebhá nekə ánsót yə. Ane ábhíkí bhəñ akparenja, ánti ndé yi anku akparenja. 37 Nchí ghati bhe be enyiy ene básíñi ndū Ekáti Mandem ěti ya, ebhəñ befu tetep. Nə chi ené érəm be, ‘Básət yi mbə nkə bebú amət.’ Menyiy ebhen básíñi ěti ya bébhəñ befu tetep.”

38 Baghəkó bhi barem be, “Acha, ghó bəakparenja bapay fá.” Aghati bhó be, “Dǒ ká nə.”

Yesu are níkməe amfáy Njie Menok Olif

(Mt 26.36-46; Mk 14.32-42)

39 Yesu afa ye arək amfay Njie Menok Olif mbə enyu esí. Baghəkó bhi barək ne yi. 40 Aré, aghati bhə be, “Ník nókó ká mməet be mbák nemə nétwə báké kwən.” 41 Arémé nókó nó, arə bhə, atén mməet ambi mandú, mbə ndū nebhəet ane ótém ntay nengaka. Atep mánén amik, abho menikməet be, 42 “Etaya, mbák əkəñ, feré nkóp esəŋəri ne bé ámfóri me. Ke óké kə enyiy ene měyán, kə chi ené wəmbəñ óyàn.”

43 [Ené yi ánikməet nə, ángel Mandem abhesi yi besí, afyé yi ntí. 44 Ne ndū beyǎ baseme, are níkməet ne ntí eni nenkem. Nsəŋtí ane áfú yi aməet are chiti amik mbə bakəñ manəñ.] 45 Anáná nókó menikməet, afate, apətnsem ndū nebhəet ane yí áró baghəkó bhi. Aghə bhə ndu bábhəre kenó ndu

mánāñ bápóbhé ěti beyä basémé. ⁴⁶ Yesu abhép bhó be, “Ndaká yí bābhàre kenó? Faté ká, mánikmæet be nemə néntwó, bāké kwen.”

Bákém Yesu

(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Jn 18.1-11)

⁴⁷ Ené Yesu abhæét berem nə ne baghəkó bhi, eká bho échwóp. Júdas, mmu amət ndü nkwo baghək Yesu batí byó ne apay, abhak bə ambi. Arək kekwoət ne Yesu ndu bébhéne yi. ⁴⁸ Ke Yesu abhep yi be, “Júdas, ðbhène Me Mmu mfú ntá Mandem ndu beti me ntá bömpap abha?” ⁴⁹ Baghəkó bhi bágghó nókó enyīñ ene étwò fakari, bábhép yi be, “Acha, sénsót bəakparenja bhese senu ne böbhene?” ⁵⁰ Mmü wap amət agwəp akparenja ywi. Akpót atú nsēm múngo bachiákap Mandem chwát aguép amik. ⁵¹ Ke Yesu aghati bhə be, “Dð ká nə!” Atək ye atú mmu wu, abu yi. ⁵² Yesu abhép ye böbati bachiákap Mandem ne böbati batémé nenu abhen bábhàbheri ekerákap Mandem ne böbati etək abhen bátwó bekem yi be, “Bátwə bekem me ne bəakparenja ne nkík mbə be nchí chí ngébbe ntantañ? ⁵³ Mpok nchí ne bhe amem ekerákap Mandem nénji nenji, bábhíkí kem me. Ke mpok yeka ne Satan, mfə ejuri, akway néne.”

Píta arem be abhíkí rīñi Yesu

(Mt 26.57-58, 69-75; Mk 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Böbhə bákém yé Yesu, bábghó berəñ ndü eket ene múngo bachiákap Mandem. Píta are koñə bhə ansem nekə nesie. ⁵⁵ Bábháyti ngó nenti senta. Bo báchókə nepaká ngó mángwaka nəkə ngo. Píta

achəkə aré ne bhə. ⁵⁶ Ngərə betok amət ane achi are, aghó Píta nkwə aré chəkə ndü ngo ághò yi amuet. Ayíñí yi dñi, arem be, “Mónkwáne nkwó achi mbə ne Yesu.” ⁵⁷ Píta atañə, arem be, “Mma, mbíkí ríñi yi.” ⁵⁸ Ebhíkí tat, mmü achak aghó Píta arem be, “Wə nkwə əhí mmü ywi amət.” Píta akeme yi be, “Cháá, mpú ne bhə” ⁵⁹ Efúéré nəkə mbə nenəkó nywəp nemət, mmü achak arem be, “Tetep, mmü-ne nkwó achi mbə ne Yesu. Yi nkwə chí mmu Gálili.” ⁶⁰ Píta aghati yi be, “Nkwáne, mbíkí ríñi enyíñ ene wə órəm!” Témte wu, ené yi ábhúét berem enyíñ ene yi árəm, nkək akók. ⁶¹ Acha ayibhiri mmúét ayíñi Píta. Amík ayap átéméri. Píta atík enyíñ ene Yesu ághátí yi be, “Nkək aperé kók beti ebhen, chəñ óndem ndəñ erat be əbhíkí ríñi me.” ⁶² Afú nefi, adi kebhə, ne beyä basémé anti.

*Bábhə beyəkə Yesu ne mándene nəkə yi
(Mt 26.67-68; Mk 14.65)*

⁶³ Batémé nenu abhen bábhəbheri Yesu bábhə beyəkə yi ne mándene nəkə yi ne ékpá. ⁶⁴ Bágwót yi amík nkwə, mámbebhe nəkə yi be, “Wə mmu óhí ndemekerpinti, ghatí bhese! Agha ádébhé nó wə?” ⁶⁵ Bárəm beyä menyíñ bechak, mánso nəkə yi ne nsək.

*Básót Yesu barək ndü echeme batañá manyé
(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Jn 18.19-24)*

⁶⁶ Néyí nókó, bəbati etək, bə batí bachiäkap Mandem ne batəñ ebhé Mandem bákém echeme eghə yap. Básót Yesu barək aré ne yi. ⁶⁷ Bábhép yi be, “Ghatí bhese, əhí Mpereme Mandem afyé nyaka bariəp be átò?” Akeme bhə be, “Mbák ngátí

bhe bǎpú noko; ⁶⁸ ne mbák mbép bé enyɪŋ, bapú keme me. ⁶⁹ Ke bébhó echɔŋ, chɔŋ Mandem Betan Menkem amfyé Me Mmu mfú amfay nchɔkɔ ndü nebhæet beyǎ kenókó, ebhě awónem eyi.” ⁷⁰ Bó mankem babherp yi be, “Nó ɔchí Mmǎ Mandem-ε?” Yesu akeme bhɔ be, “Echi mbɔ enyü bǎrémé.” ⁷¹ Bó bǎrém be, “Sépét séyàŋ batísíé mántwó mándém enyɪŋ ene yi áká ndaká yí? Besé babhɔŋ séghok ne batú enyɪŋ ene éfú yi anyu.”

23

Bárók ntá Páilet ne Yesu (Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5, Jn 18.28-38a)

¹ Nkwó bataná manyé bǎrém nókó nó, bǎ mankem báfáte, básɔt Yesu bǎré rón ntá Páilet ne yi. ² Bábhó bebhat yi barak amæet mándeme nɔkɔ be, “Sεghǎ, mmü-ne ndu áká be bǎ bhesε báké bhæere bebhé etɔk. Akàŋ nkwo bé bo báké chyε nkábhénti ntá Sísa, Mfɔ Rom. Ne árèm be yí achi Mpepe Mandem afyé nyaka bariεp be ätò, nó chi be achí Mfɔ.” ³ Páilet abhép ye Yesu be, “Wɔ ke ɔchí né Mfɔ bo Israel?” Akeme be, “Echí mbɔ enyu órémé.” ⁴ Páilet arem ye ntá bǔbati bachiákap Mandem ne ngémtay bo abhen bachi are be, “Mbíkí ghɔ yě bekwéné ne mmü-ne.” ⁵ Ke bárók ambi bekeme be, “Akò atú Judéya ankem antɔŋ nɔkɔ bhɔ ndu ményíkísi batǐ yap amem be mángúép εsɔŋɔri etɔk. Akæ nó, bebho atú Gálili kpát bégháka fá Yerúsalem.”

Páilet ató Yesu ntá Mfɔ Héɔd

⁶ Páilet ághókó nókó menyɪŋ ebhen, abhép bhɔ mbák Yesu achi mmu atú Gálili. ⁷ Aríní nókó bé

Yesu afü atú etók ene Hérød achi mfó aré, achye eyon be mandók ne yi ntá Hérød. Mbəñ Hérød achi nyaka Yerúsalem mpok yó. ⁸ Hérød ághó nókó Yesu, ábhón manák tontó, mbənyune anán äghòk nyaka ɛti yi ne abhón ekwak tentep beghə yi ne amík. Abhàka nyaka nti be chon Yesu ankə enyinjí maknkay yí angó. ⁹ Eká Hérød abhép Yesu beyä bebhep ke ye émot Yesu ábhíkí kemε. ¹⁰ Ené Hérød árəñ ambi bebhep yi bebhep, böbati bachiäkap Mandem ne batəñ ebhé Mandem báte kekwoť, mámbat nəkə yi barak amuet ne beyä ɛyu. ¹¹ Hérød ne batemé nenu bhi bərə byak yi, mámfye nəkə yí etəñək. Mámése yi nkú kefó amuet. Arem bé mánsót yí mámpetnsem ntá Páilet ne yi. ¹² Kemmure Hérød ne Páilet kébho ndü nkúbhé nywəp enə. Ndü mpok ane áfueré ansem bachi nyaka chi ndü mpap.

Páilet akpót manyé be mángwáy Yesu

(Mt 27.15-26; Mk 15.6-15; Jn 18.38b-19.16a)

¹³ Bápéré nókó nsem ntá Páilet ne Yesu, Páilet ató bábhinjí böbati bachiäkap Mandem ne böbati etók ne bö etók. ¹⁴ Arem ntá yap be, “Bätwò fá ntá ya ne mmü-ne be äkə bo báké bhure bebhé etók. Mbəp yi menyinj besí bheka, ne mbíkí ghó yě bekwéné ebhé yi. ¹⁵ Mfó Hérød nkwo abhíkí ghə yě bekwéné ebhé yi mbənyune ató yi apetnsem ntá ya. Nchí ghati bhe be yənyinj yi abhíkí kə ené étəñ be mangway yi. ¹⁶ Chon nchyé eyon be mándén yi, mámfere yi amə.” ¹⁷ [Epinjí bo Israel échí nyaka be, yəntíkí mpok ane bó mányì ɛpə Nekinji, Páilet abhəñ béfere mmu amot ane bö Yerusalem báyan yi amfere ekerékenəñ.]

18 Bó mankem bábík mándeme nɔkɔ be, “Dɔ mángwáy yi. Feré bhesε chi Barábas!” 19 Barábas chi mmu anε báfyé nyaka ekerékenɔn ndũ barak apay, “Aguebhé nyaka ebyɔk etɔk, ne awáy mmu.” 20 Páilet apεt arem kepɪ ntá yap ne nkaysi béfére Yesu amɔ. 21 Ke bárók ambi bebik be, “Dem mángó yi ndũ ekotákátí! Mángó yi ndũ ekotákátí!” 22 Ndũ ndɔn anε ájwí érat Páilet arem be, “Ntiki ebépti ndak yi ákú? Mbíkí ghó yě ébépti enyɪn ene yi ákú ene étɔn bé mángwáy yi. Chɔn nchyé eyɔn mándén yi ne ékpá, mámfere yi amɔ.” 23 Ke bárók ambi bekrεme, mambiki nɔkɔ be Páilet andɔ mango yi ndũ ekotákátí. Bári map anyiεε Páilet, awupsi ntí. 24 Aká ye bé mánká ne Yesu mbɔ enyu bakɔnɔ. 25 Afere Barábas mmu águebhé ebyɔk etɔk ne awáy mmu, ekerékenɔn, mbɔ enyu bɔ báyan. Achye Yesu ntá bo Israel be mánkε ne yi mbɔ enyu bákónɔ.

Bágó Yesu ndũ ekotákátí

(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Jn 19.17-27)

26 Batémé nenu básót Yesu báre rɔn ne yi. Ndu bárɔn, bátémeri mmũ etɔk Sírene amɔt anε áká nnyén be Símun. Afũ nyaka ebhi ápetnsem anywóp, Yerúsalem. Bákém yi bábáyti ne eko Yesu, bákε yi apɔkɔ yó ankonɔ nɔkɔ Yesu. 27 Ngémtáy bhó báre konɔ Yesu ansem. Mbɔk yap bábhák baghɔré abhen básεme nyaka, mándi nɔkɔ yi. 28 Ke Yesu ayibhiri mmuet arem ntá baghɔré bhɔ be, “Baghɔre Yerúsalem, báké di me! Dí ká chí mmuet eyeka ne bɔbhεka. 29 Nchí ghati bhe be mpok átwɔ anε bo bárém chɔn be, ‘Éri ntá yentiki nkongɔré ne yéntiki ngɔré anε ábhíkí re bhé!’ 30 Ndũ mpok yɔ, chɔn bo mándem ntá njie εgho be, ‘Kwén ká bay bhesé’; ne

ntá bǎnjiε be, ‘Kutí ká bhesε.’ ³¹ Bo bárεm chǎn nó, mbǎnyune, mbák bákway békε menyin ebhen ntá ya, Mme mmu nchí enǎk ebik, chǎn émbak ná ne ené éǵú?”

³² Ené bárǎn nó, basǎt bakǎ bebá bati apay nkwo abhen batemé nenu bárǎn nyaka beway ne Yesu. ³³ Báǵháká nókó ndǔ njie anε bábhǎnǐ be *Enkǎnti, báǵó Yesu ndǔ ekotákátí. Báǵó nkwo bakǎ bebá bhǎ bati apay, yǎntiki mmu wap ndǔ eyi ekotákátí, amǎt ebhǎ awǎnem Yesu, achák ebhǎ awǎǵhǎ. ³⁴ Aré, amfǎy ekotákátí, Yesu anikmuet ntá Mandem be, “Eta, foǵorí bhǎ, mbǎnyune bábhíkí rinǐ enyin ene bákǎ.” Batemé nenu báǵuer ebhǎnjá ndu bérinǐ enyu bábhǎnjǎ békǎre nden Yesu. ³⁵ Bo bábhák aré tee mámkpǎkǎ nǎkǎ enyin ené éfǎkari. Ke bǎbati bǎré way yí way mándeme nǎkǎ be, “Apǎeme nyaka bo bachak! Ampémé mmuet eyi mbák achi Mpepe Mandem afyé nyaka bariεp be áǎtǎ, Mmu Mandem Ayabhe!” ³⁶ Batemé nenu nkwo bǎré way Yesu, mándǎkǎ nǎkǎ bechyε yi mmǎm amεn ábáká. ³⁷ Ne mándeme nǎkǎ be, “Mbák tetεp ǎchí Mfǎ bo Israel, pεmé mmuet eyε!” ³⁸ Amfay ntí Yesu, ebhǎkεnǎk ebhak babhát ndǔ eko ene básinǐ are be: “Né chi Mfǎ bo Israel.”

³⁹ Nkε-bebá amǎt anε áchi nkwo kpankpǎnj ndǔ eyí ekotákátí are way Yesu andeme nǎkǎ be, “Pú wǎ ke ǎchí Mpepe Mandem afyé nyaka bariεp be áǎtǎ? Pεmé mmuet eyε, ǎmpεpe bhesé nkwo bhǎ!” ⁴⁰ Ke mmǎ bebá achák wu are sayti yi be, “Yǎndu ǎǵú ndǔ ekotákátí mbǎ Yesu, ǎpú cháy Mandem-é? ⁴¹ Wǎ ne me séǵú ǎti bepǎ barak ayεε, ke mmǔ-ne abhíkí kε yǎ ebéptí enyin?” ⁴² Arεm ye be, “Yesu, ghǎ

me ntínso, mpok óbhak Mfɔ.” ⁴³ Yesu aghati yí be, “Nchí ghati wɔ be, echɔŋ, chɔŋ óbɔbak ne me ndũ nebhɛet maŋák ane bábhɪŋi be Párádis.” *

Yesu agú ndũ ekotákátí

(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴ Egháká nókó nkárénká byo ne epay ne ngósí, mmok áném, ejuri ékwɛn ekuti etɔk enkem kpáte nkárénká éráť beku, ⁴⁵ mbɔnyune mmok ábhíkí pere ghɔɔ. Ne ekát ene echi amem ekerákap Mandem égháre ndũ bebhɔk bepáy gbee. ⁴⁶ Yesu abík arem be, “Etaya, ndó nepém ena amó ye!” Arém nókó nó, asebhɛ. ⁴⁷ Münti batemé nenu ághó nókó menyɪŋ menkem ebhen befakari, abiti Mandem, andeme nɔkɔ be, “Tetep, mmũ-ne achí mbɔ chak besí Mandem!” ⁴⁸ Ngémtay bo abhen báchémé nyaka are ndu beghɔ, bághó yéntíkí enyɪŋ ene efakari. Bágúre ne basémé, mámbýaka nɔkɔ amɔ anti. ⁴⁹ Bɔ mankem abhen báríŋí Yesu, ne baghɔré abhen bábhó bekoŋo yi te Gálili, báté nekɔ nesie mángɔ nɔkɔ yéntíkí enyɪŋ.

Bábhémɛ Yesu

(Mt 27.59-61; Mk 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Mmũ amɔt achí nyaka Yerúsalem mpok yo. Aka nnyén be Joséf. Achi nyaka mmũ Arimátia, etɔk bo Israel. Abhak ndĩndu ne mmũ chak ne áŋòŋ nyaka mpok ane Mandem abhak Mfɔ bho. Abhak mmũ amɔt ndũ echeme egho ene bɔ batí etɔk. Ke ábhíkí ka nyaka ne bhɔ ndũ nkaysi yap ne nekɔ wap. ⁵² Yí arɔk ntá Páílet bé ányché yi betan amferɛ Yesu amfáy ekotákátí. Páílet áchyé nókó

* **23:43** Nɔ chi: *Párádis.

yi betan, ⁵³ arək ye asebhē Yesu amik, anép yi ne esyëndēn, arək afyé amem nnem enén bátémé ndū setárébhé, ke kere bhemē yě mmu aré. ⁵⁴ Echí nyaka chí nywəp enen bo bátōnti menyīn ebhen Nywəbhé neywěmuet, ne érəp chí mandú begháká ndū mpok ane Nywəbhé neywěmuet nébho. † ⁵⁵ Baghərə abhen báfú ne Yesu te Gálili, bákōno, baghə nnem, ne enyū bábhré mmuet yi amem. ⁵⁶ Bápét ye nsem ndū nebhuet ane báchòkə amem Yerúsalem. Bátōnti bawet erítí erier amen bawatí amuet ngu.

Nywəbhé neywěmuet enap négháká nókó, báywěmuet mbə enyū ebhé Moses érēm.

24

Yesu apetnsem ndū nepém

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Jn 20.1-10)

¹ Ne neyīnwyəp ndū Nywəbhé neywěmuet, baghərə bhə básót bawerériep amen bə bágħókó bárovk ndū nnem Yesu ne neyīnwyəp. ² Bágħó be ntay enen anyū nnem nérəp chí nepaká nnem. ³ Báchwé amem nnem, ke báke ghə mmuet yi. ⁴ Echá bhə enyu bákə. Témté wu, babhakanem bati apay ne nden amuet ené ékòt ηwanwāηwan báté kekwot ne bhə. ⁵ Becháy békém baghərə bhə tontó. Bátép bati amik. Bə-bhə bábhrép bhə be, “Ndaká yí báyaη mmu ane achi nepém ndū nkwo bawú? ⁶ Apú fá. Mandem akə yi apetnsem ndū nepém nkúbhé mbə enyū yi árémé nyaka be ebhəη befakari. Twó ká ghə nebhuet ane bábhré

---

† **23:54** Yesu agú ndū nywəbhē-betik békòre mmuet manywəp apay. Nywəp neywěmuet bo Israel nébho nyaka chí beku, mpok mmok áneme, ndū nywəbhē-betik békòre manywəp apay.

yi. Tík ka ndü yi ághátí bhe mpok ábhúét atú Gálili ne bhe. ⁷ Yi arem nyaka be, chõη mámfyε Mmu anε áfú ntá Mandem amó bö bebé, mángó yi ndü ekotákátí, ne éghaka nõkõ manywõp arat, ampεtnsem ndü nepém.” ⁸ Baghõré bhõ bátis yε beyõη Yesu. ⁹ Bápéré nõkõ nsem, bághátí menyin ebhen befakari ntá bõnto Yesu bati byo ne amõt ne bakoηo bhi abhénéfú mankem. ¹⁰ Baghõré abhen bághátí nyaka bõnto Yesu mbok yõ chi María anε áfú etõk Mágdala, ne Joana, ne María nõõ Jems, ne baghõré báchák abhen báchi nyaka ne bhõ. ¹¹ Ke bõnto básót enyin ene baghõré bhõ bárémé mbõ eráká ndak, bó kenókó wáwák. ¹² Yë nõ, Pita afate, ajet arõk ndü nsem. Akúrí nõkó, aguep amík, ayin; amem nsem. Aghó bebhókó nden ebhen mánébhé nyaka mmuet Yesu ne bhõ bháré. Apεtnsem anywõp, amakati nõkõ enyin éné éfákárí.

Yesu atεmeri bakoηo bhi bati apay ndü mbi Emayus

(Mk 16.12-13)

¹³ Nkúbhé ewak eyõ, bakoηo Yesu bati apay báfá Yerúsalem bare rõη ndu mótõk anε bábhin; be Emayus, nekõ enen nechi mbõ bõkilõmeta nénenamõt ne ebhók. ¹⁴ Mándeme nõkõ eti menyin menkem ebhen befákárí. ¹⁵ Ené bárēm mánkem nõkõ epáití ne bati, mbõη Yesu arõk kekwoτ ne bhõ ankõ nõkõ ne bhõ. ¹⁶ Ke ébhák mbõ bé bágwoτ amík ayap. Bó kerin; bé chí Yesu. ¹⁷ Abhép bhó be, “Ntiki ndak bákõ mándeme nõkõ enyune?” Báté nsónso. ¹⁸ Mmu wap amõt anε áká nnyén be Klõpas abhép yε yi be, “Ndiere wõ ke óchí kenkõ anε átwõ Yerúsalem anε ábhíkí rin; menyin ebhen befakari

aré ndũ manywɔbhé-ne?” 19 Abhép be, “Ntiki menyih?” Bákéme yi be, “Menyih ebhen b́fákárí ne Yesu ane Násáret. Achi nyaka ndemekepinti Mandem, ne atón besí bho ne besí Mandem be betan Mandem bechi ne yi ndũ menyih ebhen yi árèm ne ebhen yi ákà. 20 Ke b́bati bachiákap Mandem ne b́ batí etak abhese bákém yi bachye mangway, ne bágó yi ndũ ekotákátí. 21 Sébhaka nyaka nti be yí ke ábhónó b́féré bo Israel ndũ esonori. Echí néne manywɔp arat ené ndak ané áfákárí. 22 Enyih échák échí bé mbok baghoré ndũ nkwɔ ywese báka batí átaka bhese amem. Bárók ndũ nnem b́ti bheti, 23 ke báke ghɔ Yesu. Bápetnsem barem be b́ghó bo mbɔ b́ángel Mandem ndũ kenó amík antifú abhen b́ghátí bhɔ be Yesu achi nepém. 24 Mbok bo abhen b́chí nyaka ndũ nkwó ywese bárók ndũ nnem b́ghó bé ýntiki enyih echi nkúbhé mbɔ enyũ baghoré bhɔ b́rémé, ke bó keghó mbɔn Yesu.” 25 Afɔ ke Yesu árémé ntá yap be, “B́chinti b́cha! Ne batí yeka ápú wakari ménóko menyih menkem ebhen baremé kepinti b́rémé! 26 Pú Mpepe Mandem afyé nyaka bariɛp be átò, abhón nyaka beghɔ besonori ebhen menkem ke anchwe ndũ kefo eki?” 27 Yesu abho ye menene ntá yap be manjwimem ndũ menyih ebhen básíní ěti yi amem Ekátí Mandem, b́bho ndũ Basiní Moses berón beghaka ndũ amen baremé kepinti Mandem mankem.

28 B́gháká kekwoɛ etak ene b́ròn, Yesu akɔ mbɔ be árò bhɔ berón ambi. 29 Ke b́jwé yi, barem be, “B́rè ne bhese. Nywɔp nérɔn ne mban anan ágiri.” Arɔk ye bebware ne bhɔ. 30 Mpok nenyíé ákwáy nókó, asɔt ekpókó bret. Achyé bakak ntá Mandem.

Abho ye bébókóti anchye nəkō ntá yap. ³¹ Amík ánéne bhō, báriñi ye be chi yi. Ke anemsi bhó besí. ³² Babho berem ne bati be, “Nyakányet mañák achi mbu bhese anti mpok yi árèm kepi ne bhese ambi, anene nəkō basin ntá yese!” ³³ Báfáte témté bápētsem Yerúsalem. Bághó bōnto Yesu bati byo ne amot ne bakoño bhi abhénéfú abhen báchí ne bhó ndũ nebhuet amot. ³⁴ Néchwe báchwé, bágháti bhō be, “Acha apētsem ndũ nepém tetep! Atōñ mmuet ntá Símun!” ³⁵ Bōbhō bati apay bágháti enyiñ ene efakari ambi, ne enyu bó báriñi yi mpok yi abókoti bret achye bhō manyié.

Yesu abhesi ntá bakoño bhi

(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Jn 20.19-23; Bk 1.6-8)

³⁶ Ené bārèm nō ãti yi, mbōñ Yesu abhesi besí bhap! Arēm be, “Kpák ámbák ne bhe.” ³⁷ Bácháyti, ne becháy békém bhō. Bákáysi be bághò nō chi efóñó ngu. ³⁸ Ke abhép bhó be, “Bácháy yi? Yi māmákati amem bati yeka?” ³⁹ Ghó ká amō ya ne bekak ebha, mändiñi be chi me tetep. Mó ká mmuét ya mǎngō be chi me. Efóñó épú bhōñ mmuet ne begher mbō enyũ băghó be mbōñ.” ⁴⁰ Arēm nəkō nō, atōñ bó amō yi ne bekak. ⁴¹ Bábhōñ mañák tontó ne babhak maknkay be yi achi nepém. Ekū bó kenókó be echi tetep. Yesu abhép bó be, “Băbhōñ yēnyiñ menyie fá?” ⁴² Báchye yi mbiñi nsi ane bágwó. ⁴³ Asot anyié besí bhap.

⁴⁴ Aghati ye bhó be, “Menyiñ ebhen băghò-né, chí nkúbhé barak ane mēgháti nyaka bhe mpok mbuet ne bhe. Mēgháti nyaka be be, menyin menkem ebhen béchi amem basiní Moses ne amen

abhen bechi ndũ basinjí baremé kepĩnti ne ebhen béchí amem Ekáti Bakway ěti ya, bébhõj befu tetep.” ⁴⁵ Anene ye nkaysi yap be mánjwimem ndũ menyij ebhen básinjí amem Ekáti Mandem. ⁴⁶ Aghati bhõ be, “Básinj be, Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be ätò abhõj béghõ esõjõri, angú, ne beghaka manywõp árá, ampẽtnsem ndũ nepém. ⁴⁷ Ne be bábhõj beghati bõ betõk menkem ndũ nnyén eni bebho Yerúsalem be Mandem äfõjõri bo abhen bátiknsem ndũ bebú bhap. ⁴⁸ Bächí batísié ndũ menyij ebhen menkem ne bábhõj bégháti bo bachak bõ menkem. ⁴⁹ Ghó ka, chõj nto be akap ane Etaya afyé bariep be ätò ntá yeka. Ke bábhõj ménõj fá amem etõk kpáte betanj mémfu amfay mémbak ne bhe.”

Yesu apẽtnsem ntá Mandem

(Mk 16.19-20; Bk 1.9-11)

⁵⁰ Yesu asõt ye baghõkó bhi, afú etõk ne bhõ. Bárók bachwõp etõk Bétani. Aré, ayõj amõ amfay, are yet bhõ. ⁵¹ Ené yi áyèt bhõ, arõ bhó, Mandem asõt yi ámpẽtnsem amfay. ⁵² Ne ndũ yi ákò baghõkó bhi béré chye yi kenókó. Bápét ye nsem Yerúsalem ne beyä manák. ⁵³ Báre rõj ekerákap mámbiti nõkõ Mandem.

Ekáti Nku Nkɔ

New Testament in Kenyang (CM:ken:Kenyang)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenyang

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenyang

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
0a400be4-2dfe-565d-bdea-5f3d59d48520